

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

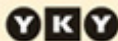
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KÂZİM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

POEMALAR

Çeviren: Kayhan Yükseler

Yapı Kredi Yayınları

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
POEMALAR

KÂZIM TAŞKENT KLASİK YAPITLAR DİZİSİ

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
POEMALAR

Ruşçadan çeviren
Kayhan Yükseler

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 3570
Kâzım Taşkent
Klasik Yapıtlar Dizisi - 84

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin / Poemalar
Özgün adı: Soçineniya / Poemi
Çeviren: Kayhan Yükseler

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Mehmet Ulusel

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 693 00 08
Sertifika No: 36150

Çeviriye temel alınan baskı: Soçineniya, tom vtoroy, Poemi.
İzdatelstvo/ Hudojestvennaya Literatura. Moskva 1964
1. baskı: İstanbul, Nisan 2012
2. baskı: İstanbul, Temmuz 2020
ISBN 978-975-08-2226-1

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2019
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Puşkin'in Poemaları • 7
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in Kronolojisi • 13
Kafkas Tutsağı (1820-21) • 19
Gavriliada (1821) • 47
Haydut Kardeşler (1820-22) • 67
Bahçesaray Çeşmesi (1820-23) • 77
Çingeneler (1824) • 99
Kont Nulin (1825) • 127
Poltava (1828-29) • 141
Tazit (1829-30) • 195
Kolomna'daki Küçük Ev (1830) • 211
Bakır Atlı (1833) • 227
Ancelo (1833) • 247

PUŞKİN'İN POEMALARI

Rus edebiyatının en büyük şairi kabul edilen Puşkin'in yapıtları arasında, şiirlerinin yanı sıra, epik şiir, anlatı şiir olarak adlandırabileceğimiz poemaları önemli yer tutar. Puşkin, ilki *Ruslan ve Ludmila* olmak üzere 1820-1833 yılları arasında 13 poema kaleme almış ve yine poema türünde ondan fazla taslak, plan ve başlangıç dizeleri bırakmıştır.

1825 Dekabrist ayaklanmasının önkoşullarını hazırlayan gizli grup ve derneklerin kurulduğu yıllar, baskıcı çar rejimine ve toprağa bağlı kölelik düzenine karşı, anayasal monarşiden yana olan soylu gençlerin arasında devrimci ruhun ve özgürlükçü düşüncelerin tırmanışa geçtiği bir dönemdi.

Gizli bir derneğin üyesi olan Puşkin de, bu hareketi destekleyenlerden biriydi. Söz konusu harekete doğrudan katılmasa bile bu yıllarda, yazdığı devrimci şiirlerin elyazması kopyaları elden ele dolaşarak ülkenin dört bir yanına dağılmıştı. Yazdığı *Köy* şiiri ve doğrudan çar iktidarını hedef alan şiirleri nedeniyle 1821 yılında Güneye sürgüne gönderildi.

Puşkin Güney sürgünlüğü döneminde, içerik bakımından ciddi ve derin, biçim bakımından yüksek düzeyde şiirsel, sorunlar bakımından yaşadığı dönemi anlatan romantik poemalarını peş peşe yazmaya başladı. Puşkin, bu poemalarla (*Kafkas Tutsağı*, *Bahçesaray Çeşmesi*, *Haydut Kardeşler*) Rus edebiyatında yeni bir akım başlatmış oluyordu: devrimci romantizm – ilerici, toplumcu sınıfın ve büyük bölümü Dekabrist olan devrimci soylu sınıf gençliğin duygularının, bakış açılarının şiirsel ifadesiydi bu. Etrafını kuşatan çevreye, yaşamın zindan, insanın mahpus olduğu toplumsal düzene karşı şiddetli hoşnutsuzluk; özgürlüğe duyulan ateşli arzu – bunlar 20. yüzyıl devrimci romantiklerinin dünya görüşüyle hemen hemen aynıydı. Bununla birlikte top-

lumsal yalnızlıkları, çektiği acıları derinden hissetmelerine rağmen, yaşamından habersiz oldukları ve çok az anladıkları halkla bağlarını koparmış olmaları, onların dünya anlayışına trajik, aşırı bireysel ve öznel bir nitelik katmaktaydı. Puşkin'in romantik poemalarının temel içeriği, halkın üzerinde duran yalnız ve gururlu bir kişiliğin duyguları ve trajik heyecanlarıydı. Uygarlaşmış bir toplumda kişinin uğradığı siyasal, toplumsal, ahlaki ve dinsel, her türlü baskıya karşı protesto, bu dönemin tüm devrimci romantikleri gibi Puşkin'i, kahramanını toplumda kabul edilmiş tüm dinsel, hukuksal ve ahlaki normları bozan bir suçlu gibi yansıtmaya zorluyordu. Romantikler için şiir, nefret ettikleri gündelik yaşamın anlatımından olağandışı egzotik bir dünyaya kaçış aracı olmuştu.

Bu duyguların ve heyecanların şiirsel ifadesinde Byron yapıtları önemli rol oynamıştır. Puşkin, ardılları ve başka şairler, Byron şiir biçimini kullanmışlar, Puşkin'in lirik coşkuları, kurmaca kahramanlarıyla ve şairin yaşamındaki gerçek olaylardan uzak, ama onun iç dünyasını yansıtan olaylarıyla poemalarında yansımasını buldu.

Puşkin'in Güney poemalarının özelliği yine Byron gelenekleriyle bağlantılıydı: Basit bir konu, bölüm pörçüklük, kahramanlarının azlığı, bazen anlatımda bilinçli yaratılan belirsizlik gibi. Puşkin için önemli olan, gerçekliğin keskin biçimde gözlemlenmesi ve bunun doğru sözcüklerle dile getirilmesiydi. Poemalarında bu özellik, romantik doğa ve insan imgelerinde kendini gösteriyordu. Puşkin bu imgeleri uydurmuyordu. Kafkasya'yı, Kırım'ı, Besarabya ovalarını kendi izlenimlerine dayanarak yazmıştı. Puşkin'in poemaları Rus edebiyatında romantik poema türünü yaratmış ve uzun zaman belirleyici rol oynamıştır. Dönemin Kozlov, Baratinski ve Lermontov gibi şairlerini derinden etkilemiştir.

Puşkin, *Kafkas Tutsağı*, *Bahçesaray Çeşmesi*, *Çingeneler*, *Haydut Kardeşler* gibi Byron lirizminin etkilerini taşıyan poemalarını, Güney sürgünlüğü döneminde yazmıştı. "Güney Poemaları" olarak adlandırılan bu yapıtları, Kafkasya ve Doğu egzotizmine özgü birçok şiire öncülük etmiş, bu yapıtlardaki ezgisel konuşma dili, diyaloglar, Rus şiir dilinin arınmasına ve gelişimine büyük katkıda bulunmuştur.

Kafkas Tutsağı, *Çingeneler* ve *Haydut Kardeşler* poemaları, o zamanın toplumsal düzenine ve zadegân sınıfına karşı protesto-

yu, Çingeneler ve dağlılar gibi emeğiyle geçinen insanlara karşı derin bir sevgiyi ve özgürlük şiarlarını dile getiriyordu. Puşkin, yazınsal ustalık açısından şiirsel söylemini gittikçe daha özlü, daha yalın ve güçlü duruma getirmiş, poemaların içeriği de giderek daha reel gerçeklik öğeleriyle beslenmiştir. Bu gerçeklik dağlıların ve Çingenelerin yaşantılarıyla, doğa tasvirlerinde kendini gösterir.

Puşkin'in sürgündeyken kaleme aldığı "Güney poemalarının" ilki olan *Kafkas Tutsağı*'nda yaşadığı kentin boğucu ortamında umudunu, yaşama sevincini yitiren toplumdan kopmuş, özgürlük sevdalı bir Rus gencinin Kafkasya'ya gidişi ve tutsak edilişi, Çerkezlerin, yaşam biçimi, inanç ve gelenekleri, savaşma özelemleri, konukseverlikleri yalın ve özlü bir dille anlatılır. Poemanın kahramanı gerçek Rus yaşamından alınmıştır. Puşkin'in romantik döneminin en önemli poeması olan *Bahçe-saray Çeşmesi*, Kırım Hanı Kerim Giray'ın bir baskın sırasında Polonyalı kontes Mariya'yı babasının şatosundan kaçırmayı, haremindeki eşlerinden Gürcü Zarema'nın Mariya'yı kıskanmasıyla gelişen olaylar, lirizmi, dramatik konusu, Kırım doğasının renkli ve canlı bir dille anlatımı ve görkemli harem betimlemeleriyle okur kitlesinin büyük ilgisini çekti. Konusu, Kırım hanının, Hristiyan bir esireye âşık olmasıyla ilgili yerel bir efsaneden alınmıştır.

Yabancı bir ailenin yanında zor bir çocukluk dönemi geçiren ve büyüdüklerinde ayakta kalabilmek için haydutluğu seçen iki kardeşin trajik öyküsünün anlatıldığı *Haydut Kardeşler* gerçek bir olaydan alınmıştır, Puşkin'in bir halk oyunundan esinlendiği ve soyguncu şarkılarının motiflerinin kullanıldığı bu yapıt, halk diliyle destansı bir hava içinde anlatılır ve arka planda baskıcı çar rejimine ve toprak köleliği ve derebeyliğe karşı bir protesto hissedilir. Puşkin'in *İncil*'deki Meryem'le ilgili Doğum Müjdesi öyküsünden yola çıkarak kaleme aldığı *Gavriliada*, Hristiyan dinini, Rus Ortodoks kilisesini alaya alan ve aşağılayan din karşıtı öğeler bulundurması nedeniyle büyük tepki çekmiş ve basımı yasaklanarak Puşkin'in bir dizi kovuşturmaya uğramasına yol açmıştır. Yazar bu yapıtını, o dönemde yaşadığı aşk acıları nedeniyle Tanrı'dan uzaklaştığı bir dönemde yazmıştı.

Güney poemalarının sonuncusu olan *Çingeneler*, Besarab-ya ovalarında geçer. Kentlerin gürültülü kalabalığından ve endişelerinden uzak özgürce yaşayan Çingeneler'in arasına bir yabancı katılır. Dostoyevski'nin 1880 yılı Puşkin'i anma töreninde yaptığı ünlü konuşmasında uzun bir bölüm ayırdığı bu yabancı, halkıyla bağlarını koparmış, tarihsel süreçlerin zorlamasıyla ortaya çıkan anayurdunun bahtsız boş gezenidir. Bu avare Rus gezgini Çingenelerin yaşam biçimini benimseyerek Aleko adını alır. Ancak yaşadığı eski toplumun değer yargılarından bir türlü kurtulamayan Aleko, Çingenelerin arasında da aradığı mutluluğu bulamayarak sonu trajediyle biten bir olaya neden olur. *Çingeneler* bir bakıma Puşkin'in yaşadığı bir serüvendi. Günlük yaşam ve doğanın gerçekçi, yalın anlatımı şairin gerçekçiliğe yönelişinde belirleyici bir aşama olmuştur. Kompozisyonadaki düzenlilik, dramatik diyaloglar bu poemanın önemli öğeleridir. Olgunluk dönemi lirik yapıtlarından olan *Poltava*, *Bakır Atlı*, *Kont Nulin* gibi tarihsel ve gerçekçi poemaları lirizminin olgun örnekleriydi.

Kont Nulin

Avrupa'dan uzun bir yolculuktan ülkesine dönen Kont Nulin'in yolda bir araba kazası geçirmesi; av düşkününü kocası tarafından ihmal edilen Natalya adlı melankolik ve sevimli bir genç kadının şatosunda kalması; yalnızlıktan bunalan kadının konuğu sevinçle karşılaması; kontun kur yapmasına kadının tokatla karşılık vermesi ve skandalın kulaktan kulağa yayılmasıyla gelişen olaylar canlı ve nükteli bir dille anlatılır. Eleştirmenlerce, sonradan yazacağı *Yevgeni Onegin*'in küçücük bir benzeri olarak görülmüş, Rus taşra yaşamının canlılığı renkli bir dille aktarılmıştır.

Poltava

Olay Ukrayna'nın Poltava şehrinde geçer. Yörenin en zengin toprak sahiplerinden biri olan Koçubey'in genç kızı Mariya, Uk-

rayna Kazaklarının yaşlı hetmanı ve aynı zamanda onun vaftiz babası olan Mazepa'ya âşık olmuştur, tüm taliplilerini geri çevirir. Mazepa'nın eski silah arkadaşı olan Koçubey bu durumu öğrenince çılgına döner. Babası evlenmelerine karşı çıkınca, kızı Mazepa'ya kaçır, intikam ateşiyle yanıp tutuşan Koçubey, Mazepa'ya oyun kurar, ama olan kendisine olur. Puşkin'in tarihsel bir olaydan yola çıkarak kaleme aldığı bu poemada, Kazakların hetmanı Mazepa'nın Büyük Petro'ya ihanet ederek, savaşta İsveç kralı XII. Karl'ın yanında yer alması; savaş ve idam sahneleri, Petro'nun zaferi yarı tarihsel, yarı destansı bir dille anlatılır.

Tazit

Puşkin'in kan davası üzerine işlediği bu yapıtının ana teması, geleneklerine sıkı sıkıya bağlı bir baba ile eğitim görmüş ilerici oğul arasındaki çatışkıdır. Bu çatışkı, uzlaşmaz ahlaki değerlerle karşıt fikirlerin savunulması biçimine dönüşür. Puşkin'in bu poemayı *Erzurum Yolculuğu* sırasında Kafkasya'dan geçerken tanık olduğu bir Oset cenaze töreninden yola çıkarak yazdığı söylenir.

Kolomna'daki Küçük Ev

Sıradan Rus insanının gündelik yaşamından kesitlerin sunulduğu, kızıyla birlikte yaşayan dul bir kadının, evin hizmetçisi, komşular ve akrabalar çevresinde geçen olaylar yazarın da (Puşkin) katılımıyla nükteli ve alaylı bir dille anlatılmaktadır. O yıllarda Rusya'da yaşanan toplumsal değişimlerin üstü kapalı vurgulandığı bu poemadaki nükteli ve neşeli hava, yapıtın derinliklerinde yatan özü – baskıya, keyfiliğe, oligarşiye, gündelik yaşamın acılarına ve boşluğuna karşı protestoyu gizlese de, bu yapıt 19. yüzyılda Rus insanının gerçek yaşantısıyla ilgili Puşkin'in sonradan yazacağı bir dizi yapıtının başlangıcını oluşturmuştur.

Bakır Atlı

Puşkin'in konusunu daha önce yaşanmış bir su baskını olayından aldığı bu poemada Neva ırmağı kabarak taşımıştır, önüne çıkan her şeyi silip süpürür. Evlenme hayalleri kuran Yevgeni adlı yoksul bir genç, nişanlısı Paraşa'nın yıkılan evin altında kalarak öldüğünü öğrenir. Aklını oynatır, günlerce şehirde dolaşır, bir gün kendini Büyük Petro'nun anıtının önünde bulur. Bu felaketin sorumlusu olarak gördüğü Petro'ya isyan ederek ağzına geleni söyler. Kaçarken heykelin dört nala kendisini kovaladığını hisseder. Puşkin, 1825'te Dekabristlerin kanlı biçimde bastırılmasını Petro devrimlerine karşı bir tavır olarak görmüş ve bunu bu yapıtında yansıtmıştır. Poemanın son satırlarındaki ada imgesi, üstü kapalı olarak Dekabristlere bir göndermedir. Bakır Atlı, Çariçe Katerina'nın Petro'nun anısına inşa ettirdiği bir anıttır ve bronzdan yapılmasına rağmen, Puşkin'in bu eseri yazmasından sonra Bakır Atlı olarak anılmıştır.

Ancelo

İtalya'da bir kentin genel valisi olan yumuşak kalpli yaşlı bir düğ, yasaları rafa kaldırmıştır, zamanla kentte suç olaylarının artması üzerine, tüm yetkilerini Ancelo adlı birine devrederek yolculuğa çıkar. Ancelo'nun mahkemeleri işler hale getirmesi, ilk olarak genç bir erkeği zina suçundan ölüme mahkûm etmesi, gencin rahibe olan kız kardeşinin, kardeşini kurtarmak için vali Ancelo'yla görüşmesi, katı ahlakçı Ancelo'nun kıza tutulmasıyla olaylar karmaşık bir hal alır. Puşkin bu eserini, William Shakespeare'in, *Kısasa Kısas* (Measure of Measure) adlı oyunundan Rusçaya uyarlamıştır.

Bu kitapta yazarın yarım bıraktığı *Ejerski* hariç 11 poema yer almaktadır.

Kayhan Yükseler

ALEKSANDR SERGEYEVİÇ PUŞKİN'İN KRONOLOJİSİ

- 1799 Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Sergey Livoviç Puşkin ve Nadejda Osipovna Puşkina'nın oğlu olarak 26 Mayıs 1799 tarihinde Moskova'da dünyaya geldi. Babası soylu bir aileden geliyordu. Puşkin anne tarafından Habeşistan kökenliydi ve büyük dedesi Osmanlı sarayına köle olarak getirilen, sonra Büyük Petro'ya armağan edilen ve orduda hızla generalliğe yükselen prens Abraham Petroviç Hannibal'dı.
- 1800-1810 Puşkin'in çocukluğu aydın bir çevrede geçti. Baba Sergey Livoviç edebiyata çok meraklıydı. Amcası Vasili Livoviç tanınmış bir şairdi. Evleri dönemin tanınmış yazar, şair ve sanatçıların uğrak yeri idi. Ayrıca büyükannesi Mariya Alekseyevna Hannibal ve özellikle dadısı Arina Radionovna'dan dinlediği Rus halk masallarının yaratıcılığında derin etkileri oldu. Daha sekiz yaşındayken Fransızca öğrendi, çocukluk yıllarında 18. yüzyıl Rus yazarların ve Molière, Voltaire gibi Fransız yazarların yapıtlarıyla tanıştı.
- 1811 Yüksek sınıfa ait çocukların kabul edildiği Petersburg'daki Tsarskoe Selo Lisesine girdi.
- 1812 Fransa-Rusya Savaşı patlak verdi. Napolyon Moskova'ya girdi. Bu savaş genç şairde yurtseverlik duyguları uyandırdı. Ayrıca lise yıllarında soylu gençler arasında gelişen devrimci düşünceler ve kurtuluş hareketleri Puşkin'in sanatsal gelişiminde önemli rol oynadı.
- 1813 Tarihte "Uluslar Savaşı" olarak anılan meydan muharebesinde Ruslar Napoléon'u bozguna uğrattı. Puşkin *Natalya*'ya adlı ilk şiirini yazdı. Yine lise döneminde kaleme aldığı *Keşiş*

adlı uzun şiirinde aristokratik klerikalizmin bağınazlığını ve mistisizmini alaya aldı.

1814 Mihail Lermontov doğdu. “Şair Dosta” adlı şiiri *Vestnik Yevrope* dergisinde yayımlandı.

1815 Ünlü Rus yazar Derjavin’in de davet edildiği lise sınavında *Tsarskoe Selo Anıları*’nı okudu, Derjavin’in takdirini kazandı.

1816 Daha lisedeyken aydınlanmacı Arzamas Edebiyat Topluluğunun üyesi oldu.

1817 N. Krivtsov, P. Y. Çadayev ve N. Muravyev gibi özgürlük yanlısı soylu gençlerle tanıştı. Dekabristlere yakın “Zelyonaya Lampa” edebiyat grubunun toplantılarına katıldı. Liseyi bitirdikten sonra ilk önemli şiiri olan “Özgürlük Kasidesi”ni yazdı. *Ruslan ve Ludmila*’ya başladı.

1818 Ağır bir hastalık geçirdi. Puşkin’in ilk düellosu. Liseden sınıf arkadaşı Vilhem Kuhelbeker’e yazdığı taşlama türü şiiri nedeniyle yaptıkları düelloda, Puşkin havaya ateş etti. Çar I. Aleksandr’ın anayasa vaatlerini alaya alan *Noel* adlı bir masal kaleme aldı. İvan Sergeyeviç Turgenyev doğdu.

1819 *Ruslan ve Ludmila* üzerinde çalıştı, toprağa bağlı kölelik düzenini sert bir dille eleştirdiği *Köy* adlı şiirini yazdı. Çarlığın baskıcı generalleri için yazdığı yergisel şiirleri nedeniyle çarın şimşeklerini üzerine çekti. Çar Sibirya’ya sürülmesine karar verdi, Karamzin ve Çadayev’in büyük çabaları sayesinde ceza hafifletildi ve Güneye sürüldü.

1820 Bitirdiği *Ruslan ve Ludmila* epik şiirini öğretmenini, ünlü Rus şairi Vasili Jukovski’ye okudu. Jukovski, Puşkin’e hediye ettiği portresinin arkasına “kaybeden öğretmenden zaferi kazanan öğrencisine” yazarak onu kutladı. Kırım’a ve Kafkasya’ya yolculuklar yaptı, Byron romantizminin derin etkilerinin hissedildiği Güney poemalarının ilki olan *Kafkas Tutsağı*’na başladı. Balkanlarda Osmanlı’ya karşı Hristiyan ahaliyi, özellikle Yunanlıları isyana kışkırtan Aleksandr İpsilanti ile tanıştı.

1821 Dostoyevski doğdu. Puşkin’in Yunan ayaklanmasına katılacağı söylentileri yayıldı. *Kafkas Tutsağı*’nı bitirdi. *Gavriliada* poemasına başladı.

- 1822 1821 yılının sonunda başladığı *Haydut Kardeşler* poemasını bitirdi. Puşkin'in şiiri Güney sürgününün başlarında Dekabristlerin devrimci duygularını yansıtıyordu ve Batıdaki ulusal kurtuluş hareketleriyle ilişkili yankılarla ve göndermelerle doluydu.
- 1823 Batı Avrupa'yı ulusal kurtuluş hareketleri dalgası kapladı. Puşkin *Bahçesaray Çeşmesi*'ni bitirdi. *Yevgeni Onegin*'e ve *Çingeneler*'e başladı. Kontes E. K. Vorontsova'ya karşı duyduğu aşk şiirlerine yansıdı.
- 1824 Türklere karşı Yunan ayaklanmasına katılan Lord Byron öldü. Petersburg'da, tarihinin en büyük su baskını yaşandı (Puşkin bu doğal afeti 1833'te kaleme aldığı *Bakır Athl* poemasında işleyecektir). *Çingeneler*'i bitirdi. *Boris Godunov*'a başladı.
- 1825 Çar I. Aleksandr, Türklere karşı başlatılacak savaş hazırlıklarını yerinde görmek üzere gittiği Taganrog'da dizanteriden öldü. Tahta I. Nikolay geçti. Anayasal monarşi yanlısı soyluların 14 Aralık'ta başlattıkları isyan kanlı biçimde bastırıldı. Ayaklanmaya Puşkin'in pek çok dostu ve tanıdığı katılmıştı. *Boris Godunov* ile başladığı *Kont Nulin*'i iki günde bitirdi.
- 1826 *Yevgeni Onegin*'i bitirdi. Tutuklanan Dekabristlerde Puşkin'in sansürlenmiş özgürlükçü ve siyasal şiirlerinin bulunması üzerine ifadesi alındı. Çarın, ayaklanma sırasında sürgünde olan Puşkin, Petersburg'da bulunması durumunda nasıl davranacağı sorusuna, isyancıların saflarında yer alacağı yanıtını verdi. Çar, ilerde kendi tarafına çekeceğini düşünerek Puşkin'in sürgün cezasını affetti. Çar, kitaplarının sansürünü bizzat kendi yapacağını bildirdi. Dekabristlerin önde gelen temsilcileri idam edildi, diğerleri sürgüne gönderildi.
- 1827 Ruslar Navarin'de Osmanlı donanmasını yaktı. *Sibirya Madenlerinin Derinliklerinde* ve *André Chenier* gibi özgürlükçü ve baskıcı çar düzene karşı şiirleriyle kovuşturmaya uğradı. Yazdığı *Arion* adlı şiirinde sürgünde bulunan Dekabrist arkadaşlarına bağlılığını bildiriyordu. Özyaşamöyküsel-tarihsel romanı *Büyük Petro'nun Arabı*'na başladı.

- 1828 Lev Tolstoy doğdu. Osmanlı-Rus Savaşı patlak verdi. Ruslar Kars'ı ele geçirdi. *Poltava* poemasına başladı. Yedi yıl önce yazdığı, Hristiyanlığı alaya alan bir yapıt olarak değerlendirilen *Gavriliada*'nın elyazmalarının elden ele dolaşması Puşkin'i zor durumda bıraktı. Çara mektup yazarak bu eserin kendisine ait olmadığını bildirdi. *Batı Slav Şarkıları*'na başladı. İlerde eşi olacak Natalya Gonçarova'yla tanıştı. Kafkasya'ya yolculuklar yaptı. İzlenimlerini *Kafkasya, Çığ, Gece Sisi Çökmüş Gürcistan Tepelerine* adlı şiirlerinde yansıttı.
- 1829 Kafkasya'dayken ünlü Rus oyun yazarı Aleksandr Griboyedov'un Tahran'da öldürüldüğünü öğrendi. Erzurum Ruslar tarafından ele geçirildi. Kafkasya'dan ayrılan Puşkin Erzurum'a kadar yolculuğunu sürdürdü, izlenimini, başladığı *Erzurum Yolculuğu* adlı yapıtında yansıttı. *Kolonna'da Küçük Ev* poemasına başladı. *Poltava* poeması gün ışığına çıktı. Fransa'da ve Polonya'da devrimci ayaklanmalar baş gösterdi. Amcası öldü. *Yevgeni Onegin*'in 10. Bölümünü yaktı.
- 1830 Natalya Gonçarova Puşkin'in evlenme teklifini kabul etti. Moskova'da kolera salgını baş gösterdi. Fransa'da devrim oldu. *Yevgeni Onegin*'i, 1829 yılında başladığı, içinde dört oyun olan *Küçük Tragediler*'i ve *Byelkin'in Öyküleri*'ni bitirdi. Köylülerin acılı yaşamını dile getirdiği "Al Yanaklı Eleştir-menim" şiirini yazdı.
- 1831 Petersburg ve Novgorod'da başlayan kolera salgını nedeniyle halk ayaklandı. Puşkin Natalya Gonçarova ile evlendi. *Çar Sultan Masalı*'na başladı. Toprak köleliğini, köylünün yoksulluğunu, toprak sahiplerinin baskılarını, köylü ayaklanmalarını yergisel bir dille anlattığı *Goryuhino Köyü Tarihi*'ni kaleme aldı.
- 1832 Kızları Mariya doğdu. *Yüzbaşının Kızı*'na başladı. Köylü ve derebeyleri arasındaki karşılıklı ilişkileri, taşra yaşamı ve geleneklerini canlı bir dille aktardığı *Dubrovski* romanına başladı.
- 1833 *Yüzbaşının Kızı*'na başladı. Oğulları Aleksandr doğdu. Shakespeare'den uyarladığı *Ancelo* adlı poemasına başladı.

Pugaçov İsyanı Tarihi'ni ve *Batı Slav Şarkıları*'nı bitirdi. *Bakır Atlı*'nın yayımlanması yasaklandı.

1834 İkinci oğlu Grigori dünyaya geldi. Gogol, Puşkin'e yazdığı mektupta *Ölü Canlar*'a başladığını bildirdi.

1835 Maddi durumunun bozulması üzerine ailesiyle birkaç yıl köye yerleşme isteğini Çar Nikolay kabul etmedi ve 30000 ruble yardımında bulundu. Puşkin *Sovremennik* dergisini çıkardı: bu dergi, Gogol, Turgenyev, Jukovski gibi tanınmış yazarların yazıları çıkmasına rağmen başarılı olmadı. İkinci kızları Natalya dünyaya geldi.

1836 Gogol'ün *Müfettiş* oyunu ilk kez Petersburg'da sahnelendi. Annesi Nadejda Osipovna öldü. Uspenski-Svyatogorski Manastırına defnedildi. Puşkin tuhaf bir önseziye kapılarak, burada kendine de bir mezar yeri ayırttı. Petersburg aristokrasisinden düşmanları Puşkin'e karşı bir karalama kampanyası başlattı. 1830 Devriminde Fransa'dan Rusya'ya göç eden Georges Dantes adlı bir Fransız Puşkin'in karısına bir süredir kur yapıyordu. Puşkin, aralarında aşk ilişkisi olduğuna dair imzasız bir mektup alınca Dantes'i düelloya davet etti.

1837 27 Ocak'ta yaptıkları düelloda Puşkin ölümcül bir yara aldı ve ertesi gün korkunç acılar içinde evindeki yatağında hayata gözlerini yumdu. Puşkin'in trajik ölümü bütün Rusya'yı sarstı. Halk sokaklara döküldü. Yapılan gösteriler Çar Nikolay'ı rahatsız etmişti. Cenazesi 3 Şubat'ta jandarma eşliğinde gizlice Mihaylovskoye'ye getirildi ve Svyatogorski manastırının mezarlığına defnedildi. Lermontov'un, Puşkin'in ölümü üzerine kaleme aldığı "Şairin Ölümü" şiiri Rusya'nın her yerinde büyük bir heyecan yarattı.

KAFKAS TUTSAĞI
(1820-21)
Anlatı

İTHAF

N. N. Rayevski'ye¹

*Kabul et, gülümsemeyle, dostum,
Özgür esin perimin armağanını:
Sürgün lirimin şarkılarını sana adadım
Ve esinle dolu boş zamanlarımı.
Günahsız ve avuntusuz yitip giderken ben,
Ve duyarken dört bir yandan iftira fısıltılarını,
Soğuk hançeri ihanetin,
Ve aşkın ağır karabasanı,
Çektirip öldürürken beni,
Ben dinginliği bulurdum senin yanında;
Kalbim rahatlardı – sevmiştik birbirimizi:
Ve üzerimde yatışırdı fırtınaların şiddeti,
Hayırdüa ederdim tanruların dingin rıhtımında.*

*Kederli ayrılık zamanlarında,
Kafkasya'yı anımsatırdı bana
Hülyalı, hazine ezgilerim,
Bulutlar içinde Beştav, görkemli münzevi,²
Aulların ve kırların beş başlı egemeni,³
Yeni Parnas olmuştu benim için.⁴
Unutabilir miyim onun kayalık doruklarını,
Gürül gürül akan pınarlarını, sararmış ovalarını,
Kızgın çöllerini, o diyarı – ki gençlik izlenimlerini
Orada benimle paylaşmıştın –;
Dağlarında savaşkan eşkıyanın kol gezdiği
Ve esinin yabanıl dehasının
Kuytu sessizlikte gizlendiği?
Burada bulacaksın anılarını
Belki de, kalbe yakın günlerin,
Ve aykırılığını tutkuların,
O hep bildik hayalleri, bildik ıstırapları
Ve gizli sesini yüreğimin.*

*Hayatta farklydı yollarımız: huzurun kollarında
Zorlukla büyüdüñ ve kahraman-babanın peşinden
Kanlı savaş alanına, düşmanın ok bulutu altında
Ey, seçilmiş üstün çocuk, gururla uçmuştun sen.
Anayurdumuz şefkatle titremişti senin üzerine,
Aziz bir kurban gibi, inançlı ışığı gibi ümitlerin.
Bense erken tanıdım kederi, tanıştım sürgünle;
Kurbanı oldum iftiralarañ ve kindar cahillerin;
Ama yüreğimi güçlendirirken özgürlükle ve sabırla,
Tasasız, güzel günleri bekledim;
Ve mutluluğu dostlarımañ
Tath bir avuntu oldu bana.*

BİRİNCİ BÖLÜM

Aulda, kapılarının eşiklerinde,
Başiboş Çerkezler oturmuşlar,
Kafkasya'nın oğulları konuşuyorlar
Savaşın ölümcül tehlikelerinden,
Güzelliğinden atlarının,
Yabanıl erincin zevklerinden;
Anımsıyorlar geçmiş günlerin
Karşı konulmaz baskınlarını,
Hilelerini kurnaz özdenlerin,⁵
Acımasız kılıç vuruşlarını,⁶
Ve şaşmazlığını kaçınılmaz oklarının,
Ve küllerini harap olmuş köylerin
Ve kara gözlü esirelerin okşayışlarını.

Konuşmalar akıyor sessizlikte;
Ay yüzüyor gecenin sisinde;
Ve birden önlerinde at üzerinde
Bir Çerkez. Elinde kemendiyle
Hızla sürüklüyor genç bir tutsağı.
Bir yağmacı: "Rus bu!" diye bağırdı.
Ve köy acımasız bir kalabalıkla
Adamın çağrısına boşanıp geldi;
Ama tutsak soğuk ve dilsiz,
Çarpılmış başıyla, bir ceset gibi,
Öylece duruyordu hareketsiz.
Düşmanların yüzlerini görmüyor,
Duymuyor tehditleri ve bağırışları;
Üstünden ölümcül bir uyku uçuyor
Ve soluyor öldürücü bir soğuğu.

Ve genç tutsak uzun bir süre
 Derin bir baygınlık içinde yattı.
 Başının üstünde öğlen ışığı
 Neşeyle parlıyordu; ve içinde
 Hayatın soluğu deviniyordu artık,
 Dudaklarında belirsiz bir inilti duyuldu;
 Güneş ışığıyla canlanan zavallı tutsak
 Yattığı yerden yavaşça doğruldu;
 Ölgün bakışlarını gezdirdi çevresinde...
 Ve görüyor: Yükseliyordu üzerinde
 Geçit vermez dağ kütleleri,
 Barınağı yağmacı oymakların,
 Çerkez özgürlüğünün çitleri,
 Korkusu gibi bir karabasanın
 Tutsaklığını hatırladı Rus delikanlı.
 Ve duyuyor: Şakırdadı ansızın
 Ayağına vurulmuş prangaları...
 Bu korkunç ses anlatıyordu her şeyi;
 Karşısında doğa birden kararıverdi.
 Elveda, ey kutsal özgürlük!
 O bir köleydi.

Evlerin⁷ ardında yatıyor tutsak
 Dikenli bir çitin dibinde.
 Çerkezler tarlada, gözetimden uzak,
 Çıt çıkmıyor boş köyde.
 Önünde ıssız ovalar
 Yatıyor yeşil bir örtü gibi;
 Orada dağ dizilerinin
 Tekdüze dorukları uzanıyor;
 Tepelerin arasında ıssız bir yol
 Kasvetli ufukta yitip gidiyor –
 Ve tutsağın genç göğsü
 Ağrılı bir düşünceyle inip kalıyor...

Bu uzak yol gidiyor Rusya'ya,
 Endişelerden uzak ateşli gençliğini

Gururla başlattığı yurduna;
 Tattığı ilk mutluluğu, sevinci,
 Sevgilisine delice vurulduğu
 Ve korkunç acılar çektiği,
 Umudu, mutluluğu ve arzuyu
 Fırtınalı bir yaşamla yok ettiği
 Ve anılarını en güzel günlerin
 Solgun bir kalpte hapsettiği yere.

İyi tanımişti insanları ve toplumu.
 Ve biliyordu vefasız yaşamın bedelini.
 Dostlarının kalbinde ihaneti gördü,
 Aşk hayallerinde çılgın bir düşü,
 Sıkılmaya başladığı zaman
 İkiyüzlü düşmanlığın, safdil iftiranın
 Ve hırgürle geçen rezilce bir yaşamın
 Uzun zamandır kurbanı olmaktan,
 Toplumdan kopan, doğanın dostu,
 Özgürlüğün mutlu hayaliyle
 Uçup gitti uzak bir ülkeye
 Ve terk etti doğduğu büyüdüğü yurdu...

Ey, özgürlük! O tek başına seni
 İssiz bir dünyada arıyordu hâlâ.
 Tutkularla yok edip de hislerini,
 Hayallerden ve lirden soğuyunca,
 Senin hayat dolu şarkılarını
 Dinlemeye başladı coşkuyla,
 Ve inançla, ateşli bir duayla
 Gururlu idolünü kucakladı.

Sonunda gerçekleşti... Gözler
 Hiçbir şey görmüyor umuttan,
 Ve sizler – son hayaller,

Siz de gizlendiniz ondan.
 Bir köle o. Yere indirmiş gözlerini,
 İç karartıcı bir şafakta bekliyor
 Acılı yaşam ateşinin sönmesini
 Ve kara toprağa girmeye can atıyor.

Güneş dağların ardında batıyor artık;
 Uzaklarda boğuk bir uğultu duyuldu,
 Halk tarlalardan yürüyor köye doğru,
 Parlayan oraklarıyla ısıldayarak...
 Vardılar; evlerde ışıklar yanmaya başladı,
 Ve düzensiz gürültü giderek kesildi;
 Gecenin koyu gölgesinde şimdi
 Her şeyi dingin bir rehavet kaplamıştı;
 Uzakta ısıldıyor bir dağ pınarı
 Kayalık ivintiden döküle döküle;
 Kafkasya'nın uyuyan dorukları
 Kaplanıyor bulut örtüsüyle...
 Ama kim ayın parlak ışığında,
 Derin sessizliğin ortasında
 Böyle usul adımlarla yürüyor?
 Rus kendine geldi. Karşısında
 Sevecen ve sessiz bir selamla
 Genç bir Çerkez kızı dikiliyor.
 Hiç konuşmadan kıza bakıyor
 Ve düşünüyor: Aldatıcı bir düş bu,
 Yorgun duygularının boş bir oyunu...
 Ayın biraz aydınlattığı Çerkez kızı,
 Merhamet dolu tatlı bir gülümsemeyle
 Çömeliyor ve dudaklarına soğuk kımızı⁸
 Ağır ağır yaklaşıyor hafif eliyle.
 Ama Rus ilgilenmedi şifalı kâseyle;
 Tatlı sözlerin büyüleyici tınısını
 Ve genç kızın sevecen bakışlarını
 Yakalıyor doyumsuz bir yürekle.
 Rus yabancı sözcükleri anlamıyor;

Ama tatlı bir bakış, al al yanaklar...
Ve içli bir ses: “Yaşa!” diyor
Ve tutsak Rus birden canlanıyor.
İtaat ederek bu içten emre
Tüm gücünü toplayarak doğruldu
Ve bu hayat veren şifalı kâseyle
Gideriverdi korkunç susuzluğunu
Sonra kurşun gibi ağırlaşmış başını
Taşın üzerine yeniden eğdi;
Ama feri sönmüş gözleri sürekli
Çerkez kızına kaymaktaydı;
Ve kız onun karşısında uzun süre
Düşünceli dalgın oturdu durdu;
Sanki sessiz bir ilgiyle
Yatıştırmak istiyordu Rus’u;
Dudakları istemdişi her an
Söze başlamak için açılıyordu;
İçini çekiyor ve durmadan
Gözlerine yaşlar doluyordu.

Günler gölge gibi birbiri ardından geçti.
Rus prangalar içinde, sürünün yanında,
Dağlarda geçiriyordu günlerini.
Koruyordu onu yaz sıcağında
Karanlık serinliği bir mağaranın;
Gümüşü ayın boynuzu parladığı zaman
Ardında iç karartıcı dağların,
Çerkez kızı gölgeli dağ yolundan
Rus esire taşıyıp duruyor,
Kımız, şarap, mis kokulu bal peteği,
Ve kar gibi beyaz buğday ekmeği;
Onunla gizli akşam yemeğini paylaşıyor;
Üzerinde gezdiriyor sevecen bakışlarını;
Anlaşılmaz bir sözle birlikte dökülüyor
Gözlerle işaretlerin konuşması;
Ona dağların şarkılarını söylüyor,

Ve tez canlı hafızanın
Yabancı dili aktarıyor
Şarkılarını kutlu Gürcistan'ın.⁹
Kız ilk kez tertemiz bir kalple
Seviyor ve tanıyordu mutluluğu;
Ama genç Rus uzun zaman önce
Yitirmişti yaşamın zevklerini:
Yürekten karşılık veremiyordu
Çocuksu, içten bir sevgiye –
Küllenmiş bir aşkın belki de
Düşünü anımsamaktan korkuyordu.

Gençliğimiz solup gitmez bir anda,
Coşkular bizi öyle birden terk etmez,
Kaldı ki beklenmedik bir mutluluğa
Sarıldığımız olur çoğu kez;
Ama sizler – ilk sevdâ
Ve güçlü izlenimler,
Göksel alevi esrimenin
Uçup gelmeyin bir daha.

Umutsuz tutsak öyle geliyor ki
Bu kahredici yaşama alışıyordu.
Tutsaklığın acısını, isyancı ateşini
Ruhunun derinliklerinde gizliyordu.
Serin sabah vaktinde erken,
İç karartıcı kayalıklar arasında
Ayaklarını sürüyerek yürürken,
Dikerdi meraklı bakışlarını
Külrengi, lacivert, ala dağların
Uzak kütlelerine.
Muhteşem tabloları!...
Karların ebedi tahtları,
Dorukları serilirdi gözler önüne,
Kımıldısız bulut dizileri gibi,
Ve etrafında iki başlı dev,

Görkemli, koca Elbrus
 Buzdan tacıyla ısıldayarak
 Belirirdi mavi gökyüzünde.
 Fırtınanın öncüsü gök gürültüsü
 Boğuk bir uğultuya karışarak gürlediğinde,
 Tutsak sık sık köyün üstünde,
 Tepede hareketsiz otururdu!
 Bulutlar tüterdi ayaklarının altında,
 Bozkırdan tozlar yükselirdi;
 Ürkek bir geyik kayalıklar arasında
 Barınacak yer arardı kendine;
 Kartallar sarp kayalardan havalanarak
 Çığırışlılardı gökyüzünde;
 Sürünün böğürtüsü, patırtısı yilkıların
 Boğulurdu fırtınanın sesinde...
 Ve şimşek bulutlarının arasından ansızın
 Yağmur ve dolu boşanırdı koyaklara;
 Sarp yamaçları yararak dalgalarla
 Ve yerinden oynatarak asırlık kayaları
 Yağmur sağanakları akardı –
 Tutsaksa dağın doruğundan tek başına,
 Fırtına bulutlarının ardından
 Güneşin dönüşünü beklerdi.
 Beladan, tehditten uzak,
 Fırtınanın güçsüz uluyuşunu tutsak
 Bir çeşit sevinçle dinlerdi.

Fakat Avrupalının gitgide tüm dikkati
 Bu olağanüstü halka çevriliyordu.
 Dağlıların arasında inceliyordu
 İnançlarını, törelerini ve eğitimlerini,
 Onların sade yaşamlarını seviyordu,
 Savaş özlemlerini, konukseverliklerini,
 Özgür hareketlerindeki çabukluğu,
 Ve kollarındaki gücü, ayaklarındaki çevikliği...
 Rus tutsak saatlerce izlerdi,

Çevik bir Çerkez'in kimi zaman,
 Dağları takiple, engin bozkırdan
 Atın iradesine göre hızla gidişini.
 Yün başlıklı, kara yamçılı atlı
 Yayına iyice eğilip, üzengilere
 Dayayıp ince, zarif ayaklarını
 Uçardı cenge peşinen alışık halde...
 Sade savaş kıyafetinin güzelliğini
 Büyük bir hayranlıkla incelerdi.
 Çerkez tepeden tırnağa silahlıdır;
 Onlarla övünür, onlarla yatıştır:
 Üzerinde zırhı, sadağı, tüfeği¹⁰
 Kuban oku, hançeri, kemendi
 Ve ebedi dostu – kılıcı Çerkez'in
 Eylemlerinin, boş vakitlerinin...
 Hiçbir şey yıldırılmaz Çerkez'i,
 Hiçbir şey yıkamaz: Atlı, yayan –
 Hep aynıdır ve o her zamanki
 Yenilmez, boyun eğmez tavır...
 Kaygısız Kazakların felaketi,
 Onun varlığı – gayretli atıdır,
 Dağ yılmalarının yetiştirmesi,
 Sadık, sabırlı yoldaşıdır,
 Issız çayırdı ya da bir mağaranın içinde
 Onunla yatar bir soyguncu pusuya
 Ve yaydan çıkan ok gibi bir anda
 Fırlayıverir bir yolcuyu gözüne kestirince;
 Güçlü darbesi kaşla göz arasında
 Sonunu belirler bu kesin dövüşün,
 Ve yolcuyu boğazın içlerine doğru
 Uçan kemendidir şimdi sürükleyen.
 At ateşli bir cesaretle dolu,
 Doludizgin uzaklaşıp gider;
 Hep bataklık ve çam ormanıdır yolu,
 Fundalıklar, sarp kayalar ve vadiler...
 Ardından kan izleri uzanır,

Toynak sesleri duyulur ıssızlarda;
 Önünde boz bulanık sel çağıldar –
 Batar köpüren derinliğe hızla;
 Ve suyun dibini boylayan yolcu,
 Yutmaya başlar bulanık suyu,
 Yorgunluktan bitkin ölmeyi diler
 Ve karşısında görür Azrail'i...
 Ama güçlü atı – yıldırım gibi
 Onu köpüklü kıyıya çıkarıverir.

Ya da koyu gölgesi aysız gecenin
 Yayıldığında tepelerde bir örtü gibi,
 Fırtınanın itişiyile ırmağa devrilen
 Dallı budaklı bir ağacın gövdesini
 Yakalayan bir Çerkez beklemeden,
 Yüzyıllık köklerine ve dallarına
 Asar üzerindeki savaş donanımını:
 Miğferi, yamçıyı, zırhı, kalkanı
 Oku, sadağı – ve koşan dalgalara
 Atılır sonra kütüğün ardından
 Yorulmadan ve çıt çıkarmadan.
 Gece ıssız. Çağıldar durur ırmak;
 Hızlı akıntı Çerkez'i taşıyarak
 Alır götürür ıssız kıyılar boyunca,
 Kazakların yaslanarak mızraklarına
 Yüksek tepelerin üzerinde,
 Irmağın karanlık koşusunu izledikleri yere –
 Ve önlerinden, hızla geçer yüzerek
 Katilin silahları karanlıkta belirerek...
 Neler düşünüyorsun Kazak eri?
 Eski savaşları mı anarsın,
 Ordugâhını mı ölüm tarlasındaki,
 Övgü dualarını mı alayların,
 Yoksa yurdunu mu? Sinsi uyku!
 Elveda, özgür stanitsalar⁷
 Ve baba ocağı, ve durgun Don,

Savaşlar ve güzel kızlar!
 Gizli düşman sokulmuş kıyılara,
 Ok birden fırlıyor yaydan –
 Yükseldi – ve Kazak düşüyor aşağıya
 Kana bulanmış kurgandan.

Bir Çerkez baba ocağında
 Huzurlu ailesiyle beraber
 Otururken kötü bir havada
 Ve tüterken ateşte kömürler;
 Ve, ıssız dağlarda evine geç kalan
 Yorgun bir yabancı bu eve girer
 Atlayıp yere sadık atından,
 Çekinerek ocağın başına çöker:
 Ve iyi kalpli ev sahibi sonra
 Güler yüzle selamlayarak kalkar
 Ve konuğa mis kokulu çanakta
 Nefis, iç açıcı çihir sunar.¹¹
 Dumanlı evde, ıslak yamçısıyla
 Çıkarır huzurlu bir uykunun tadını
 Ve terk eder yolcu sabah olunca
 Bu konuksever gece barınağını...¹²

Gençler Mübarek Bayramda¹³
 Büyük kalabalıkla toplanırlar;
 Oyunlar birbirini kovalar:
 Dolu sadaklarını alarak yanlarına,
 Kanatlı oklarıyla bulutların içinde
 Delip geçerler kartalları; bazen
 Yalçın tepelerin zirvelerinden
 Birden sabırsız saflar halinde,
 Bir işaretle boşanırlar aşağıya,
 Geyikler gibi yeri sarsa sarsa,
 Katarak ovayı toza dumana
 Koşarlar uyumlu ayak vuruşlarıyla.

Bu tekdüze dünya sıkar ne var ki
Savaşlar için doğmuş yürekleri,
Ve sıkça anlamsız bir kuvvet gösterisi
Acımasız bir oyunla şaşırtır kişiyi.
Kılıçlar sık sık ışıldar tehditle
Çılgın canlılığında şölenlerin,
Kelleleri uçar da kölelerin,
Çocuklar yine de oynarlar sevinçle.

Ama Rus kayıtsızca izliyordu
Çerkezlerin bu kanlı eğlencelerini.
Önceleri şanlı oyunlarını sevmişti
Ve yok olmanın hazzıyla yanıyordu.
Amansız bir onurun tutsağı yakınında
Görmekteydi kendi sonunu,
Bitirici ve soğuk düellolarda
Bekleyerek ölümcül bir kurşunu.
Belki de Rus düşüncelere gömülü,
Etrafı yakın dostlarıyla çevrili,
Birlikte gürültüyle eğlendikleri
O zamanları anımsıyordu...
Belki de acıyordu geçmiş günlere,
Umutlarının kırıldığı o günlere,
Ya da meraklı bakışlarla izliyordu
Eğlencelerin acımasız sadeliğini
Ve yabanıl halkın törelerini
Bu gerçek aynada anlıyordu –
Ve derin bir suskunluk içinde o
Gizliyordu yüreğinin atışlarını,
Ve tutsağın yüksek alnında
Çizgiler her zamanki gibi aynıydı.
Yaman Çerkezler şaşıp kalıyorlardı
Tutsağın aldırışsız cesaretine...
Gençlik yıllarına acıyorlardı
Ve aralarında konuşarak fısıltılı
Övünüyorlardı ganimetleriyle.

İKİNCİ BÖLÜM

Sen, tattın onları dağların kızı,
Yürek heyecanlarını, zevkini yaşamın;
Senin ateşli ve masum bakışların
Anlatıyordu mutluluğu ve aşkı.
Gece karanlığında sevgilin seni
Öperken sessiz buselerle,
Yanarak tutkuyla ve erinçle
Dünya gözlerinden silinirdi,
Dedin ki: “Sevgili esirim benim,
Gönlümü açtı kederli gözlerin,
Yasla göğsüme şu başını,
Unut özgürlüğü, vatanını.
Kaybolmaktan mutluyum çöllerde
Seninle, ey, gönlümün egemeni!
Sev beni; bugüne kadar hiç kimse
Beni gözlerimden öpmedi;
Bil ki yalnızlık yatağıma
Kara gözlü bir Çerkez genci asla
Gecenin sessizliğinde süzülmedi;
Dik başlı, isyankâr bir kızdım
Amansız güzelliğimle ün salmıştım,
Biliyorum bana hazırlanan kaderi:
Babam ve acımasız erkek kardeşim beni
Satmak istiyorlar sevmediğim birine,
Altın pahasına yabancı bir aula;
Yalvarıp yakardım babama, kardeşime,
Yoksa – bulacağım bir hançer ağı ya da.
Gizemli, olağanüstü bir kuvvetin
Çekiminde, sana kapılmış gidiyorum;
Seni seviyorum, esir sevgilim,
Seninle coşuyor, esiyor ruhum...”

Ama tutsak aşk ateşiyle yanan kıza
Sessiz bir acımayla bakıyordu

Ve onun aşk sözcüklerini dinliyordu
Üzücü düşüncelerin taşkınlığında.
Dalıp gidiyor, doluyordu içi
Geçmiş günlerin anılarıyla,
Ve bir gün gözlerinden hatta
Yaşlar boşanmıştı dolu gibi.
Bir kurşun gibi yatıyordu kalbinde
Umutsuz bir aşkın derin tasası.
Sonunda genç kızın önünde
Döktü yaşadığı derin ısırapları:

“Unut artık beni: Layık değilim
Aşkına, yaşadığın bu mutluluğa.
Değerli günlerini benimle harcama:
Başka bir gence meyletsin yüreğin.
Ruhumun kederli soğukluğunun yerini
Sana besleyeceği sevgi alsın;
Sadık olsun ve takdir etsin güzelliğini
Ve sevecenliğini tatlı bakışlarının,
Çocuksu buselerinin sıcaklığını,
Ve tatlılığını ateşli sözlerinin;
Soluyorum ben tutkuların kurbanı,
Coşku ve arzularımı çoktan yitirdim.
Görüyorsun izlerini mutsuz aşkın,
Korkunç izini ruhsal fırtınaların;
Bırak beni! Ama acıma
Benim acılı yazgıma!
Bahtsız arkadaşım, daha önce
Neden çıkmadın karşıma,
Esriten hayallere ve umuda
Bel bağladığım o günlerde?
Çok geç: Kurbanı oldum mutluluğun,
Umudun hayalleri uçup gitti;
Zevklere yüz çevirdi senin dostun,
İnce duygulara taşlaştı yüreği.

Solgun dudaklarla ne acı verici
Ateşli buselere karşılık vermek
Ve yaşlarla dolu gözleri
Soğuk bir gülümsemeyle karşılamak!
Boşuna bir kıskançlıkla yorgun düşerek,
Sonra da uyanıp kayıtsız bir ruhla,
Tutkuyla yanan sevgilinin kollarında
Ne kadar ağırdır başkasını düşünmek!...

Öyle usulca ve öyle şefkatle
Dudaklarımı öperken içer gibi
Ve senin için bu aşk saatleri
Geçerken hızla ve sakince;
O zaman ben derin sessizlikte
Gözyaşları içinde dalgın, kederli,
Sanki düşteymiş gibi önümde
O sevgili hayali görürüm sürekli;
Seslenirim, ona akar gönlüm; o anda
Görmeden, konuşmadan, dinlemeden;
Sana bilinçsizce kapılırım da,
Gizemli hayali kucaklarım içimden.
Onun için ağlarım kuytularda;
Her yerde benimle dolaşır durur
Ve kahredici bir tasayı düşürür
Benim yapayalnız ruhuma.

Bırak bana prangalarımı,
Kimsesiz, ıssız anılarımı,
Hayalleri, hüznü, gözyaşlarını:
Benimle paylaşamazsın onları.
Yüreğimin itiraflarını dinledin;
Elveda... ver elini – ayrılalım.
Soğuk bir ayrılık kadın aşkında
Kısa bir süre acı bırakır;
Aşk geçer, yerini sıkıntı alır
Genç kız âşık olabilir bir daha.

Kız gözyaşsız hıçkırır hıçkırır,
 Dudaklarını aralamış oturuyordu,
 Bulutlu, donuk bakışlarında
 Sessiz bir sitem okunuyordu;
 Titriyordu soluk bir gölge gibi:
 Sevdığı erkeğin ellerindeydi
 Zavallının cansız, soğuk eli;
 Ve sonunda aşk acısı, özlemi
 Kederli sözlerle dökülüyordu:

“Ah, Rus, Rus, neden
 Kalbimin acıları bilmeden,
 Sana sonsuzca kapılıp gittim?
 Kızın uzun sürmedi senin göğsünde
 Kendinden geçerek huzur bulması;
 Onun fazla yazılmamış kaderine
 Mutlulukla dolu geceler yaşaması!
 Bir gün yeniden gelirler mi acaba?
 Ah, tutsak, ihanet etseydin keşke
 Benim deneyimsiz gençliğime,
 Hiç değilse bir acımayla,
 Yalandan şefkatle, suskunlukla;
 Sevinç katardım senin yazgına
 Sevecen bir ilgiyle ve uysallıkla;
 Uyku anlarını kollar, gözetirdim,
 Huzurunu acılar çeken sevdiğimin;
 Sen istemedin... Peki, o kadın kim?
 Seviyor musun Rus? Sevdalı mısın?
 Anlıyorum çektiğin ıstırapları...
 Ama sen de bağışla hıçkırıklarımı,
 Elemlerimi alaya alma sakın.”

Sustu. İnlemeler, gözyaşları
 Sıkıştırmıştı zavallı kızın göğsünü.
 Sözsüz bir şarkıya başladı dudakları.

Yarı baygın, Rus'un dizlerine sarıldı,
 Kesilmişti zavallının sesi soluğu.
 Ve tutsak sakın, özenli elleriyle
 Bahtsız kızı kaldırarak dedi ki:
 "Ağlama: Kaderin zulmettiği ben de
 Ne acılar çektim, işkence gibi.
 Hayır! Karşılıklı aşk nedir bilmedim.
 Seven sadece bendim, acı çeken de.
 Ve tüten bir alev gibi söneceğim,
 Gözlerden ırak bu ıssız vadilerde.
 Öleceğim sevgili kıyılarımdan uzakta;
 Mezarım olacak bu bozkır;
 Sürgün edilmiş kemiklerimde burada
 Paslanacak ağır prangalar..."

Kararıyordu gecenin yıldızları;
 Aydınlık ufukta belirmişti birden
 Işıltılı karlar içinde dağ kütleleri;
 Başlarını eğip, indirerek gözlerini,
 Konuşmadan ayrıldılar birbirinden.

O günden sonra üzgün tutsak
 Tek başına dolaştı köyün çevresini.
 Kızgın ufkun üzerine şafak
 Art arda yükselti yeni günleri;
 Ardından geceler geceleri izledi;
 Tutsak boşuna susuyordu özgürlüğe.
 Çalılıkta belirdi mi bir dağ keçisi,
 Sıçradı mı bir sayga karanlığın içinde, –
 Heyecanlanarak şakırdatırdı zincirlerini,
 Ve beklerdi sokulan bir Kazak mı diye,
 Gece köylerinin yakıp yıkıcısı,
 Kölelerin gözü kara kurtarıcısı.
 Seslenir... ama çıt çıkmazdı etrafta;
 Duyulan fışılıstır kuduran dalgaların
 Ve insanı hisseden vahşi bir hayvanın
 Issız karanlığa kaşıdır yalnızca.

Günlerden bir gün Rus esir,
Dağlardan savaş çağrısı duyuyor:
“Atlara, atlara!” koşuşmalar, gürültüler
Şakırdıyor bakırdan, tunçtan gemler,
Simsiyah yamçılar, ısıldıyor zırhlar,
Yerinde duramıyor eyerlenmiş atlar,
Bütün köy hazır bir baskına,
Ve savaşların vahşi öğrencileri
Tepelerden boşandılar ırmak gibi
Ve Kuban’dan gidiyorlar dört nala
Savaş ganimetlerini toplamaya

Köy sessiz. Güneşte uyuyorlar
Bekçi köpekleri evlerin önünde.
Yalın ayak, kara yağız çocuklar
Bağrışıp eğleniyorlar özgürce;
Dedeleri oturmuşlar çevrelerine,
Çubukların mavi dumanı yükselirken,
Genç kızların, ses çıkarmadan yaşlılar
Bildik nakaratlarını dinliyorlar,
Ve yaşlı kalpleri gençleşiyor birden.

ÇERKEZ ŞARKISI

1

Irmakta uğultulu dalga koşuyor;
Gece sessizliği çökmüş dağlara;
Kazak kendinden geçmiş uyukluyor,
Yaslanmış çelik mızrağına.
Uyuma Kazak: Karanlık gecede
Çeçen dolaşır ırmağın gerisinde.

2

Kazak gidiyor kayıkla,
Sudan çekerek ağları.
Kazak boğulacaksınız ırmakta,
Boğulan küçük çocuklar gibi,
Sıcaktan suya girersin iyi de:
Çeçen dolaşır ırmağın gerisinde.

3

Serpilir kutsal suların kıyısında
Zengin Kazak stanitsaları;¹⁴
Horon oynarlar coşkuyula.
Kaçın kızlar, Rus şarkıcıları,
Hadi, güzel kızlar doğru evinize:
Çeçen dolaşır ırmağın gerisinde.

Kızlar böyle söylüyorlardı. Rus'sa
Kaçma hayalleri kuruyordu kıyıda;
Ama çok ağır esaret prangaları,
Irmaksa derin, akıyor hızlı...
Bu arada karararak uykuya daldı bozkır,
Karanlıkla kaplandı kayaların dorukları.
Köyün beyaz kulübelerinde kırpışıyor

Ayın zayıflayan donuk ışıkları;
 Geyikler uyukluyor ırmağın üstünde,
 Susmuştu son çığlıkları kartalların,
 Ve yankılanıyor dağlarda boğuk bir sesle
 Uzaklaşan toynak sesleri yilkıların.

O sırada birinin sesi duyuldu,
 Kızın görünüp kayboldu başörtüsü,
 Ve işte –kederler içinde, mutsuz–
 Ona doğru yaklaşıyor *kız*.
 Dudakları güzel sözler arıyor;
 Gözlerinde derin bir tasa,
 Ve kara bir dalga gibi dökülüyor
 Saçları göğsüne kızın, omuzlarına.
 Bir testere parlıyor elinde,
 Diğerinde ise çelik hançeri;
 Kahramanlığa, gizli bir cenge
 Gidiyormuş gibiydi sanki.

Tutsağa kaldırarak bakışlarını,
 “Kaç hadi,” dedi dağların kızı,
 “Hiç Çerkez görünmüyor çevrede.
 Acele et: Harcama gece saatlerini;
 Al şu hançeri: Senin izlerini
 Seçemez karanlıkta hiç kimse.”

Testereyi tutarak titreyen parmaklarıyla,
 Eğildi tutsağın ayaklarına doğru;
 Demir vızıldıyor testerenin altında,
 Elinde olmadan gözyaşları döküyordu –
 Zincirler koptu ve şakırdıyor.
 Çerkez kızı: “Özgürsün,” diyor.
 “Çabuk Kaç!” Ama o çılgın bakışlar
 Fırtınalı aşk nöbetlerini anlatıyordu.
 Acılar çekiyordu. Uğuldayan rüzgâr,
 Islık çalarak başörtüsünü kaldırıyordu.

“Ah, sevgilim!” dedi Rus inleyerek,
 “Ebediyen seninim, ölene dek senin.
 Bu korkunç ülkeyi birlikte terk edelim,
 Benimle kaç...” “Hayır, Rus, kesinlikle!
 İçimde yitirdim hayatın zevkini;
 Her şeyi tattım, tattım sevinci,
 Ve geçti hepsi, kalmadı izi bile.
 Mümkün mü? Başkasını sevmiştin!...
 Ara, bul, sevmeyi dene onu;
 Daha neyin hasretini çekeyim?
 Umutsuzluğumun mu?
 Elveda! Aşkın hayırduaları
 Seninle olsun her dakika.
 Elveda! Unut çektiğim azapları,
 Bana elini uzat... son bir defa.”

Elleri Çerkez kızına uzandı tutsağın,
 Yeniden canlanan kalple ona uçuyordu,
 Ve uzun süren busesi ayrılığın
 Aşkın derin bağına kazıdı mührünü.
 Sonra el ele, acı ve umutsuzlukla dolu
 Kıyıya indiler derin sessizlikte
 Ve Rus artık uğuldayan derinlikte
 Yüzüyor ve köpürtüyor dalgaları,
 Şimdi ulaşmıştı karşı kayalıklara,
 Kayaya tutunup karaya çıkacağı sıra...
 Birden boğuk bir sesle gürledi dalgalar,
 Ve bir çığlık duyuldu uzak...
 Sarp kıyıya çıkıyor tutsak.
 Arkasına bakıyor... kıyıları görünüyor
 Ve ak köpükler içinde beyazlanıyor;
 Ama Çerkez kızı yok hiçbir yerde,
 Ne kıyı başında, ne dağın eteğinde...
 Ölü bir sessizlik... uykulu kıyılarda
 Sadece rüzgârın hafif uğultusu duyuluyor,
 Ve ay ışığında, çırpıntılı sularda
 Dalgalar halka halka yayılıp kayboluyor.

Her şeyi anlamıştı. Kucaklıyordu
Rus veda bakışıyla son bir defa
Çitleriyle sessiz ve boş aulu,
Tutsakken sürüler güttüğü kırları,
Prangalarını sürüklediği yarıları,
Acımasız bir Çerkez dağlarda
Özgürlük türküsü söylerken
O öğlen vakti dinlendiği pınarı.

Gökte azalmıştı koyu karanlık,
Karanlık vadide gün başlıyordu,
Şafak söktü. Uzakta patikadan tutsak
Özgürlüğüne kavuşmuş yürüyordu,
Ve artık önünde sisler içinde
Parlıyordu Rus süngüleri,
Ve tepelerin üzerinde birbirine
Sesleniyorlardı Kazak devriyeleri.

EPILOG

Hayalimin uçarı dostu, esin perisi,
 Asya sınırlarına doğru uçuyordu böylece
 Ve çelenk adına koparıyordu kendine
 Kafkasya'nın yabani çiçeklerini.
 Büyülemişti beni çok sade kıyafetleri
 Savaşlarda pişmiş oymakların,
 Ve sık sık önümde belirirdi
 Yeni giysiyle büyücü bir kadın;
 Çevresinde ıssızlaşmış aulların
 Kayalıkları boyu dolaşırdı tek başına
 Ve şarkılarını kimsesiz kızların
 Büyük bir dikkatle dinlerdi orada;
 Seviyordu savaşçı stanitsaları,
 Endişelerini cesur Kazakların,
 Kurganları, sessiz mezarları,
 Kışnemesini ve patırtısını yilkıların.
 Hikâyelerle ve şarkılarla,
 Anılarla doludur tanrıça
 O anlatabilir destanlarını pekâlâ
 Korkunç Kafkasya'nın bir kez daha;
 Anlatır öyküsünü uzak diyarların,
 Mstislav'ın kadim düellosunu,¹⁵
 İhanetleri, Rusların ölümünü
 Koynunda kinci Gürcü kadınların;
 Övgüler düzeceğim şimdi
 Kanlı bir savaş sezgisiyle
 İki başlı kartalımızın, öfkeli
 Kafkasya'ya havalandığı güne;
 Patladı savaşın gümbürtüsü ilk defa
 Boz bulanık akan Terek ırmağında
 Ve Rus trampetlerinin sesi,
 Ve savaşta, cesur alnıyla,
 Ateşli Tsitsianov belirdi;¹⁶
 Ey, kahraman seni anlatacağım,

Kotlyarevski, Kafkasya'nın afeti! ¹⁷
Felaketle nereden geçtiysen
Kara bir veba gibi, yürüyüşün
Kırıp geçirdi tüm kabileleri...
İntikam kılıcını şimdi bıraktın,
Savaş mutluluk vermiyor sana;
Barış seni sıkarken, onur yaralarında
Eylemsiz bir huzuru tatmaktasın
Ve ev işi vadilerin sessizliğini...
Ama bak – Doğu yaygara koparıyor!...
Eğ, Kafkasya karlı zirvelerini,
Boyun eğ: Yermolov geliyor! ¹⁸

Ve sustu savaşın öfkeli çılgılığı:
Hepsi Rus kılıcına tabi oldu. Siz,
Kafkasya'nın gururlu oğulları
Çarpıştınız, çok kayıp verdiniz;
Ama kanımız sizi kurtaramadı,
Ne ıslıl ıslıl tılsımlı zırhlar,
Ne dağlar, ne yavuz atlar!
Ne de vahşi özgürlük sevdası!
Tıpkı oymakları gibi Batu Han'ın,
Kafkas ihanet edecek atalarına,
Unutacak sedasını doyumsuz savaşın,
Savaş oklarını bırakacak bir kenara.
Yuvalandığınız dağ boğazlarına
Bir yolcu yaklaşacak korkusuzca.
Ve karanlık söylentileri infazınıza
Dair, destanlar duyuracak insanlara.

NOTLAR

- 1 Nikolay Nikolayeviç Rayevski (1801-1843). Kafkas seferlerine, Türk-Rus Savaşı'na katılan Rus general, Puşkin'in arkadaşıydı. (ç. n.)
- 2 Beştu ya da daha doğrusu Beştav [Beşdağ], Georgiyevski'den 40 km uzaklıktaki Kafkas dağı. Tarihimizde ünlüdür (*Yazarın notu*).
- 3 Kafkas halklarının köyleri böyle adlandırılır (*y.n.*)
- 4 Yunanistan'da sıradağ. Apollon'un ve Musaların (esin perilerinin) tapınağı.
- 5 Şef ya da bey, prens (*y.n.*)
- 6 Çerkez kılıcı. Rusçası *şaşka* (*şeşho*) (*y.n.*)
- 7 Dağlı evi (*y.n.*)
- 8 Kısırak sütünden yapılır; bu içki tüm dağlı ve göçebe Asya halkları arasında yaygın biçimde kullanılmaktadır. Çok hoş bir tadı vardır ve sağlıklı olduğu kabul edilir (*y.n.*).
- 9 Gürcistan'ın güzel iklimi, sürekli uğradığı felaketleri için bu güzel ülkeyi ödüllendirmez. Gürcü şarkıları güzeldir ve genellikle ağıt gibidir. Kafkas silahının anlık başarıları ve Bakunin, Tsitsianov gibi kahramanlarımızın ölümleri, ihanetler, cinayetler – bazen de aşk ve zevk üzerinedir (*y.n.*).
- 10 Özgün adı *pişçal* (arkebüze benzeyen tüfek cinsi). (ç. n.)
- 11 Kırmızı Gürcü şarabı (*y.n.*).
- 12 Çerkezlerde konuğa büyük saygı gösterilir. Konuk onlar için kutsal bir varlıktır. Konuğa ihanet etmek ya da korumamak Çerkezler için en büyük haysiyetsizlik sayılır. Kunak (yani dost, arkadaş, konuk) bir tehlike anında sizin için hayatını verir ve onunla Kabardey dağlarının en derinlerine sokulabilirsiniz (*y.n.*).
- 13 Müslümanlarda bir ay oruç tutulduktan sonra kutlanan Ramazan bayramı (*y.n.*).
- 14 Kazak köyü. (ç. n.)
- 15 Kiev prensi aziz Vladimir'in oğlu, Tmutarakan prensi Cesur Mstislav. Kosoglarla (büyük olasılıkla bugünkü Çerkezlerle) savaşmış ve Çerkez prensi Radeya'yı teke tek çarpışmada mağlup etmiştir (*y.n.*).
- 16 Pavel Dmitriyeviç Tsitsianov (1754-1806). Kafkasya Orduları Başkomutanı Gürcü asıllı Rus general. 1804 Rus-İran Savaşında Gence, Karabağ ve Şirvan'ı ele geçirmiş, Bakû hanıyla yapılan görüşme sırasında öldürülmüştür.
- 17 Pyotr Stepanoviç Kotlyarevski (1782-1852). Rus general. Güney Kafkasya'daki bir harekât sırasında aldığı ağır yara sonucu askerlikten ayrılmıştır. (ç. n.)
- 18 Aleksey Petroviç Yermolov (1777-1861). Kafkasyalıları en ağır yenilgiler tattıran ve başka bölgelerde pek çok savaşa katılmış olan ünlü Rus general. Kafkasya Orduları Başkomutanı. (ç. n.)

GAVRİLİADA
(1821)

Genç Yahudi kızın benim için
 Gerçekten değerlidir tinsel kurtuluşu,
 Gel yanıma şöyle güzel meleğim,
 Kabul et benim barışçıl arzumu.
 Dünyevi güzeli kurtarmaktır niyetim!
 Tatlı dudakların gülümsemesinden
 Memnun, Göklerin Kralına ve İsa'ya ben
 Kutsal lirimle ilahiler söyleyeceğim.
 Uysal tellerden dökülen kilise ilahileri
 Sonunda onu büyüleyebilir belki de
 Ve Kutsal Ruh bakirenin iniverir kalbine;
 O düşüncelerin de, kalplerin de hâkimi...

On altı yaş ve lekesiz uysallık,
 Simsiyah kaşlar, ketenin altındaki
 İki bakır kabartının esnek titremesi,
 İnci dizisi gibi dişler, çelen bacaklar...
 Yahudi kızı neden gülümsedin,
 Yüzüne de pembelik yayıldı öyle?
 Hayır, güzelim yanıldın gerçekte;
 Sen değil, Mariya'ydı betimlediğim.

Kudüs'ün, gençlik âlemlerinin ve hovardalığın
 (Ki şeytan bunları ölüm için saklıyordu),
 Çok uzağında, ıssız bir köşesinde kırların,
 Kimselerin henüz görmediği bir bakire
 Kaprislerden uzak sakın bir ömür sürüyordu.
 Kocası işe yaramaz bir marangozdu,
 Ak saçlı bir ihtiyar, saygın bir kişi,
 Yaşadığı köyün de yegâne işçisiydi.
 Gece gündüz işleriyle uğraşırken,
 Kâh sağlam bıçkısıyla, kâh teraziyle,
 Kâh baltayla, pek aldırılmazdı öyle
 Sahip olduğu güzelliklere ve kaderin
 Farklı bir onur bahşettiği gizemli çiçek
 Açmaya cesaret edememişti bugüne dek
 Tembel koca eski süzgeçli kovasıyla

Sabahları dalında sulamazdı bu çiçeği;
 Masum Yahudi kızla bir baba gibiydi,
 Kızın da işi yoktu onu doyurmaktan başka.

Ama bu sırada adaletli göklerden, her şeye
 Kadir olan, güler yüzlü bakışlarını yöneltti
 Kulunun zarif endamına, el değmemiş sinesine, –
 Derin bir hikmetle karar verdi
 Bir sıcaklık hissedince Göklerin Kralı
 Bu her şeye değer bağı kutsamaya,
 Bu, gizemli armağanlarının bolluğuyla
 Gözlerden ırak kimsesiz bir bağdı.

Sessiz gece çoktan sarmış kırları;
 Mariya köşesinde uyukluyor tatlı tatlı.
 Göklerin Kralının kelamı, – Kız düş görüyor:
 Birden önünde bir ufuk açılıyor
 Uçsuz bucaksız göklerin derinliğinde,
 Dayanılmaz bir ışıltı ve ihtişam içinde
 Melek sürüsü dalgalanıp kaynıyor,
 Uçuyor saymakla bitmez Serafimler,
 Arpın tellerini tıngırdatıyor Kerubiler,
 Baş melekler sessizce oturuyorlar
 Masmavi kanatlarıyla örterek başlarını, –
 Ve, ışıl ışıl parlayan bulutlarla kaplı,
 Tanrının tahtı dikiliyor önlerinde.
 Ve o birden belirdi ışıltılar içinde...
 Hepsi yerlere kapandı... Sustu arpın sesi.
 Mariya başını eğmiş, güçlkle nefes alıyor,
 Titriyor yaprak gibi, Tanrının sesini işitiyor:
 “Sevimli yeryüzü kızlarının güzeli
 Ve sen İsrail’in yeni umudu, aşkla
 Yanarak sesleniyorum sana,
 Üyesi ol şanımin ve yüceliğimin:
 Hazır ol meçhul bir yazgıya,
 Güvey geliyor, geliyor kuluna.”

Yine bulutlarla kaplandı tahtı Tanrının;
 Yükseldi sürüsü kanatlı ruhların,
 Ve çevreye göksel arpın sesi yayıldı...
 Dudakları aralık, uysalca kavuşturmuş kollarını,
 Mariya Göklerin Kralının huzuruna çıkıyor,
 Ama neden böylesine heyecanlandırıyor,
 Ve çekiyor üzerine dikkatli bakışları?
 Saray topluluğunun arasında ondan
 Bu genç kim mavi gözlerini alamayan?
 Kanatların ve altın buklelerin parıltısı,
 Tüylü miğferi, muhteşem kıyafeti,
 Uzun boyu, baygın gözleri, çekingenliği –
 Hepsi, hoşuna gidiyor sessiz Mariya'nın.
 Seziyor, o yakın yalnızca kalbine kızın!
 Gururlan, Baş melek Gabriel, gururlan!
 Her şey kayboldu. – duyulmuyor çocuk ninnisi,
 Tuvalin üzerinde kaybolan gölgeler gibi,
 Büyülü bir fenerin içinde ortaya çıkıveren.

Güzel kız uyandı gün ağarırken
 Ve yatağın tembelce çıkarıyordu keyfini.
 Harika bir düş ve sevgili Gabriel lâkin,
 Aklından bir türlü çıkmıyordu güzelin.
 Göklerin Kralını sevmek istiyordu,
 Daha okşayıcı geliyordu onun sözleri,
 Ve Ona derin bir saygı besliyordu, –
 Ama kalbine daha yakın olan Gabriel'di...
 Dar üniformalı bir emir subayı da böyle,
 Büyülediği olur bazen bir generalin eşini.
 Kaderin buyruğu böyle, ne yapabiliriz ki? –
 Burada cehalet ve bilgiçlik uyum içinde...

Aşkın tuhaflığından söz edelim biraz
 (Başka bir sohbetten anlamam).
 Kanımızın ateşli bakışlardan
 Kaynadığını hissettiğimiz

Ve aldatıcı arzuların kederinin
 Bizleri sararak ruhumuzu ezdiği,
 Ve her yerde sürekli bizi izlediği,
 Düşünce ve ıstıraplar nesnesinin
 Bizlere azap çektirdiği günlerde, –
 Genç dostlar kalabalığının içinde
 Bir sırdaş arar buluruz – değil mi?
 Acı veren tutkuların gizli sesini
 Aktarırız bu sırdaşla birlikte
 Coşku ve esrimelerin diliyle...
 Ne zaman yakalayırsek
 Kanatlı anını göksel esrimelerin
 Ve mutluluklara, yatağına zevklerin
 Utangaç bir güzeli çeksek,
 Ne zaman unutsak aşk acılarını
 Ve hiç bir şey kalmasa arzulayacağımız, –
 Canlandırmak için aşka dair anıları
 Sırdaşımızla çene çalmaktan hoşlanırsız.

Ve Sen, Tanrım! Anladın onun heyecanını,
 Ve yanıp tutuştun, Ah, tıpkı bizim gibi!
 O soğumuştı tüm yaratılara karşı,
 Göksel dualar onu usandırmıştı, –
 Aşk ilahileri düzüyor ve: “Seviyorum, Mariya’yı
 Seviyorum,” diye söylüyordu yüksek sesle,
 “Ölümsüzlüğü umutsuz bir acıda sürüklüyorum...
 Kanatlarım nerede? Mariya’ya uçacağım
 Ve huzurla uyuyacağım güzel kızın göğsünde!...”
 Vb... ne varsa geçirebildiği aklından, –
 Doğunun renkli üslubunu seviyordu yaradan.
 Sonra, gözdesi Gabriel’i çağırıp huzuruna,
 Ona çok sade biçimde açıkladı aşkını.
 Kilise bu görüşmeyi bizlerden sakladı,
 Evangelist kusur işlemişti bir parça!
 Ama bir Ermeni söylencesi der ki:
 Göklerin Kralı övgülerini esirgemeyerek,

Baş meleği Merkür'de seçmiş,
 Onda hem akıl ve hem de yetenek görerek, –
 Bir akşam vakti Mariya'ya göndermiş.
 Baş melek istemekteymiş başka bir itibarı:
 Bu elçilik işlerinde hayli mutluymuş o;
 Haberler, küçük raporlar taşıyıp durması
 Çıkarına da olsa, düşkünmüş onuruna.
 Ve ihtişamın evladı, gizleyip niyetlerini,
 Gökyüzü Kralının hazır yordakçısı,
 Yeryüzü tabirince çöpçatanı
 Olmaya hiç de değilmiş niyetli...

Ama eski düşman – Şeytan tetikte!
 Dünyada avare dolaşırken işitti,
 Tanrının, soyumuzu sonsuz cehennem
 Azaplarından kurtaracak güzelle
 O Yahudi kızıyla ilgilendiğini,
 Can sıkıntısı ve öfke içinde şeytan –
 Çırpınıp duruyor. Göklerin Kralı bu sırada
 Tahtında oturuyordu tatlı bir üzüntü içinde,
 Dünyayı unutmuş, hükmetmiyordu hiçbir şeye –
 Ve onsuz her şey gidiyordu yolunda.

Neler yapıyor Mariya peki?
 Yusuf'un mahzun zevcesi nerede?
 Bahçesinde kasvetli düşüncelerle dolu,
 Masum boş saatler geçirmede
 Ve tekrar bekliyor o büyüleyici düşü.
 Çıkmıyor kalbinden o sevimli imge,
 Uçuyor bezgin bir ruhla Baş meleğe.
 Palmiyelerin serinliğinde, mırıltısında derenin
 Derin düşüncelere dalmış benim güzelim;
 Çiçeklerin mis kokusu ona tat vermiyor,
 Berrak suların şırıltısı onu neşelendirmiyor...
 Ve birden görüyor: Harika bir yılın
 Pullarıyla parlayarak göz kamaştıran,

Başının üstünde dalların gölgesinde salınıyor
 Ve diyor ki: “Ey, göklerin sevgilisi!
 Kaçma, – uysal tutsağınım ben senin...”
 Bu olabilir mi? Ah, mucizeler mucizesi!
 Kimdi safdil Mariya’ya bu sözleri söyleyen,
 Kim olabilirdi? Heyhat, elbette iblisti.

Yılanın güzelliği, çeşitliliği renginin,
 Kurnaz gözlerindeki ateş, ilgisi
 Mariya’nın o anda hoşuna gitmişti.
 Durgun yüreğine neşe katmak için,
 Tatlı bakışlarını yöneltip şeytana
 Tehlikeli bir sohbete girdi onunla:

“Kimsin sen, yılan? Ayartıcı şarkısı, gözleri,
 Yakışıklılığı ve ışıltısına bakarak ben,
 Havva Anamızı gizemli ağaca çekmeyi
 Ve orada zavallının günaha girmesini
 Becerenin kim olduğunu anlarım hemen.
 Toy bir kızı mahvettin sen,
 Onunla birlikte tüm Âdem soyunu ve bizleri...
 Boğulduk belalar deryasında istemeden.
 Utanmadın mı hiç kendinden?”
 “Rahipler kandırmış sizi,
 Havva’yı mahvetmedim, kurtardım!”
 “Kurtardın mı? Peki, kimden?”
 “Göklerin Kralından.”
 “Tehlikeli düşman!...”
 “Âşık oldu o...”
 “Bana bak, sakın ha!”
 “Onun için yanıp tutuşuyordu”
 “Kes sesini!”
 “Tutkulu bir aşkla,
 Korkunç bir tehlike altındaydı o.”
 “Yılan, yalan söylüyorsun!”
 “Yemin ederim!”

“Etme.”

“Ama bir dakika dinle...”

Mariya düşünüyordu:

“Baş başa olmak doğru değil bahçede,
Ve yılanın iftiralarını dinlemek gizlice,
Şeytana güvenmek de doğru mu?
Ama beni koruyor ve seviyor Göklerin Kralı,
Ulu Tanrının nimeti: O aslında kullarını
Mahvetmez, – niçin peki? Konuşmak için!...
Dokunduramaz saçımın bir teline bile,
Yılan da hayli uysal dış görünüşüyle.
Günahın, kötülüğün sözü mü olur? Saçma!”
Bunları düşündükten sonra kulak kabarttı,
Bir süreliğine unutarak Gabriel’i ve aşkı.
Kurnaz iblis, çingiraklı kuyruğunu çözüp,
Boynunu da yay gibi bükerek kibirle,
Dallardan kayıyor – ve düşüyor Mariya’nın önüne;
Arzuların ateşini göğsüne çekip
Şöyle diyor iblis:

“Musa’nın hikâyesiyle

Uyuşmuyor benim hikâyem: Masalla
Büyülemek istemişti Yahudi kızını Musa,
Sıkı yalan söylüyordu, onu dinlerlerdi bir de.
Tanrı ona özgün bir tarz ve uysal bir akıl bahşetti,
Çok ünlü bir efendi oldu Musa,
Ama inan, – bir saray tarihçisi değilim ben,
Peygamberlik rütbesi lazım değil bana!

Onlar – başka güzeller kıskanmalı,
Gözlerindeki ateşi senin;
Ah, iffetli Mariya, Âdemin çocuklarını
Şaşırtmak için dünyaya gelmişsin,
Naif kalplerine hükmetmek için,
Gülümsemeyle onlara mutluluk bahşetmek,
Bir iki sözle onları çılgına çevirmek,

Kapris üzerine – sevmek ve sevmemek için...
 İşte senin yazgın. Genç Havva da – tıpkı
 Senin gibi bahçesinde uysal, sevimli, zeki,
 Ama aşktan yoksun sıkıntı içinde gelişmekteydi;
 Kız ve erkek baş başa, ama hep birbirinden ayrı
 Aden'in parıltılı ırmaklarının kıyılarında
 Dinginlik içinde geçiriyorlardı masum çağlarını.
 Sıkıcı geliyordu onlara günlerin tekdüzeliği.
 Ne gençlik, ne avarelik, ne ağaçların gölgesi –
 Hiçbiri uyandırmıyordu içlerinde bir aşk duygusu;
 Yiyip içiyorlar, dolaşıyorlardı el ele,
 Gündüzleri esneyip duruyorlardı, geceleriye
 Ne tutkulu oyunlar olurdu, ne de mutluluk delidolu...
 Ne diyorsun sen? Şu vicdansız tiran, somurtkan
 Şu Yahudilerin Tanrısı kıskançlıkla yanan,
 Aşık olurken Âdem'in eşine
 Onu saklıyordu bizzat kendine...
 Bu ne ihtiram, bu ne sefa!
 Semalarda bir hapishane âdeta,
 Tapın dur onun ayaklarının dibinde,
 Övgüler düz, hayran kal güzelliğine,
 Başkasına göz ucuyla bakama,
 Baş melekle gizliden konuşama;
 Göklerin Kralının en sonunda kendine
 Eş olarak alacağı kişinin kaderi bu işte.
 Ya sonra? Sıkıntı ve ıstırapların
 Tüm ödülü, ilahisi kısık sesli zangoçların,
 Mumlar ve yaşlı kadınların bıktırıcı duaları,
 Ve buhur dumanları ve elmas işlemeli ikon
 Bir kilise ressamı tarafından yapılan...
 Ne eğlence ama! Kıskanılası bir yazgı!

Üzüldüm tabii güzel Havva'ma;
 Yaradana inat, verdim kararımı
 Gencin de, kızın da uykusunu bozmaya.
 Neler olup bittiğini duymadın mı?

İki elma, salınırken üzerinde harika dalın
 (Mutluluğun işareti, davetkâr simgesi aşkın),
 Havva'nın önünde açtı bulanık bir hayali,
 Belli belirsiz bir arzu uyanmıştı:
 İdrak etmişti kendi güzelliğini,
 Duyguların vecdini, kalbin pır pır atışını,
 Ve çıplaklığını genç erkeğin!
 Görüyordum onları! Aşkın – ilminin –
 Görüyordum harika başlangıcını.
 Benim çift ıssız ormana uzaklaştı...
 Elleri, gözleri hızla gidip geliyordu orada...
 Âdem sessiz, toy ve telaşlı,
 Genç eşin zarif bacakları arasında,
 Arıyordu esrime heyecanları,
 Zapt olunmaz bir ateş dalgasıyla dolu,
 Öğrenmek istiyordu hazzın kaynağını
 Ve, kaynayıp coşarak içinde kayboldu...
 Ve, Tanrı'nın gazabından korkmayan
 Havva, alevler içinde yanarakтан,
 Saçlarını çözüp, dudaklarını kımıldattı,
 Buseyle karşılık veriyordu Âdem'e,
 Sevda gözyaşlarıyla, palmiyelerin gölgesinde
 Bilinçsizce yatıyordu, – ve genç dünya
 Kaplanmıştı âşıkların çiçekleriyle.

Kutlu gün! Mutlulukla taçlanan Âdem
 Sabahtan gece yarısına kadar okşadı eşini,
 Karanlık gecede çok az yumdu gözlerini,
 Nasıl süslenmişti boş vakitleri o zaman!
 Biliyorsun: Tanrı, mutluluklarını sona erdirerek
 Onları cennetten mahrum etti sonsuza dek.
 Zahmet çekmeden uzun zaman yaşadıkları
 Ve tembel bir sessizliğin kollarında
 Geçirdikleri masum günlerden sonra
 Tanrı bu aziz diyardan kovmuştu onları.
 Ama önlerinde kösnül duyguların gizini açtım

Ve gençliğin hakkı olan zevki, neşeyi,
Mutluluk gözyaşlarını, erincini duyguların,
Sevinç taşkınlıklarını, tatlı sözleri ve buseleri...
Söyle şimdi: Bir hain miyim gerçekten?
Âdem benim yüzümden mutsuz mu oldu?
Sanmıyorum! Bildiğim bir şey var, o da şu:
Havva'nın dostu olarak kaldım ben."

Şeytan sustu. Mariya sinsi iblisi
Sükûnet içinde dinlemekteydi.
"Ne var?" diye düşünüyordu, "haklı olabilir şeytan;
Duymadım hiç, ne ihtiram, ne bir şan,
Ne de altınla mutluluğun satın alındığını;
Duyduğum sevmenin kaçınılmaz olmasıydı...
Sevmek! Ama nasıl, neden ve bu ne böyle?"
Bir yandan da tüm dikkatini verince
Anlamıştı şeytanın hikâyesinde olan biteni:
Hem olayları, hem de garip nedenlerini,
Ve cesur bir üslup, ve özgür görüntüler...
(Bizler – yeniliğe açık hevesliler).
Tehlikeli hayallerin başlangıcı zayıf da olsa,
Gitgide ona daha açık görünmekteydi,
Ve yılan hiç olmamış gibi şimdi
Yeni bir varlık duruyordu tam karşısında:
Yakışıklı genç bir erkek görüyor birden
Ayaklarının dibinde. Tek kelime etmeden,
Gözlerinin harika ışıltısını yöneltip ona,
Tumturaklı sözlerle bir şeyler diliyor,
Bir eliyle ona küçük bir çiçek sunuyor,
Kaba keteni mıncıklıyor öteki eli
Ve esvabın altına dalıyor aceleyle,
Ve hafif parmaklar dokunuyor ateşli
Tatlı gizlere değin... Her şey Mariya'ya
Akıl almaz görünüyor, harika, yeni gibi.
Bu arada utançla ilgisi olmayan bir kızarıklık
Oynamaya başladı el değmemiş yanaklarında –

Ve sabırsız bir iç çekiş ve baygın bir sıcaklık
 Mariya'nın diri göğüslerini kaldırdı bir anda.
 Susuyor; ama ansızın gücü kuvveti kesiliverdi,
 Güçlülükle nefes alarak, kapattı gözlerini,
 Şeytanın göğsüne yaslayarak başını,
 "Ah!..." diye bağırdı ve otlara yığıldı

Ah, canım sevgilim! Umutlarımın
 Ve tutkularımın ilk hülyalarını
 Adadığım ve sevdiğim kadın,
 Benim bağışlar mısın hatıralarımı,
 Günahlarımı, eğlencelerini gençlik günlerimin,
 Senin ailenin, dır dır eden kuralcı annenin
 Önünde, gizli endişelerle üzüp de seni,
 Masum güzellikleri öğrettiğim geceleri?
 Öğrettim ben itaatkâr ele
 Kederli ayrılığı boşa çıkarmayı
 Ve uykusuzluğun çocukluk işkencesine,
 Ve durağan saatlere neşe katmayı...
 Ne var ki gençliğini yitirdin sen,
 Solgun dudaklarından kaybolmuş gülümsemem,
 En parlak çağında silinmiş güzelliğin...
 Ah, beni bağışlayacak mısın sevgilim?

Mariya'nın sinsi düşmanı, babası günahın
 Sen burada da onun önünde suçlu biriydin;
 Onun sefihliği hoşuna gitmişti senin,
 Ve caniyane bir eğlenceyle başardın
 Ulu Tanrının gözdesinin gözlerini açmayı
 Ve masumiyeti arsızlıkla şaşkına uğratmayı.
 Gururlan, gururlan, lanet olası zaferinle!
 Yakalamaya koş... yakın, zamanı yakın!
 Bak, sular kararıyor, söndü ışıkları günbatımının.
 Çevre sessiz. Birden bitkin Mariya'nın üzerinde,
 Baş melek süzülüyor çırparak kanatlarını, –
 Göklerin ışıldaayan oğlu, elçisi sevdanın...

Güzel kız Gabriel'i görünce
 Yüzünü kapadı dehşet içinde...
 Karanlık iblis karşısına dikildi,
 Tedirgin olmuştu ve dedi ki:
 "Ey, kendini beğenmiş talihli melek
 Kim çağırdı seni? Neden terk ettin
 Tanrının sarayını, doruklarını esîrin?
 Niçin engel oluyorsun dingin neşelerine,
 Birlikte olmalarına bu sevgi dolu çiftin?"
 Ama Gabriel kıсарak kıskanç gözlerini,
 Küstah ve alaylı soruya karşılık verdi:
 "Çılgın düşmanı gökyüzü güzeline,
 Kötü hovarda, sürgünlerin umutsuz vakası,
 Zarif Mariya'yı baştan çıkarmışsın,
 Bir de soru yöneltiyorsun bana!
 Utanmaz, isyankâr köle, defol bakalım,
 Seni tir tir titretirim yoksa!"
 "Sizin sarayınızdan asla korkmam,
 Tanrının itaatkâr uşaklarından,
 Çöpçatanlarından Gökyüzü Kralının!"
 Öfkeyle yanarak böyle dedi lanetli şeytan
 Ağzını çarpıtıp, ısıarak dudaklarını,
 Baş meleşin dişlerine bir yumruk attı.
 Bir çılgılık duyuldu, Gabriel sendeledi
 Ve sol dizinin üzerine bükülüverdi;
 Ansızın doğruldu, içine dolan yeni bir güçle
 Şeytanın beklenmedik bir hamleyle
 Şakaklarına yapıştı. İblis bir çılgılık kopardı,
 Sararmıştı – Ve birbirlerine saldırdılar.
 Ne Gabriel, ne de iblis üstün gelebiliyordu.
 Birbirlerine dolanmış halde çayırdaki gidiyorlar,
 Dayayıp sakalını düşmanın bağrına,
 Ellerini, ayaklarını makaslayarak,
 Kâh kaba güç, kâh becerilerini kullanarak
 Birbirlerini çekmeye çalışıyorlar peşi sıra.

Öyle değil mi? Sizler, hatırlarsınız,
 Dostlarım, eski günlerde, baharları,
 Okuldan kaçıp özgürce oynadığımız
 Ve cesurca dövüşüp eğlendiğimiz sahayı.
 Melekler bırakmış konuşmayı, küfrü,
 Aralarında böyle dövüşüyorlardı bitkin.
 Yeraltının kralı, geniş omuzlu zalim,
 İşini bilen düşmanla boşuna ıhlıyordu,
 Ve, birden sona erdirmek için dövüşü,
 Baş meleğin kanatlı miğferini düşürdü,
 Altın miğferi, elmaslarla süslü.
 Yumuşak saçlarına yapışıp rakibinin,
 Arkasından sürüyor güçlü kollarıyla
 Nemli toprağa doğru. Mariya karşısında,
 Diri güzelliğini seyrediyor baş meleğin
 Ve onun için sessizce ürperiyor.
 İblis saldırıp, adeta alevler yağıdırıyor;
 Neyse ki çevik davranan Gabriel ansızın
 Geçiriyor tırnaklarını can alıcı noktasına
 (Cenklerde hemen hiç faydası olmayan),
 İblisin günahlarını işlediği mağrur organına.
 Şeytan yere devrildi, başladı aman dilemeye
 Ve karanlık cehennemin zor buldu yolunu.

Bu olağanüstü dövüş, korkunç hengâmeye
 Güzel kız soluğu kesilerek bakmaktaydı;
 Baş melek gösterip kahramanlığını,
 Güler yüzle Mariya'ya döndüğünde,
 Aşkın ateşi yayılıverdi kızın yüzüne
 Ve sevgiyle doldu ruhu.
 Ah, Yahudi kızı ne kadar hoştu!...

Elçi kızardı ve yabancı duyguları
 Şöyle açıkladı ilahi sözlerle:
 “Sevin, ey, iffetli Mariya, aşk seninledir!

Sensin kadınların arasında en güzeli;
 Kutsal semeren yüz misli mübarektir:
 O dünyayı kurtaracak ve yok edecek cehennemi...
 Ama açıkyüreklikle itiraf ediyorum,
 Yüz misli daha mutlu onun babası!"
 Ve dizlerinin üzerine çökerken önünde,
 Bir yandan şefkatle elini sıkıyordu onun...
 Güzel kız gözlerini yere indirip iç çekti,
 Ve Gabriel ona bir öpücük kondurdu.
 Susuyordu utançtan kızaran Mariya;
 Kızın göğüslerine dokunmaya cüret etti...
 Mariya: "Bırak beni!" dedi fısıltıyla,
 Ve aynı anda masumiyetin son iniltisi
 Ve çığlığı bir buseyle kesiliverdi...

Ne yapmalı Mariya? O ne diyecek buna?
 Güzellerim benim, sızlanmayın
 Ey, kadınlar, sırdaşı aşkın sevdanın,
 Sizler, talihli bir kurnazlıkla
 Dağıtabilirsiniz bir güveyin dikkatini
 Ve dikkatli bakışlarını bilgiçlerin,
 Ve tatlı günahın izlerini
 Örtebilirsiniz şalıyla masumiyetin...
 Cilveli kız annesinden alır
 Dersini uysal utangaçlığın
 Ve yapmacık, hayali ağrılarının,
 Sahte bir ürkeklikle de oynar
 Rolünü o en kritik gecede;
 Ve sabahleyin biraz toparlanmıştı,
 Baygın kalkar ve biraz gezinir solgun.
 Koca esrimede, anne der: "Şükürler olsun!"
 Eski sevgiliyse pencereyi tıklatır.

Gabriel şimdi sevinçli bir müjdeyle
 Uçuyor gerisingeri gökyüzünde.
 Sabırsız Göklerin Kralı sırdaşını

Karşılıyor sevecen bir güler yüzle:
 “Haberler nasıl?” “Hallettim her şeyi,
 Ona konuyu açtım. “E, ne dedi?” “Razı!”
 Tek kelime etmeden Göklerin Kralı,
 Tahtından kalktı ve kaş göz işaretiyle
 Uzaklaştırdı herkesi, Homeros’un tanrısının
 Bir zamanlar sayısız çocuklarını sindirmesi gibi,
 Ama Helen Yurdunda bu inanç söndü sonsuza değin,
 Zeus yok, bizlerse daha bir akıllandık şimdi!

Kendinden geçerek canlı bir anıyla
 Mariya uyuyordu derin sessizlikte,
 Köşesinde, buruş buruş çarşafın üzerinde.
 Yüreği yanıyor mutlulukla ve arzuyla,
 Yeni bir alev uyarıyor diri göğüslerini.
 Yavaştan Gabriel’e sesleniyor,
 Hazırlayarak aşkının gizli hediyesini,
 Gecenin örtüsünü ayağıyla uzaklaştırıyor,
 Sevinçli bakışlarını gülümseyerek eğiyor,
 Ve, büyüleyici çıplaklığıyla bahtıyar,
 Güzelliğine kendi bile şaşırıyor.
 Ama tatlı hülyalar içinde bir yandan
 Günaha giriyor Mariya alımlı, baygın,
 Ve içiyor kâsesini dingin bir hazzın.
 Sen gülüyorsun, kurnaz Şeytan!
 O da ne! Birden çok tüylü, ak kanatlı, sevimli
 Güvercinim penceresinden giriyor içeri,
 Oraya buraya uçuyor ve dönüyor üzerinde,
 Ve neşeli ezgiler söylemeye çalışıyor,
 Ve ansızın güzel kızın uçuyor dizlerine,
 Gülün üzerine konuyor ve titriyor,
 Onu gagalıyor, sallanıyor, parlıyor,
 Gagasıyla ve ayaklarıyla çabalıyor.
 O, tıpkı o! Mariya anlamıştı,
 Güvercinde başka birini ağırladığını;
 Dizlerini sıkarak bağırıyordu Yahudi kızı,

İç çekmeye, titremeye, yalvarmaya başladı,
Ağlıyordu. Ama güvercin kazanıyor,
Aşk ateşinde çırpınıyor, kuğuruyor,
Hafif bir uykuyla iniyor kendinden geçince
Ve sarmalıyor aşkın çiçeğini kanadı ile.

Uçup gitti güvercin. Mariya bitkin:
“Bu ne yaramazlık!” diye geçirdi içinden
“Bir, iki, üç! Üçü birden nasıl olur ama?
Diyebilirim ki bir tehlike yaşadım:
Ben aynı gün ulaştım
Şeytana, Baş meleğe ve Göklerin Kralına...”

Her şeye kadir her zaman olduğu gibi, sonra
Yahudi kızının oğlunu kendinden bildi,
Gabriel (ne kıskanılacak yazgı ama!)
Onunla gizlice buluşmaktan vazgeçmedi;
Yusuf rahatlamıştı pek çok kişiyle birlikte,
Eskisi gibi günahsızdı karısının önünde,
Kendi oğlu gibi sevdi İsa Mesih'i,
Tanrı bunun için de onu ödüllendirdi!

Amin, amin! Nasıl sona erdireyim öykülerimi?
Unutup sonsuza dek eski zaman desiselerini,
Ey, kanatlı Gabriel, bir şarkı yaktım senin için,
Sana hasrettim uysal tellerin,
Ateşli, kurtuluş şarkılarını...
Koru beni, dikkatle dinle yakarışımı!
Bu ana dek tanrıtanımazdım aşkta,
Çılgın tutkunu genç tanrıçanın,
İblisin dostu, hovarda ve bir hain...
Tövbe edişlerimi benim kutsa!
Kabul ediyorum iyi niyetleri,
Düzeleceğim: Görüyordum Helen'i;
O güzel, tıpkı sevecen Mariya gibi!
Ruhum sonsuza dek ona tabi.

Sözlerime büyülenmişliği ekle,
Hoşuma gidecek sırrı açıkla,
Aşk arzusunu onun tutuştur kalbinde,
Yalvarmaya şeytana gideceğim yoksa!
Ama günler geçiyor ve zaman gitgide
Ve sezdirmeden başımı gümüşlüyor,
Ve ciddi bir nikâh nazik bir eşle
Beni sunağın önünde birleştiriyor.
Yusuf'un muhteşem tesellicisi!
Diz çökerek yalvarıyorum sana,
Ey, boynuzluların savunucusu ve hamisi,
Yalvarıyorum – kutsa beni o sırada,
Bana bağışla kutlu bir sabır,
Sana yalvarıyorum, yeniden, yeniden
Gelsin bana rahat bir uyku, evlilikte güven,
Komşuya karşı sevgi ve ailede huzur...

NOTLAR

- 1 İlk tesellici- İsa, sonra Hakikatin Ruhu, Ruhul Kudüs

HAYDUT KARDEŞLER
(1820-22)

Kara kuzgun sürüsü değil üşüşen
 Çürüyen kemik yığınlarının üzerine,
 Volga'nın ötesinde, ateşin çevresinde
 Yaman bir çete toplanmış geceleyin.
 Yüzlerin, giysilerin ne karışımıdır böyle,
 Soyların, duruşların ve lehçelerin!
 Kulübelerden, hücrelerden, mahpustan
 Hepsi kopup gelmiş mal mülk için!
 Her yüreğin tek amacı vardır burada –
 Kanunsuz, başına buyruk yaşamak,
 Kaçak da vardır onların arasında
 Savaşçı Don kıyılarından Kazak¹,
 Saçları siyah bukleli bir Yahudi de
 Ve bozkırların vahşi oğulları
 Kalmuk da, silik Başkurt da,
 Kızıl saçlı Finli de, orayı burayı
 Mesken tutan avare Çingene de!
 Kan, sefahat, ihanet ve tehlike –
 Korkunç aile bağlarının özüdür bunlar;
 Taş gibi acımasız yüreğiyle zorbalığın
 Tüm aşamalarından geçenlerdir onlar;
 Dul anneyi zavallı yetimden koparan,
 Gülerek karşılayan çocuk inlemelerini,
 Asla bağışlamayan, aman vermeyen,
 Bir delikanlının sevdalısıyla buluşması gibi
 İşlenen bir cinayete için için sevinen...

Ortalık sessizdi. Soluk ışığını
 Ay doğrudan döküyor üzerlerine,
 Ve köpüklü şarap çanağı
 Geçiyor bir elden bir ele.
 Nemli toprağa uzanmış kimi
 Bir kulağı kırıste uyukluyor –
 Ve kötücül hayaller uçuşuyor
 Caniyane kafalarının üstünde.
 Kasvetli gecenin boş vaktini

Hikâyeler kesiyor kimileri için;
 Herkes sustu – yeni gelen birinin
 Öyküsü ilgilendiriyor onları şimdi,
 Ve etrafını alıp başlıyorlar dinlemeye:

“İki kişiydik: Ben ve kardeşim.
 Birlikte büyüdük; ve gözetiminde
 Yetiştik yabancı bir ailenin:
 Yaşam hiç gülmedi yüzümüze;
 Biliyorduk değerini söz hakkının,
 Göğüsledik acımasız hakaretleri,
 Ne var ki azabı zalim kıskançlığın
 Çok erken tutuşturmuştu içimizi.
 Yetimlerin nerede düşmüş yazgısına
 Bir tarla yahut zavallı bir kulübe!
 Yaşıyorduk acıların, endişelerin ortasında,
 Bu yazgı usandırmıştı bizi iyice,
 Ve sonunda aramızda anlaşıverdik,
 Başka bir talihi deneyecektik:
 Ve yoldaş edindik kendimize
 Çelik hançeri ve gece karanlığını;
 Unuttuk korkaklığı ve acıları,
 Bir kenara fırlattık vicdanı ise.

Ah, gençlik, gözü kara gençlik!
 Yaşam tarzımız olmuştu o günlerde,
 Ölümü korkusuzca küçümseyerek
 Ortadan iki parçaya böldüğümüzde...
 Ancak ıslıl ıslıl parlayan ay doğduğu
 Ve göğün tam tepesine dikildiği zaman
 Çıkardık yola yeraltı sığınağımızdan
 Yol kesmek için ormana doğru.
 Oturur beklerdik bir ağacın gerisinde:
 Yola geç çıkmış zengin bir Yahudi,
 Ya da sefil bir papaz geliyor mu diye, –
 Ne varsa bizim! Zorla alırdık her şeyi.

Bazen kışın gecenin ıssızlığında
 Yavuz atları koşardık troykaya,
 Şarkı söyleyip ıslık çala çala
 Yel gibi uçardık karların deryasında.
 Bizimle karşılaşmaktan kim ürkmez?
 Meyhanenin ışıklarını görür görmez –
 Doğru oraya! Kapılara, ve çalardık,
 Bağırarak seslenirdik meyhaneci kadına
 İçeri girerdik – her şey bedava;
 Ve yer içer, güzel kızları okşardık.

Ne mi oldu? Sonunda gençler bulundu;
 Kardeşlerin uzun sürmedi âlemleri;
 Yakaladılar bizi – ve bir demirci
 Bizi arkamızdan zincirlere vurdu,
 Ve muhafızlar götürdüler zindana.

Beş yaş büyüttüm kardeşimden
 Ve o daha fazla dayanamadı acılara.
 Prangalar içinde, boğucu duvarların ardında
 Ben ayakta kaldım – o tükenmişti hepten...
 İstirapla inleyerek, zor nefes alarak,
 Ateşler içindeki başını omzuma yaslayarak,
 Zavallı kardeşim yarı bilinçsizlik içinde
 Sürekli şu sözleri tekrarlayıp duruyordu:
 ‘Burası boğdu beni... Ormanları istiyorum...
 ‘Su, su!...’ Çilekeş zavallı kardeşime
 Ne kadar su versem olmuyordu:
 Susuzluktan kavruluyordu yeniden,
 Ter yağmur gibi boşanıyordu üzerinden.
 Kanını, düşüncelerini dalgalandırıyor
 Kötücül, hain bir illetin harı;
 Artık can kardeşi beni tanımıyordu
 Ve ikide bir yanına çağırıyordu
 Dostlarını, can yoldaşlarını...
 ‘Nerelere kayboldun sen?’ dedi.

‘Gizli yolunu hangi yöne çevirdin?
 Kardeşim, neden terk ettin de beni
 Bıraktın ortasına bu karanlık zindanın?
 Huzurlu tarlalardan o değil miydi
 Beni balta girmemiş ormanlara çeken,
 Geceleyin orada, korkunç ve kudretli,
 Cinayet işlemeyi ilk kez öğreten?
 O şimdi bensiz dışarıda
 Tek başına dolaşıyor boş kırlarda,
 Ağır bir değneği sallaya sallaya
 Ve imrenilecek bir yazgıda
 Yoldaşını tümüyle unutup gitti!...’
 Bazen yine alevleniyordu içi
 Usandırıcı vicdan azapları içinde;
 Hayaletler üşüşüyordu önünde,
 Parmağıyla tehdit ederek uzaktan...
 Bir türlü çıkaramıyordu aklından,
 Bir zamanlar kardeşimle birlikte
 Boğazladığımız bir ihtiyarın hayalini,
 Zavallı, gözlerini kapatırken elleriyle
 İhtiyar için bana yalvarıyordu:
 ‘Kardeşim! Adamın gözyaşlarına acı!
 Şu yaşlı haliyle onu öldürme...
 Dermansız çılgılığı ürpertiyor içimi...
 Salıver gitsin – ne zararı dokunur ki;
 Tek damla ılık kan kalmamış içinde...
 Kardeşim, alay etme ağarmış saçlarıyla,
 İşkence etme ona...belki de dualarıyla
 Bizim için hafifletir Tanrı’nın öfkesini!...’
 Dinledim, zapt ederek içimdeki ürpertiye;
 Hasta kardeşimin gözyaşlarını yatıştırmayı
 İstiyordum ve boş kuruntularını kovmayı.
 Ormanlardan zindana gelen ölülerin
 Dans edişlerini görüyordu kardeşim,
 Kâh duyuyordu ürpertici fısıltılarını,
 Kâh onu takip eden ayak patırtılarını,

Ve vahşice parlıyordu gözleri,
 Saçları diken diken oluyordu,
 Tır tır titrerken bir yaprak gibi,
 Karşısında gördüğünü sanıyordu,
 Meydanları doldurmuş insan kalabalığı
 Ve darağacına giden korkunç yolu,
 Ve kırbacı ve acımasız cellatları...
 Kendinden geçmiş korkuyla dolu,
 Kardeşim birden göğsüme yığılıverdi.
 Günleri, geceleri böyle geçiriyordum,
 Bir dakika olsun dinlenemiyordum,
 Ve ikimizin uyku nedir bilmiyordu gözleri.

Ama gençlik sonunda üstün geldi:
 Kardeşim kavuşmuştu eski gücüne,
 Korkunç hastalık birden geçiverdi,
 İyileşince kayboldu hayalleri de.
 Yeniden canlanmıştık. O zaman eski günlerin
 Özlemi daha bir şiddetlendi içimizde;
 Gönümüz can atıyordu ormanlara, özgürlüğe,
 Solumak istiyordu havasını kırların, steplerin.
 Karanlık ve boğucu geliyordu bize zindan
 Ve sabahyıldızının ışığı parmaklıkların arasından,
 Ve gardiyanların bağırması, ve zincirlerin şakırtısı,
 Ve tesadüfen uçup gelen bir kuşun kanat çırpmaları.

Günlerden bir gün kardeşimle birlikte,
 Şehir hapishanesi için prangalar içinde
 Sokaklarda bağış topluyorduk,
 Ve sessizlik içinde aramızda sözleştik,
 Eski arzumuzu gerçekleştirecektik;
 Uzakta gürül gürül akıyordu bir ırmak,
 Oraya yürüdük – ve yüksek kıydan
 Cup! Yüzmeye başladık derin sularda.
 Bağlı olduğumuz zincirlerle şakırdayan,
 Dalgaları parçalıyoruz ayaklarımızla,
 Bir adacık görüyoruz kumla kaplı,

Ve yararlanarak hızlı akıntıyı,
 Oraya varmaya çalışıyoruz. Ardımız sıra
 Bağırıyorlar: 'Yakala! Yakala! Kaçacaklar!'
 İki gardiyan uzaktan bize doğru yüzüyor,
 Ama biz çoktan adaya ayak basıyoruz,
 Zincirleri taşla koparıyoruz,
 Suyun altında ağırlaşan giysilerimizin
 Üzerimizden çıkarıyoruz parçalarını...
 Görüyoruz peşimizde olduklarını;
 Ama cesaret ve umutla dolu yüreğimiz,
 Oturup bekliyoruz... Biri su yutuyor,
 Boğulmak üzere, inlemeye başlıyor
 Ve dibe gömüldü kurşun gibi.
 Diğeri geçmişti şimdi derinliği,
 Elinde tüfeğiyle nehir geçidini,
 Kulak asmaksızın bağırmama,
 İnatla geçiyor, ama onun başına
 Doğrudan iki kaya uçuverdi –
 Ve kan boşandı dalgaların üzerine;
 Boğuldu – biz de suya daldık yine,
 Bizi takip etmeyi bırakmışlardı,
 Başarmıştık kıyılara ulaşmayı
 Ve ormana çekildik. Ama zavallı kardeşim...
 Yorgunluk, dalgalar ve sonbahar soğuğu
 Daha dünkü gücünü bitirmişti biçarenin:
 Kardeşim o eski illete yeniden tutuldu,
 Ve kötücül düşler başlamıştı ziyarete.
 Kardeşim üç gün tek kelime etmedi
 Ve gözlerini yummadı hissizlik içinde;
 Dördüncü gün hazin bir tedirginlikle,
 Sanırım, bir şeyler söylemek istedi;
 Bana seslendi ve elimi sıktı,
 Yansıtıyordu ışığı sönmüş gözleri
 Bastırmaya çalıştığı bir ıstırapı;
 Birden eli titredi, bir ah çekti
 Ve göğsümde uykuya dalıverdi.

Soğuk bedeninin başında öylece kaldım,
 Tam üç gün ondan ayrılamadım,
 Hep bekledim, kendine gelir mi diye?
 Ve acı acı ağlıyordum. Sonunda elime
 Bir kürek aldım. Bir günahkâr olan ben
 Kardeşimin çukuru başında dua ettim.
 Ve bedenini toprağa verdim...
 Sonra o eski pusu kurduğumuz yere
 Yalnız gittim... Ama geçmiş yılları artık
 Beklemiyorum: Onlar yok, yok artık, yok!
 Âlemleri, neşeyle geçirdiğimiz geceleri
 Ve yaman baskınlarımızı – hepsini
 Kardeşimin mezarı alıp götürdü,
 Sürünüyorum bir başıma mahzun,
 Katılaştı benim acımasız ruhum,
 Ve kalbimde acıma duygusu öldü.
 Ama bazen acıyorum yüz kırıışıklarına;
 İhtiyarı öldürmek ürkütmüştü beni;
 Savunmasız ak saçlarına
 Kaldıramıyordu ellerini.
 Hatırlıyorum, o korkunç zindanda,
 Hasta kardeşimin prangalar içinde,
 Gücünü, bilincini yitirmiş, derin bir tasayla,
 Yaşlı adam için bana nasıl yalvardığını.”

NOTLAR

1 Kazak, Kozak, haydut, babayığit anlamında da kullanılmaktadır. (ç. n.)

BAHÇESARAY ÇEŞMESİ

(1820-23)

Bu çeşmeye benim gibi niceleri uğradı; ama kimileri artık yok, kimileri ise daha uzaklara yolculuk yapıyor.¹

Sadi

Giray oturuyordu gözleri yerde;
 Kehribar çubuğu tütüyordu ağzında;
 Saray halkı köle gibi sessizce
 Toplanıyordu korkunç hanın huzurunda.
 Derin bir sessizlik sarmıştı sarayı;
 Herkes hanın bulutlu yüzündeki
 Öfke ve kederin belirtilerini
 Derin bir saygıyla okumaktaydı.
 Ama mağrur han boş verir gibi
 Tahammülsüz elini sallayıverdi:
 Ve herkes yerlere eğilerek çekiliyor.

Sarayında yalnız başına oturuyor;
 Daha özgürce göğüs geçiriyor,
 Şimdi daha endişeli olan sert çehresi
 Yüreğindeki çalkantıyı anlatıyor.
 Fırtına bulutlarını böyle yansıtır
 Körfezin kımıltılı aynası...

Gururlu ruhunu devindiren ne?
 Nasıl düşünceler yatıyor aklında?
 Rusya'nın üzerine mi yürüyor yine,
 Kendi yasasını mı getiriyor Polonya'ya,²
 İçini tutuşturan bir kan davası mı,
 Bir komplo mu ortaya çıkardı orduda,³
 Dağlı halklardan mı korkuyor, yoksa⁴
 Sinsi Ceneviz'in oyunlarından mı?⁵

Hayır, usandırmış onu savaşın şanı,
 Dehşet salan kolu yorulunca;
 Savaş düşüncesini silmiş kafasında.

Haremine caniyane yolla
 Bir ihanet mi girdi yoksa,
 Rehavet ve tutsaklık kızı acaba
 Gönlünü mü kaptırdı bir gâvura?

Hayır, ürkek karıları Giray hanın
Düşünme ve isteme hakkından yoksun
Bu iç karartıcı sessizlikte serpiliyorlar;
Dikkatli ve soğuk bir gözetimin altında
Hüzünlü bir can sıkıntısının bağrında
İhanetlerden habersizdir onlar.
Koruyucu zindanın gölgesinde
Saklıdır onların güzellikleri;
Arabistan çiçekleri de böyle
Gelişir sera camlarının gerisinde.
Günler, aylar, yıllar birbiri ardından
Onlar için kederle geçer
Ve beraberinde farkına varmadan
Gençliği de, aşkı da alıp götürür.
Yavan mı yavandır akıp geçen
Her gün ve saatlerin akışı bile ağır.
Tembelliktir haremde yaşamı yöneten,
Çok ender parıldar haremde hazlar.
Yine de Giray hanın genç eşleri
Oyalamayarak isteyerek gönüllerini,
Görkemli giysilerini değiştirirler,
Oyunlar, sohbetler düzenlerler
Ya da şırıltısında neşeli suların
Duru fişkırıtlarının üzerinde
Serinliğinde gür isfendanların
Gezinirler zarif bir kalabalıkla.
Dolaşır aralarında zalim haremağası,
Ve kurtulmak boşunadır ondan:
Kıskanç bakışları ve kulakları
Herkesin üzerindedir her an.
Kurulmuştur onun gayretiyle
Sonsuz bir düzen. Han buyruğu
Onun biricik kanunu;
Kuranın kutsal emrini bile
Bazen gözetmediği olur.

Gönlü bir aşk istemiyor;
 Bir heykel gibi katlanıyor
 Alaylara, kınamaya, kine
 Edepsiz şakalara, kırılmalara,
 Israrlara, ürkek bakışa, tahkire
 Sessiz bir iç çekişe, hazin mırıldanışa.
 Çok iyi biliyor kadının doğasını;
 Han görmüş geçirmiş, cin akıllı
 Hem özgürlükte, hem tutsaklıkta:
 Tatlı bir bakışın, sitemli gözyaşlarının
 Geçmiyor hükmü ruhuna hanın;
 Artık inanmıyor bunlara daha fazla.

Genç esireler sıcak saatlerde
 Savurarak hafif saçlarını
 Yıkınmaya giderler hep birlikte,
 Dökülünce kaynakların suları
 Onların büyüleyici güzelliğine,
 Eğlencelerinin bekçisi her zaman,
 Buradadır; izliyor umursamadan
 Çıplak dilberler kalabalığını;
 Haremde, gecenin karanlığında
 Duyulmaz adımlarla dolaşıyor;
 Yavaşça basarak halılara,
 Gizlice sokuluyor sadık kapılara,
 Bir yataktan ötekine geçiyor;
 Han eşlerinin sonsuz dikkatle
 Muhteşem uykularını gözlüyor,
 Kulak veriyor en ufak bir titremeye,
 İç çekişe, gece sayıklamasına –
 Hırsla kaydediyor her bir şeyi;
 Derin uykusunda mırıltıyla
 Yabancı bir adı çağırmanın kederini
 Ya da iyi kalpli bir arkadaşına
 Güvenle açanın günahkâr düşüncelerini!

Giray neden bu kadar sıkıntılı?
Kehribar çubuğu sönmüş elinde;
Nefes almaya bile çekinen kızlarağası
Put kesilmiş işaret bekliyor kapı önünde.
Kalkıyor hükümdar düşünceli dalgın;
Kapı ardına kadar açılıyor önünde.
Yürüyor han harem dairesine
Daha dünkü sevgili karılarının...

Bekleyerek hanı endişesizce,
Oynak fiskiye'nin çevresinde
Kadınlar üzerinde ipek halıların
Oturuyorlardı şen bir toplulukla
Ve izliyorlardı çocuksu mutlulukla
Işıltılı derinlikte bir balığın
Mermer dipte süzülerek gidişini.
Kimileri bile bile balığa doğru
Altın küpelerini bırakıyordu.
Bu sırada cariyeler etrafta
Mis kokulu şerbet dağıtıyorlardı
Ve yankılanan tatlı bir şarkıyla
Harem birden çınlamaya başladı:

TATAR ŞARKISI

1

“Ulu Tanrı bahşetmiştir insanoğluna
Gözyaşların ve felaketlerin ikamesini:
Kutludur, nice acılı yaştan sonra
Mekke’yi görüp de olgunlaşan fakir.

2

Kutludur, Tuna’nın şanlı kıyısını
Ölümüyle kutsallaştıran kişi;
Tutkulu gülümsemeyle bir huri
Uçup onu karşılamaya gelir.

3

Ama daha bir mutludur, ah Zarema,
Huzuru ve gönenci seven,
Bir gül gibi haremin suskunluğunda
Bir tanem, senin üzerine titreyen...”

Kızlar şarkı söylüyorlar. Nerede ama
Aşkın yıldızı, haremin gururu Zarema?
Heyhat! Kederler içinde, o solmada,
Övgüleri işitmiyor, gelmiyor kulağına.
Fırtınada büzülmüş bir palmiye tıpkı,
Kederle önüne eğmiş genç kız başını;
Ona hiçbir şey, hiçbir şey gelmiyor sevimli:
Giray’ın Zarema’ya karşı sönmüş sevgisi.

Giray ihanet etti. Ama kim güzelliğiyle
Gürcü kızı, boy ölçüşebilir seninle?
Çevresine bembeyaz alınının
Beliklerini iki kez dolamışsın;
İnsanı büyüleyen eşsiz gözlerin,
Gündüzden parlak, geceden de kara senin;
Kimin sesi anlatır daha kuvvetli

Patlamalarını ateşli isteklerin?
Kimin daha canlıdır tutkulu öpüşleri?
Yakan, acıtan buselerinden senin?
Seninle dolu bir yürek nasıl olur
Başka bir güzellik için çarpar durur?
Ama acımasız ve duygusuz
Giray hor gördü güzelliğini
Ve gecelerin soğuk saatlerini
Geçiriyor tek başına ve mutsuz
Onun haremine Leh prensesi
Kapatıldığı zamandan beri.

Mariya daha dün gördü
Yabancı gökyüzünü;
Daha yeni serpilmekteydi oysa
Sevimli güzelliğiyle yurdunda.
Yaşlı babası onunla gururlanırdı
Ve tek sevinç kaynağıydı kızı.
Yasası olmuştu yaşlı adamın
Kızının çocuksu istekleri.
Tek tasası vardı babanın:
Sevgili kızının talihi
İlkbahar günleri gibi aydınlık olsun,
Kısa süreli kederleri de
Karartmasın kalbini onun,
Evlilik hayatında bile
Ansın tatlı bir duygulanmayla
Hafif bir düş halinde belirip kaybolan
Kızlık çağını, eğlencelerle dolup taşan
Günlerini. Her şey büyüleyiciydi onda:
Sakin huylu, hareketleri ahenkli ve diri
Ve baygın gök mavisi gözleri...
Doğanın değerli armağanlarını
Süslerdi büyük bir beceriyle;
Evinde düzenlenen şölenlere
Büyüleyici arpiyla neşe katardı;

Nice soylu ve zengin
 Onunla evlenmek istiyordu
 Ve pek çok genç onun için
 Gizli bir acıyla yanıp tutuşurdu.
 Ama ruhunun suskunluğunda
 Henüz tatmamıştı Mariya aşkı
 Ve bağımsız boş zamanlarını
 Kız arkadaşlarıyla şatosunda
 Sadece eğlencelere ayırırdı.

Çok önce miydi? Ne çıkar! Tatar güruhu
 Irmak gibi boşanmıştı Lehistan'a:
 Böyle korkunç bir hızla
 Yayılmaz yangın hasat mevsimi sonu.
 Savaşın baştan aşağı bozduğu
 Dört başı mamur ülke öksüz bırakıldı;
 Yok oluverdi huzurlu eğlenceler;
 Mahzunlaştı köyler, meşelikler,
 Ve görkemli şato ıssızlaştı.
 Mariya'nın ön odası sessiz şimdi...
 Etrafında ermişlerin soğuk uykuyla
 Uyuduğu saray kilisesinde,
 Tacıyla ve prens armasıyla
 Yeni bir kabir yükseldi...
 Baba mezarda, kız esarette,
 Pinti bir halef hüküm sürüyor şatoda
 Ve aşağılıyor ağır bir boyundurukla
 Harap olmuş virane ülkeyi.

Ne çare! Bahçesaray'ın haremine
 Kapatılmış genç Polonya prensesi.
 Sararıp solmada sessiz esaretinde,
 Mariya kederleniyor, ağlıyor sürekli.
 Giray kolluyor bahtsız prensesi:
 Hüznü, inlemeleri, gözyaşları
 Hanın kısa uykusunu bozuyor,

Ve prenses için yumuşatıyor
Haremin mutlak yasalarını.
Han eşlerinin asık yüzü gözeticisi
Ne gece, ne gündüz giriyor yanına;
Yatağına özenli eliyle çıkarmıyor prensesi;
Bakmaya cesaret edemiyor ona
Gözlerinin aşağılayıcı bakışıyla;
Gizli hamamında cariyesiyle
Yalnız başına bulunuyor o
Bozmaktan çekiniyor han bile
Esir kızın kederli sükûnetini;
Haremin uzak bir bölümünde
Yalnız yaşamasına izin verilmiş:
Ve, sanılır ki bu ıssız köşede
Semavi bir varlık gizlenmiş.
Orada gece gündüz bir kandil yanar
Hazreti Meryem'in tasviri önünde;
Orada dingin bir inançla yaşar
Umudun derin sessizliğinde
Tasalı bir ruhun tesellisi,
Ve hatırlatır durur kalbine
Yakın ve en güzel ülkeyi;
Kız orada gözyaşları döküyor
Kıskanç arkadaşlarının uzağında;
Oysa çevresindeki herkes gibi
Aldırışsız bir erince boğuluyor,
Kutsal bir yeri sıkıca koruyor
Mucizeyle kurtulmuş bir köşeciği.
Yanlışlıklar kurbanı kalp böylece,
İffetsiz esrimelerin içinde
Koruyor kutsal bir emaneti,
Ve tanrısal bir duyguyu...

Gece oldu; örtündü koyu bir gölgeyle
 Harika Kırım'ın ovaları;
 Uzakta sessiz defnelerin gölgesinde
 Dinliyorum bülbülün şakımlarını;
 Yıldızlar korosunun ardında ay doğuyor
 Ve bulutsuz gökyüzünden
 Ormana, tepelere, vadilere
 Baygın ışıklarını döküyor.
 Örtünmüşler beyaz çarşaflara
 Sıradan Tatar erkeklerinin eşleri
 Görünüp kaybolarak hafif gölgeler gibi
 Bahçesaray'ın sokaklarında,
 Koşuyorlar evden eve, biri diğerine
 Boş akşam saatlerini bölüşmeye.
 Saray sustu. Harem uyuyor,
 Rehavetle sarmalanmış, dingin;
 Hiçbir şey engellemiyor
 Gecenin sükûnetini. Gözcü emin,
 Çıkıyor gece devriyesine.
 Şimdi uyuyor. Ama süreğen bir korku
 Uyuyan cini de ayaklandırıyor içinde.
 Sürekli bir ihanet beklentisi
 Huzursuzluk veriyor zihnine.
 Kâh birinin hışırtısını, kâh bir fısıltı,
 Sanki çığlıklar duyuyor bazen de;
 Aldanarak asılsız bir dedikoduya,
 Gözcü uyanıyor ve ürperiyor,
 Kulak kesiliyor korkuyla, oysa
 Çevresinde derin sessizlik sürüyor;
 Sadece mermer bir zindandan
 Tatlı şırıltılarla fıskiyeler fışkırmada,
 Ve, sevgilisi gülle hiç ayrılmayan
 Bülbüller şakıyor karanlıkta;
 Haremağası uzun süre kulak veriyor,
 Ve uyku onu yeniden sarıyor.

Nasıl da çekicidir kasvetli güzellikleri
 Muhteşem Doğu gecelerinin!
 Nasıl da tatlı tatlı akar saatleri
 Peygambere sevdalı gönüller için!
 Nasıl bir erinçtir evlerinde böyle
 Onların büyüleyici bahçelerinde,
 Ayın güçlü etkisi altında
 Her şeyin sırlarla ve sükûnetle
 Ve kösnül esinlerle dolu olduğu
 Güvenli haremelerin suskunluğunda!

Bütün eşler uyuyor. Biri uyumuyor.
 Zor nefes alarak kalkıyor.
 Yürüyor. Aceleci eliyle
 Açtı kapıyı; karanlık gecede
 Hafif adımlarla basıyor yere...
 Duyarlı ve ürkek bir pineklemeyle
 Yaşlı haremağası yatıyor önünde.
 Ah, nasıl da merhametsiz onun yüreği:
 Adamın huzurlu uykusu yanıltıcı!...
 Kadın geçiyor önünden ruh gibi.

Karşısında bir kapı; tereddütle
 Kadının titreyen eli
 Doğru kilide dokunuverdi...
 Girdi, bakıyor hayretler içinde...
 İçine işlemişti gizli bir korku.
 Kandil ışığı uzak bir köşede yanan,
 Ve bir kivot⁶ kederle aydınlanan,
 Kızın temiz mi temiz uysal yüzü
 Ve haç, kutsal aşkın simgesi olan,
 Gürcü kızı! Bunların hepsi kalbinde
 Yurduna dair bir şeyler uyandırdı,
 Her şey unutulmuş günlerin sesleriyle

Birden belirsizce konuşmaya başladı.
 Prenses uyumaktaydı karşısında,
 Ve gençlik uykusunun sıcaklığıyla
 Pembeleşmişti yanakları
 Ve, sergileyip gözyaşlarının taze izini,
 Baygın bir gülümsemeyle ışımtı.
 Yağmurla ağırlaşan bir çiçeği
 Tıpkı böyle aydınlatır ay ışığı.
 Gökten cennetin oğlu inmiş yere,
 Sanki bir melek uyuyordu
 Ve uykulu gözyaşları döküyordu
 Haremin bahtsız esiresine...
 Ah, Zarema, ne oldu sana?
 Göğsü sıkışmış tasayla,
 Elinde olmadan diz çöküyor,
 Ve yalvarıyor:” Acı bana!...
 Yalvarışlarımı geri çevirme no’lur!...”
 Sözleri, tavırları, acıyla inlemesi
 Genç kızın dingin uykusunu bölüverdi.
 Korkuya kapılan prenses önünde
 Yabancı genç kadını görüyor;
 Panik içinde, titreyen eliyle
 Onu yerden kaldırıp şöyle diyor:
 “Kimsin sen? Tek başına, gece vaktinde,
 Niçin buradasın?” “Sana geldim,
 Kurtar beni; kaderimde benim için
 Geriye bir umut kaldı sadece...
 Mutluluğun uzun süre tattım zevkini,
 Hatta daha da arttı günler geçtikçe...
 Ama mutluluğun gölgesi terk etti beni;
 Şimdi perişanım. Kulak ver, beni dinle.

Burada değil, doğdum uzak bir ülkede,
 Çok uzaklarda... Ama geçmiş günlerin
 İmgeleri bugüne dek benim
 Derinliğine yer etmiş belleğimde.

Hatırlıyorum gökleri tutan dağları,
Gürül gürül boşanan dağ pınarlarını,
Geçit vermez geniş meşelikleri,
Başka yasayı, başka gelenekleri;
Ama nasıl bir kaderle ve niçin
Öz yurdumu böyle terk ettim,
Bilmiyorum, hatırladığım sadece
Deniz ve bir adam, yüksekte
Üstünde yelkenlerin...
Korku ve acı böylesine
Yaşamadım o günden bugüne;
Huzurlu bir sessizliğin içinde
Haremin gölgesinde geliştım
Ve ilk denemelerini aşkın
Uysal bir yürekle bekledim.
Gerçekleşti gizli arzularım.
Giray barışçıl bir gönenç adına
Durdurup korkunç akınları
Sırt çevirdi kanlı savaşlara
Ve hareminin yeniden farkına vardı.
Tedirgin bir bekleyişle hanın huzuruna
Çıktık biz. Han ısıltılı gözlerini
Benim üzerimde durdurdu suskunca,
Çağırttı beni... ve o günden beri
Aralıksız bir esrime içinde
Mutluluğu soluduk; ve kesinlikle
Ne bir kara çalma, ne bir kuşku,
Ne öfkeli bir kıskançlığın üzüncü,
Ne bir bezginlik engel olamadı bize.
Mariya! Sen hanın karşısına çıktın...
Heyhat, o günden sonra yüreği
Karardı caniyane bir düşünceyle!
Giray yatıp kalkarken ihanetle,
Dinlemiyor benim sitemlerimi,
Usandı o yüreğimin feryadından;
Ne eski duyguları, ne sohbetleri

Benimle hiç bulamıyor Giray han.
 Bu suçla bir ilgin yok senin;
 Biliyorum: kabahatli olan sen değilsin...
 O halde dinle beni: Ben güzelim;
 Tüm haremın içinde hâlâ benim için
 Sadece sen tehlikeli olabilirsin;
 Fakat tutkular için dünyaya gelmişim,
 Ve sen sevemezsin benim gibi;
 Zayıf, dermansız kalbini niçin
 Soğuk güzelliğınle üzüyorsun peki?
 Giray'ı bana bırak: O benim;
 Yanıyor hâlâ buseleri bedenimde,
 Bana büyük yeminler vermişti,
 Tüm arzularını, tüm düşüncelerini
 Çoktan kaynaştırmış benimkilerle;
 Beni öldürecek onun ihaneti...
 Ağlıyorum; görüyorsun, şimdi
 Diz çöküyorum senin önünde,
 Yalvarırım, suçlamaya gücüm yok seni
 Mutluluğu, huzuru geri ver bana,
 Ne olur, geri ver eski Giray'ı...
 Sakın itiraz edeyim deme buna;
 O benim! Basireti bağlandı senin yüzünden.
 Nefretle, kederle, yalvarmayla,
 Neyle istersen, onu uzaklaştır kendinden;
 Yemin et... (Gerçi Kuran adına,
 Hanın cariyeleri arasında,
 Eski günlerin inancını unuttum ben,
 Ama senin dinindendi annem).
 Yemin et dininin üzerine
 Zarema'yı Giray'a döndüreceğine...
 Bana bak: Seni öldürmek zorunda
 Kalırsam...elim alışkındır hançere,
 Doğmuşum ben Kafkas yurdunda."

Böyle deyip birden kayboldu. Prenses de
 Göze alamıyor izlemeyi ardı sıra.
 Masum bir kız için anlaşılmazdır
 Acı çektiren tutkuların dili,
 Ama sesi bulanık da olsa açıktır;
 Bu ses ona yabancı, bu ses ürpertici.
 Hangi yakarılar, hangi gözyaşları
 Kurtaracak bu rezillikten kızı?
 Neler bekliyor onu? Yoksa
 Geri kalanını acılı gençlik yıllarının
 Aşâğılık cariyelikte mi geçirecek o?
 Oh, yüce Tanrım! Giray han
 Şu bahtsız kızı uzak zindanında
 Sonsuza dek unutabilse,
 Ya da ansızın gelen bir sonla
 Acılı günleri sona erse, –
 Mariya ne büyük bir sevinçle
 Bu kederli dünyayı terk ederdi!
 Hayatın değerli anları çoktan geride
 Kaldı, çoktan yok oldu hepsi!
 Dünyanın bu ıssız yerinde neylesin?
 Artık zamanıdır, Yolunu bekliyorlar
 Ve Mariya'yı göklere, sinesine evrenin,
 Aşına bir gülümsemeyle çağırıyorlar.

Günler akıp geçti; artık yok Mariya.
 Öksüz bir anda sonsuz uykusuna daldı.
 Yeni bir melek gibi aydınlattı o
 Ne zamandır arzuladığı dünyayı.
 Peki, onu ne götürmüştü mezara?
 Çaresiz bir tutsaklığın elemleri mi,
 Hastalık mı, başka bir kötülük mü yoksa?
 Kim bilir? Zarif Mariya yok şimdi!...
 İç karartıcı saray ıssızlaştı;
 Giray sarayını terk etti yine;
 Tatar yığınlarıyla başka bir ülkeye

Yeniden yöneltti amansız akınlarını;
 Yine savaş fırtınalarında sağa sola
 Atılıyor kana susamış, ruhu kederli:
 Ama hanın yüreğinde saklı durmada
 Başka duyguların neşesiz alevi.
 O sık sık kaçınılmaz çarpışmalarda
 Kılıcını kaldırıyor, ve kolu havada
 Öylece hareketsiz kalıveriyor,
 Çıldırılmış gibi çevresine bakıyor,
 Sararıyor, korkuya kapılmışçasına,
 Ve bir şeyler fısıldıyor, ve kimi zaman
 Irmak gibi sıcak gözyaşları döküyor han.

Unutulmuş ve aşağılanmış haremde
 Görmüyor kimse yüzünü hanın;
 Orada mahkûm olmuşlar ezince,
 Gözetiminde soğuk bir hadımın
 Yaşlanıyor kadınlar. Aralarında
 Uzun zamandır yok Gürcü kızı;
 O, haremın dilsiz muhafızlarınca
 Serin suların girdabına bırakıldı.
 Prensesin öldüğü gecede,
 Zarema'nın da sona erdi azapları.
 Ne kadar suçlu olsa bile,
 Çok korkunç oldu cezası! –

Yakıp yıktıktan sonra Kafkasya'ya
 Yakın bölgeleri savaş yangınıyla
 Ve huzurlu köylerini Rusya'nın,
 Han yeniden döndü Kırım'a
 Ve anısına bahtsız Mariya'nın
 Mermerden bir çeşme yaptırdı,
 Sarayın bir köşesinde bir başına öyle.
 Haçla kapatılmış üzerindeki
 Muhammed'in hilali
 (Kuşkusuz cesurca bir simge,

Cehaletin acınası bir ayıbı).
 Bir yazıt: Yılların aşındırmasıyla
 Hâlâ silinmemiş üzerindeki yazı.
 Yabancı harflerinin ardında
 Mermerde su şırıldıyor
 Ve soğuk gözyaşlarıyla
 Hiç durmaksızın damlıyor.
 Bir ana da yas günlerinde böyle ağlar
 Savaşta can veren oğlu için.
 O ülkedeki genç kızlar
 Bu eski hikâyeyi öğrendiler,
 Ve bu kasvetli hazin anıta
Gözyaşı çeşmesi dediler.

Ve sonunda elveda deyip kuzeye,
 Bırakıp uzun süre şölen sofralarını,
 Gezdim Bahçesaray'ın, kendi haline
 Terkedilmiş uyuklayan sarayını.
 Ortasında ıssız koridorların
 Dolaştım halkların afeti Tatar'ın
 Gürültülü şölenler düzenlediği
 Ve korkunç saldırılar sonrasında
 Müthiş bir tembelliğe gömüldüğü yeri.
 Şu an gönenç nefes alıyor hâlâ
 İssiz odalarında ve bahçelerinde;
 Kızarıyor gülleri, oynaşıyor suları
 Asmaların kıvrılıyor ince dalları,
 Altın parıldıyor duvarların üzerinde.
 Gördüm kırık dökük kafeslerini,
 Ardında kadınların ilkençliğinde
 Kehribar tespihlerini çeke çeke
 Derin sessizlikte iç çektikleri...
 Gördüm hanın mezarını
 Hükümdarların son barınağını.
 Mezar sütunları taşlanmış
 Mermerden bir sarıkla,

Açık bir söylentiyle duyurulmuş
 Kaderin hükmü gördüğüm kadarıyla.
 Nereye kaybolmuş hanlar, nerede harem?
 Derin bir sessizlik, hüznün var her şeyde,
 Değişmiş her şey... ama yüreğim
 Bunlarla dolu değildi o günlerde:
 Fıskiyelerin şırıltısı, güllerin soluyuşu
 Sürüklüyordu elde olmadan unutuşa,
 Ve zihin istemdişi kapılıyordu
 Sözle açıklanamaz bir heyecana,
 Ve uçan bir gölge gibi sarayda
 Önümde bir kız belirip kayboluyordu!...

Ah, dostlar, kimin gölgesini gördüm ben?
 Söyleyin bana: Kimin tatlı hayali
 O zaman izlemişti beni peşimden
 O büyüleyici, karşı konulmaz imgesi?
 Mariya'nın lekesiz ruhu mu
 Göründü bana, Zarema mı yoksa
 Kıskançlıkla yanarak savruluyordu
 Issızlaşmış haremın ortasında?

Buna benzer dünyevi güzelliği
 Ve tatlı bir bakışı daha anımsıyorum,
 Ona uçuyor gönlümün düşünceleri,
 Bu sürgünlüğümde onu özliyorum...
 Çılgın! Yeter artık! Bu iş bitsin
 Beyhude özlemleri yeniden ateşleme,
 Mutsuz aşkın isyancı düşlerine
 Karşılığını sen çoktan ödedin –
 Mahzun tutuklu, kendini toparla,
 Uzun sürmez zincirlerinden ayrılman
 Ve küstah lirinle şu dünyada
 Çılgınlığını açığa vurman!...

Esin perilerinin, barışın âşığı,
 Ben unutup şanı, sevdayı,
 Ah, yakında yine görürüm sizi,
 Salgir'in sevinçli kıyıları!
 Kıyı boyu dağlarının yamacına
 Gelirim gizli anılarla dolu, –
 Ve Kırım'ın dalgaları bir kez daha
 Sevindirir benim tutkulu bakışlarımı.
 Büyüleyici ülke! Neşesi gözlerin!
 Orada capcanlı her şey: Ormanlar, tepeler,
 Kehribarı, yakutu asma üzümünün,
 Korunaklarının güzelliğiyle vadiler,
 Ve akarsuları ve kavakların serinliği...
 Her şey ayartır yolcunun duyusunu,
 Dingin sabah vaktinde,
 Dağların arasında, kıyı yolu üzerinde,
 Alışkın atı hızla giderken,
 Ve yeşillenen buğulu su, önünde
 Işıl ısl parlayıp şırıldarken
 Ayı-Dağı'nın kayalıkları çevresinde...

NOTLAR

- 1 Sadi'nin *Bostan* adlı eserinden bir alıntı. Puşkin, söz konusu alıntının doğrudan Fransızcasını kaynak alarak, son cümlede değişiklik yapmış. *Bostan*'da cümlelerin başlangıcı şöyle: "Bizim gibi nice kimseler bu çeşme başında oturmuş, sonra gözlerini kapayarak gitmişler (...)" (ç. n.)
- 2 Kırım Hanlığı Ukrayna'daki Polonya topraklarını sürekli tehdit altında bulunduruyordu. Hanlar 18. yüzyılın altmışlı yıllarına kadar tam iki yüzyıl Polonya'dan askeri ve mali taleplerde bulunmuşlardır. (ç. n.)
- 3 Değişik birliklerden oluşan Kırım ordusu hanlara karşı sık sık ayaklanıyordu, onları devirip yerlerine kendi seraskerlerini geçiriyorlardı. (ç. n.)
- 4 Kırım hanlarının toprakları, Kırım Yarımadası sınırlarından Kafkas dağ eteklerine kadar uzanıyordu. Kafkas dağlıları Kırım topraklarını sürekli tehdit altında bulunduruyorlardı. (ç. n.)
- 5 13. yüzyılda Kırım'ın güney kıyılarında kendi kolonilerini kuran Cenevizliler haklarını ancak Türklerin, kalelerini yıkıp Cenevizlere ait tüm kolo-

nileri yok ettikleri 1475 yılına kadar korumuşlardı. İstanbul'un fethedilmesiyle Boğazların Türklerin eline geçmesi, Cenevizlerin Karadeniz'e çıkışlarını kesinlikle engellemişti. (ç. n.)

- 6 Rus evlerinde ikonaların bulunduğu köşe ya da dolap. (ç. n.)

ÇİNGENELER
(1824)

Çingeneler gürültülü kalabalıkla
Besarabya ovasında göç ediyorlar.
Onlar bugün bir ırmağın üstünde
Yıpranmış çergelerinde geceliyorlar.
Özgürlük gibi, neşelidir konak yerleri
Ve huzurlu uykuları gökyüzünün altında...
Kilimlerle yarı örtülü arabaların
Bir ateş yanıyor tekerlekleri arasında;
Bir aile akşam yemeği hazırlıyor. Atlar
Otlanıyor boş tarlada. Çadırın arkasında
Evcil bir ayı sere serpe yatıyor.
Her şey capcanlı bozkırın ortasında:
Sabahleyin uzak olmayan yollarına
Hazırlanan ailelerin dingin gaileleri,
Ve kadın şarkıları, ve çocuk çığlıkları,
Ve çın çın öten seyyar örsün yankısı.
Ama ansızın bir uyku sessizliği
İniyor göçebe kampının üzerine,
Bozkırın sessizliğinde duyuluyor şimdi
Köpek havlamaları, at kışnemesi.
Ateşler sönmüş her yerde.
Ortalık sakin, ay parlıyor
Tek başına göğün doruklarından
Ve sessiz kampı aydınlatıyor.
Yaşlı bir adam var uyumayan,
Çadırında son sıcaklığıyla ısınmış
Korların karşısında oturuyor,
Ve gecenin buğusuyla kaplanmış
Bozkırın uzaklarına bakıyor,
Yaşlı adamın genç kızı
Issız kırlarda gezintiye çıkmış.
Şen şakrak yaşamaya alışmış.
Gelir. Ama artık gece oldu,
Ay da terk eder biraz sonra
Uzak göklerin bulutlarını;

Zemfira hâlâ yok, ihtiyarın da
Soğumakta acınası aş.

İşte Zemfira. Peşinden aceleyle
Bozkırda bir delikanlı geliyor;
Hiç tanımıyor onu Çingene.
Genç kız: “Babacığım,” diyor.
“Konuk getiriyorum: Bu genci
Kurganın ardında tenhada buldum
Ve geceleyin obamıza çağırılmış oldum.
Çingene olmak istiyor bizim gibi;
Kanun da düşüvermiş arkasına,
Ama ona arkadaş olacağım ben de.
Adı Aleko; her yere, oraya buraya
Dünden hazır benimle gelmeye.”

Y a ş l ı A d a m

Memnun oldum. Sabaha değin
Kal örtüsü altında çergimizin
Ya da daha uzun kalabilirsin yanımızda,
Nasıl istersen. Ben hazırım seninle
Ekmeği de, barınağı da bölüşmeye.
Bizden ol, alışırsın bizim yazgımıza,
Özgürlüğümüze, avare yoksulluğumuza;
Yarınsa şafağın sökmesiyle birlikte
Hep beraber yola çıkarız aynı arabayla;
Şu ya da bu zanaata başlarsın:
Demir döversin ya da şarkı çığırırsın
Ve köy köy dolaşırsın ayıyla.

A l e k o

Kalıyorum.

Zemfira

O benim olacak:

Kim uzaklaştırabilir ki onu benden?
Ama vakit geç oldu. Yeni ay battı;
Kırları sis kaplamış baştan aşağı
Gözlerim de kapanıyor kendiliğinden.

Gün ağardı. İhtiyar usulca dolaşüyor
Sessiz çadırın etrafında. Yaşlı adam:
“Kalk, Zemfira,” dedi. “Güneş doğuyor,
Uyan, konuğum! Vakıt tamam!
Terk edin çocuklar, şu miskinlik yatağını.”
Çingeneler gürültüyle döküldüler dışarıya,
Çadırlar toplanıp katlandı,
Arabalar hazır uzun yolculuğa çıkmaya;
Hep birlikte yola düzüldüler: Ve işte
Kalabalık ıssız ovalarda dalgalanıyor.
Eşekler iki yanına atılmış selelerde
Oynayan çocukları götürüyor;
Kocalar, kardeşler, karılar, kızlar,
Yaşlısı genci peşi sıra yürüyorlar;
Çingene nakaratları, patırtı, çığlıklar,
Ayının homurtusu ve zincirinin
Dayanılmaz şakırtısı.
Alacalığı parlak yıpranmış giysilerin,
Çocukların ve yaşlıların çıplaklığı,
Ve havlayışı, ve uluyuşu köpeklerin,
Gayda uğultusu, teker gıcirtısı –
Her şey yoksul, her şey uyumsuz ve vahşi;
Ama bunlar öyle canlı ve tedirgin edici,
Bizim ölgün gönencimizden öylesine farklı,
Ve bu avare yaşama öyle yabancı ki,
Tıpkı kölelerin tekdüze şarkıları gibi...

Delikanlı üzüntüyle seyrediyordu
 Terk ettikleri ıssızlaşmış düzlükleri
 Ve içindeki kederin gizli nedenini
 Açıklamaya cesaret edemiyordu.
 Kara gözlü Zemfira onunla, şimdi,
 O dünyanın özgür bir sakini.
 Ve güneş başının üstünde neşeyle
 Gün ortasının güzelliğiyle parlıyor;
 Peki, delikanlının kalbi neden titriyor?
 Ona azap çektiren nasıl bir endişe?

Tanrının küçük kuşu hiç bilmez
 Ne bir emek, ne bir tasa,
 Kendine zahmetle örmez
 Uzun ömürlü bir yuva,
 Dalda uyur uzun gecelerde;
 Güneş kıpkırmızı doğar,
 Kulak verir Tanrının sesine,
 Silkinip canlanır ve cıvıldar.
 Doğanın görkemi baharın ardından
 Gelir geçer kavurucu yaz günleri –
 Ve peşinden geç kalan hazan
 Getirir kötü havaları ve sisleri:
 Bunalır, hüzenlenir kişi;
 Kuşçağız uzak diyarlara uçar
 Mavi denizlerin ötesindeki
 Sıcak ülkelere bahara kadar...

Gamsız küçük kuş gibi
 Göçebe bir sürgündü o da,
 Güvenli yuva nedir bilmezdi
 Ve yadırgardı her bir şeyi.
 Her yer ona yoldu, her tarafta
 Barınak bulurdu geceleyeceği;
 Sabahları uyanınca günlerini

Teslim ederdi Tanrı buyruğuna,
 Yaşamın kaygı ve endişeleri
 Sindirmezdi içindeki miskinliği.
 Büyülü şanın kimileyin
 Uzak yıldızı çekerdi onu,
 Birden eğlence ve debdebenin
 Bazen kalbinde doğduğu olurdu;
 Kimsesiz başının üstünde, havada
 Çoğu zaman şimşekler çakardı;
 Ama o fırtınaların altında
 Açık havada kayıtsızca uyuklardı.
 Ve yaşardı hükmünü tanımadan
 Kahpe feleğin, kör yazgının;
 Ama uysal ruhuyla onun
 Ne tutkular oynamıştı Tanrım!
 Ne galeyanlar kaynamıştı
 Onun bitkin düşmüş yüreğinde!
 Çoktan mı, yoksa bir zaman mı
 Yatışmıştı bu tutkuları?
 Onlar canlanacaklar: Durun hele!

Z e m f i r a

Söyle, canım: Acımıyor musun
 Sonsuza dek terk ettiklerine?

A l e k o

Terk ettiğim de neymiş böyle?

Z e m f i r a

Pekâlâ biliyorsun:
 Anayurdunun insanlarını, kentleri.

A l e k o

Neye acıyacağım? Sen bilseydin,
 Gözlerinde bir canlandırabilseydin
 Boğucu kentlerin tutsaklığını!
 Orada duvarların ardına yığılı insanlar
 Ne sabahın serinliğini solurlar,
 Ne de çayırların bahar kokularını;
 Düşünceler kovulur, çekinirler aşktan,
 Mal gibi satarlar kendi özgürlüklerini,
 Putların önünde baş eğip, onlardan
 Para ve zincir dilenir tekмили.
 Neleri mi geride bıraktım?
 Önyargıları, ihanet heyecanlarını,
 Baskılarını çılgın kalabalığın
 Ya da şaşaalı yüzkarası bir alçaklığı.

Z e m f i r a

Ama orada büyük saraylar,
 Orada rengârenk halılar vardır,
 Orada gürültülü şölenler, oyunlar,
 Orada kızların kıyafeti ne kadar çoktur!

A l e k o

Gürültüsü de neymiş kent eğlencelerinin?
 Neşe olmaz, aşkın olmadığı yerde;
 Kızlarsa... Sen onlardan daha güzelsin
 Pahalı elbiseler olmasa da üzerinde,
 Gerdanlıkların ve incilerin!
 Değişme sen, tatlı sevgilim!
 Bana gelince... Aşk, avare günlerimi
 Seninle paylaşmaktır tek isteğim
 Ve bu gönüllü sürgünlüğümü...

Yaşlı Adam

Sen yine de hoşlanıyorsun bizden
 Varlıklı insanların arasında doğsan da;
 Refaha alışkın olan insan için ama
 Özgürlüğün tadı sürmez ebediyen.
 Şöyle bir hikâye vardır bizde:¹
 Bir kral güneyli bir adamı aramıza
 Sürgüne göndermiş vaktiyle.
 (İsmi biliyordum ya,
 Şimdi unuttum nedense).
 Yaşlı başlı olmasına rağmen
 Genç ve canlıymış yumuşak huyuyla:
 Çok güzel şarkı söylermiş.
 Ve sesi suların şırıltısı gibiymiş.
 Ve herkes hayranmış ona,
 Yaşıyormuş Tuna kıyılarında
 Kimselerin kırmadan kalbini,
 İnsanları hikâyelerle büyüleyerek;
 Hiç davranmazmış art niyetli,
 Çocuklar gibiymiş zayıf ve ürkek;
 Yabancı insanlar bu ihtiyara
 Hayvan ve balık avlarıarmış;
 Hızla akan ırmak donmaya,
 Kudurmaya başlayınca kış tipileri,
 Yün postlarla sararlarmış
 Mübarek ihtiyarın bedenini;
 Ama sefil yaşamın gailelerine
 Yaşlı adam alışamamış asla;
 Bir deri bir kemik dolaşmış avare,
 Bir gün Tanrının gazabına
 Uğradığını söylemiş bir suçu nedeniyle,
 Beklemiş bir kurtuluş gelecek mi diye.
 Ve sürekli özlemle yanan mutsuz adam,
 Tuna kıyılarında dolaşıp durmuş,

Ve acılı gözyaşları dökmüş,
 Uzaklardaki kentini hiç unutmadan.
 Ve ölürken vasiyet etmiş yaşlı adam,
 Güneye götürsünler diye
 Hasretlik çeken kemiklerini,
 Bu yabancı diyarın –ölümle de–
 Huzur bulmayan misafirlerini...

A l e k o

İşte bu senin oğullarının yazgısı,
 Ey, Roma, ey, şanlı küre!²
 Aşkın şarkıcısı, tanrıların şarkıcısı,
 Neyin nesi bu şan? Söyle bize!
 Övgü sözleri, uğultusu mu kabrin
 Bir ses mi dolaşan kuşaktan kuşağa,
 Yoksa dumanlı bir çergenin altında
 Hikâyesi mi vahşi bir Çingene'nin?

İki yaz geçti. Çingeneler aynı şekilde
 Huzur içinde birlikte dolaşıyorlar;
 Eskisi gibi konakladıkları her yerde
 Konukseverlik ve sükûnet buluyorlar.
 Hor görerek zincirlerini aydınlanmanın,
 Aleko özgür Çingeneler gibi;
 Kaygı ve pişmanlık duymaksızın,
 Sürdürüyor göçebe günlerini.
 Hiç değişmedi o, ve aynı kabiledede;
 Geçmiş yıllarını hatırlamıyor bile,
 Çingene yaşantısına alışmış çoktan.
 Seviyor konak yerlerinin gölgesini,
 Ve sonsuz bir avarelikle esrimelerini,
 Ve kısır dillerini tınlamalı çıkan.
 Doğduğu ininden kaçan bir ayı,

Çadırının tüylü misafiri onun,
 Köylerde, bozkır yolu boyu,
 Önünde bir Moldavya avlusunun,
 Ürkek bir kalabalığın önünde
 Hem ağır ağır oynuyor, hem böğürüyor,
 Hem de bezdirici zincirini kemiriyor.
 Yaşlı adam dayanmış yol değneğine,
 Miskin miskin tef çalıyor,
 Aleko ayıyı yönetiyor şarkıyla,
 Zemfira ise dolaşıp halkın arasında
 Gönülden bahşişleri topluyor.
 Akşam oluyor; Ezilmemiş darıyla
 Üçü birlikte hazırlıyor yemeklerini;
 İhtiyar uyudu – her şey yolunda...
 Sessiz ve karanlık çergenin içi.

Bahar güneşinin altında ihtiyar
 Isıtıyor hanidir soğuyan kanını;
 Beşik önünde aşk şarkısı söylüyor kızı.
 Aleko dikkatle dinliyor ve sararıyor.

Z e m f i r a

Yaşlı koca, kuduruk koca,
 Kes beni, yak beni:
 Kaya gibiyim: korkmam
 Ne bıçaktan, ne ateşten.

Nefret ediyorum senden,
 Tiksinıyorum senden;
 Bir başkasını seviyorum,
 Ölüyorum sevgiden.

A l e k o

Sus. Bu şarkı usandırdı beni,
Vahşi şarkıları sevmiyorum.

Z e m f i r a

Sevmiyorsun ha? Bana ne!
Şarkıyı kendim için söylüyorum.

Kes beni, yak beni,
Hiçbir şey demeyeceğim;
Yaşlı koca, kuduruk koca,
Kim olduğunu öğrenemezsin.

O bahardan daha tazedir,
Yaz gününden daha ateşli;
Öyle genç, öyle cesur ki!
Beni de bir seviyor ki!

Onu nasıl okşamıştım
Gecenin suskunluğunda!
Ne gülmüştük o zaman
Senin bembeyaz saçlarına!

A l e k o

Sus, Zemfira, tamam...

Z e m f i r a

Peki, şarkımı anlamadın mı?

A l e k o

Zemfira!...

Z e m f i r a

Kızmakta özgürsün
Senin için söylüyorum bu şarkıyı.

(*uzaklaşır ve şarkıyı sürdürür: “Yaşlı koca vs).*

Y a ş l ı A d a m

Evet, hatırlıyorum, hatırlıyorum: Bu şarkı
Bizim zamanımızda yakılmıştı.
Milletin eğlencesinde eskiden beri
İnsanların arasında söylenirdi.
Göç ederken Kagul bozkırlarında³
Mariula'm kış gecelerinde bazen,
Kızımızın beşiğini sallarken
Bu şarkıyı söylerdi ateşin karşısında.
Yıllar geçip giderken zihnimde
Daha belirsizleşiyor giderek;
Ama bu şarkı yer etmiş belleğimde
Gitgide derinlere işleyerek.

Derin bir sessizlik; gece; Ayla
Süslenmiş güneyin gök mavisi ufku,
Yaşlı adamı uyandırdı Zemfira:
“Ah, babacığım,” dedi, “Aleko kötü:
Dinle, ağır uykusunun arasından
İnliyor ve hıçkırıyor durmadan.”

Y a ş l ı A d a m

Dokunma ona, koru sessizliğini:
Duymuştum bir Rus söylencesi:

Şimdi olduğu gibi gece yarısında
 Uyuyanın nefesini daraltırmış ev cini;
 Henüz tanyerleri ışımadan da
 Uzaklaştırmış. Yanımda kal en iyisi.

Z e m f i r a

Babacığım! “Zemfira!” diye mırıldanıyor.

Y a ş l ı A d a m

Onun gözünde daha değerlisin dünyadan,
 Bak, uykusunda bile seni arıyor.

Z e m f i r a

Bir süredir soğudum onun aşkından,
 Sıkıyor beni, kalbim özgürlük istiyor,
 Artık ben... Sus! İşitiyor musun? Adını,
 Başka birinin adını mırıldanıyor...

Y a ş l ı A d a m

Kimin ismini?

Z e m f i r a

Duyuyor musun? Hırıltılı feryadını
 Ve kızgın diş gıcirtısını! Ne ürpertici!
 Onu uyandıracığım.

Y a ş l ı A d a m

Yok yere
 Gece cinini ürkütme;
 Kendiliğinden gider.

Z e m f i r a

Döndü yatakta,
Doğruldu; beni çağırıyor; uyandı o.
Ona gidiyorum. Hoşça kal, uyu güzelce.

A l e k o

Neredeydin?

Z e m f i r a

Babamla oturuyordum.
Bir cin canından bezdiriyordu seni,
Düşünde acılar çekiyordu ruhun.
Ah, beni öyle korkuttun ki:
Dişlerini gıcırdatıyordun uykunda
Ve beni çağırıyordun.

A l e k o

Düşüme giren sendin.
Görüyordum, sanki aramızda...
Karabasan gibiydi gördüklerim!

Z e m f i r a

Sinsi düşlere inanma.

A l e k o

Ah, inanmıyorum hiçbir şeye:
Ne yeminlere, ne rüyalara,
Hatta ne de senin yüreğine.

Yaşlı Adam

Ne diye sen çılgın delikanlı,
 Ne diye ah çekiyorsun biteviye?
 Burada insanlar hür, açıktır gök kubbe,
 Ve güzelliğiyle ünlüdür buranın kadınları.
 Kederlenme: Bu dert öldürür seni.

Aleko

Baba, Zemfira artık sevmiyor beni.

Yaşlı Adam

Rahat ol, dostum o daha bebek,
 Senin üzüntün biraz akılsızca:
 Sen seviyorsun eziyetle, azapla,
 Kadın yüreğiye sever eğlenerek...
 Bak: Uzakta şu gök kubbenin altında
 Ay nasıl da özgürce dolaşıyor;
 Yanından geçerken bütün doğaya
 Parıltısını eşit şekilde döküyor.
 Şöyle bir göz atıp bir buluta,
 Onu aydınlatıyor mükemmelce,
 Ve işte – şimdi geçti bir başkasına,
 Ama bu ziyaret olacak kısa süreliğine.
 Kim ona gökte yer gösterebilir,
 “Dur bakalım orada!” diyerekten.
 Kim genç bir kızın kalbine söyleyebilir:
 “Sadece birini sev, kal öyle değişmeden?
 Dert etme!

A l e k o

Nasıl da severdi beni!
 Nasıl bir tapınmayla ve şefkatle
 Bozkırın derin sessizliğinde
 Benimle gece saatlerini geçirirdi!
 Çocuksu bir sevinçle dolu
 Sık sık o tatlı cıvıltısıyla,
 Beni esriten öpüşüyle ya da,
 Nasıl bir anda dağıtabiliyordu
 Benim karamsar düşüncelerimi!
 Ne var ki, Zemfira vefasız biri oldu!
 Zemfiram artık benden soğudu.

Y a ş l ı A d a m

Dinle, şimdi kendim hakkında
 Bir hikâye anlatacağım sana
 Uzun, uzun zaman önce, Moskal'ın⁴
 Tuna'yı henüz tehdit etmediği günlerde
 (Aleko oğlum, dinle bakalım,
 Eski kederim nasıl canlanıyor belleğimde) –
 Sultandan korkardık o sıralarda;
 Akkerman'ın kulelerinden Bucak'ı da⁵
 Bir paşa yönetiyordu aynı zamanda –
 Çok gençtim; ve o yıllarda
 Yüreğim kaynıyordu coşkuyla,
 Buklelerimde bir tek bile
 Beyaz saç teli yoktu daha;
 Güzel kızların içinde
 Biri vardı... Onu seyretmiştim
 Güneşe bakar gibi hayranlıkla
 Ve sonunda o benim dedim.

Ah, gençliğim ne büyük bir hızla
 Kayan yıldızlar gibi akıp gitti!

Ama geçiverdin sen – aşk dönemi
Daha hızlı: Mariula yalnızca
Bir yıl sevebildi beni.

Bir gün Kagul sularının kenarında
Yabancı bir Çingene obasına rast geldik;
Çadırları kurdular dağın eteğine, yanımıza,
Hep birlikte iki gece geçirmiştik.
Ayrıldılar üçüncü günün sonunda,
Ve küçük kızını bırakıp ardında
Mariula da peşlerinden gitmişti.
Bense uyuyordum tatlı tatlı;
Gün ağardı, uyandım: Kadınım yoktu!
Arıyorum, sesleniyorum, izi de kaybolmuştu.
Ağlıyordu Zemfira annesinin özlemiyle,
Ben de ağlamaya başladım!... O günden sonra
Dünyanın tüm kızlarından soğudum ben de;
Benim gözlerim aralarından asla
Seçmedi kendine bir hayat yoldaşı,
Ve yalnız geçen boş zamanlarımı
Bir daha hiç kimseyle bölüşmedim.

A l e k o

Ama nasıl olur da hemen koşmadın
Peşinden bu soysuz herifin
Hem eşkıyanın, hem de kancığın
Yüreğine hançeri saplamadın?

Y a ş l ı A d a m

Niye? Gençlik kuşlardan daha özgürdür.
Kimin gücü yeter aşkı durdurmaya?
Mutluluk sırayla herkese bahşedilir;
Bitmiş olan şey yaşanmaz bir daha.

A l e k o

Böyle olamam. Hayır, vuruşmadan
 Haklarımdan vazgeçmem kesinlikle;
 Öcümün zevkini çıkarırım hiç değilse.
 Oh, hayır! Uçurumun üstünde denize bakan
 Uyuyan düşmanımı bir bulsam,
 Yemin ederim, tekmem o anda
 Aman zaman tanımazdı imansıza;
 Denizin dalgalarına, kılım kıpırdamadan
 İtiverirdim savunmasız;
 Kendine gelirken ansız korkusunu
 Artırırdım acımasız bir kahkahayla
 Ve düşerken çıkardığı boğuk uğultu
 Uzun süre pis bir sevinç ve haz verirdi bana.

G e n ç Ç i n g e n e

Bir daha... Bir öpücük daha!

Z e m f i r a

Vakit geldi. Kocam kıskanç ve sinirli.

Ç i n g e n e

Bir tek... veda öpücüğü, daha uzun ama!

Z e m f i r a

Kocam gelmeden, hoşça kal hadi!

Ç i n g e n e

Söyle, ne zaman buluşacağız bir daha?

Z e m f i r a

Bu akşam, Ay battığında,
Mezarlığın üstünde, ardında tepenin...

Ç i n g e n e

Yalan atıyor, gelmeyecek o.

Z e m f i r a

Kaç – işte o. Geleceğim sevgilim.

Aleko uyuyor. Kafasında
Bulanık bir görüntü geziniyor;
Karanlıkta uyanarak bir çılgılla,
Kıskançlık içinde kolunu uzatıyor;
Ürkek ürkek uzanan eli
Soğuk örtülere yapıyor –
Uzarlarda onun sevgilisi...
Titreyerek doğruldu ve kulak veriyor...
Her şey sessiz: içini bir korku sarıyor,
Hem ateş, hem soğuk dolanıyor damarlarında;
Kalkıyor ve çadırdan çıkıyor, dehşet içinde
Boş boş dolaşıyor arabaların çevresinde;
Etraf durgun, sessizlik hüküm sürüyor kırlarda;
Karanlık, Ay batmış sislerin içine,
Yıldızların hayal meyal görünüyor aldatıcı ışığı,
Islak buğuda zor fark edilen ayak izleri
Uzaktaki kurganın gidiyor ötelere:

Aleko takip ediyor sabırsızca,
Uğursuz iz nereye uzanıyorsa.

Yolun sonunda tam önünde
Uzakta bir mezar görünüyor,
Dermansız ayaklarını oraya sürüyor
Azaplar çekiyor bir önseziyle,
Dudakları titriyor, titriyor dizleri,
Yürüyor... ve birden... düş mü yoksa?
Ansızın görüyor yan yana iki gölgeyi
Ve fısıltılar duyuyor hemen yakınında,
Lekelenen mezarın üstünde.

Birinci Ses

Gitmeliyim.

İkinci Ses

Birazcık bekle!

Birinci Ses

Gitmeliyim, sevgilim.

İkinci Ses

Hayır, hayır, kal, sabahı görelim.

Birinci Ses

Çok geç oldu.

İkinci Ses

Ne kadar ürkek seviyorsun!

Bir dakika!

Birinci Ses

Beni mahvetmek istiyorsun.

İkinci Ses

Bir dakika!

Birinci Ses

Ya, ben yokken
Kocam uyanırsa...

Aleko

Uyandım ben.
Nereye böyle? Acele etmeyiniz ikiniz;
Burada, mezarın başında rahat edersiniz.

Zemfira

Sevgilim, kaç, çabuk kaç!

Aleko

Dur hele!
Yakışıklı delikanlı, nereye?
Geber!

(Bıçağı ona saplar)

Zemfira

Aleko!

Ç i n g e n e

Ölüyorum!

Z e m f i r a

Aleko onu öldüreceksin!
Bak: kana bulanmış her yanın!
Ah, ne yaptın sen?

A l e k o

Hiçbir şey.
Şimdi onun aşkını solu bakalım.

Z e m f i r a

Hayır, tamam, korkmuyorum senden,
Tehditlerini umursamıyorum,
Ve cinayetini lanetliyorum.

A l e k o

Öyleyse sen de geber!

(onu da bıçaklar)

Z e m f i r a

Severek öleceğim.

Tan kızılığıyla aydınlanmış doğu
Işıldıyordu. Aleko tepenin gerisinde,

Elinde bıçağıyla kana bulanmış halde
 Bir mezar taşının üzerinde oturuyordu.
 İki ceset yatıyordu tam karşısında;
 Katilin yüzü korkunç haldeydi;
 Çingeneler kalabalığı endişeyle
 Aleko'nun almıştı çevresini;
 Bir tarafta mezar kazıyorlardı,
 Kadınlar sırayla yürüyerek kederle,
 Ölülerin gözlerini öpüyorlardı.
 Yalnız başına oturuyordu yaşlı baba
 Ve kederin sessiz durgunluğuyla
 Ölmüş olan kızına bakmaktaydı.
 Kaldırıp taşıdılar ölüleri
 Ve toprağın soğuk bağrına
 Koydular genç çifti.
 Aleko uzaktan izliyordu her şeyi.
 Son bir avuç toprakla
 Örttüklerinde üzerlerini,
 O suskun, yavaşça eğildi
 Ve taştan otların üzerine yığılıverdi.

Ve sonra ihtiyar yaklaşp dedi ki:
 “Mağrur adam, terk et bizi!
 Bizler vahşiyiz, yasa bilmeyiz
 Ne işkence ederiz, cana kıyarız ne de,
 Aramızda kan ve gözyaşı istemeyiz.
 Bu yüzden yaşayamayız bir caniyle.
 Sen doğmamışsın yabanıl bir yazgı için,
 Özgürlüğü sadece kendine istemektesin;
 Sesin bizlere korkutucu gelir:
 Biz ürkeğiz ve iyi kalpliyiz,
 Sen kötü ve cesursun – bırak artık bizi,
 Elveda! Huzur seninle olsun.”

Böyle dedikten sonra göçebe kafilesi
 Konakladıkları bu dehşet vadisinde,

Gürültü bir kalabalıkla harekete geçti
Ve kısa bir süre sonra gözlerden yitti
Bozkırın derinlerinde. Bir araba sadece,
Üzeri yırtık pırtık kilimle örtülü,
Bu uğursuz ovayı terk etmiyordu.
Kimileyin tıpkı böyle kış öncesi
Sislerle kaplı bir sabah vakti,
Havalanır üzerinden kırların
Sürüsü gecikmiş turnaların
Ve çığlıkla güneye atılır,
Vurulmuş öldürücü bir kurşunla
Biri umutsuzca geride kalır,
Havada salınarak yaralı kanadıyla...
Gece oldu; karanlık arabada
Kimse ateş yakmadı,
Kimse bu seyyar damın altında
Sabaha kadar uyumadı.

EPILOG

Büyülü şarkıların kudretiyle
 Bulutlanmış belleğimde benim
 Böyle canlanıyor görüntüleri
 Kâh aydınlık, kâh kederli günlerin.
 Savaşın korkunç uğultusunun
 Uzun, çok uzun süre dinmediği,
 Ve İstanbul'a Rus'un⁶
 Buyururcasına sınırlar gösterdiği,
 İki başlı yaşlı kartalımızın hâlâ
 Geçmişin şanıyla ses getirdiği ülkede,
 Bozkırın ortasında, eski ordugâhların
 Savunma mevzilerinin üzerinde,
 Rastladım uysal özgürlük çocuklarının –
 Çingenelerin barışçıl kabilelerine.
 Onların avare kalabalığının ardında
 Sık sık bozkırlarda dolaştım,
 Yavan yemeklerini paylaştım
 Ve uyudum ateşlerinin başında.
 Ağır ağır ilerlemelerinde sevdim
 Sevinçli uğultusunu şarkılarının –
 Ve uzun süre sevgili Mariula'nın
 Okşayan ismini yineledim.

Ama sizin de yok mutluluk aranızda,
 Doğanın yoksul evlatları!
 Ve yırtık çergelerinizin altında
 Kahredici uykular yaşıyor,
 Göçebe gölgelikleriniz sizin de
 Belalardan kurtulamadı bozkırlarda,
 Ve ölümcül ihtiraslar her yerde,
 Ve savunmasızsınız yazgı karşısında.

NOTLAR

- 1 Yaşlı Çingene, Romalı şair Publius Ovidius Naso'dan (MÖ 43-MS 17) söz ediyor, imparator Augustus tarafından Karadeniz kıyılarına sürgüne gönderilmişti. (ç. n.)
- 2 Üzerinde taç ve haç olan imparatorluk iktidarının simgesi altın küre. (ç. n.)
- 3 Moldavya'nın güneyinde bulunan bir kasaba. (ç. n.)
- 4 Ukraynalılar Moskova'yı böyle adlandırıyor, bizdeki Moskof'un karşılığı. (ç. n.)
- 5 Dinyester ve Tuna ırmakları arasındaki Karadeniz kıyı bölgesi. Merkezi ünlü bir kalesi olan Akkerman'dı. Şehir Ruslar tarafından 1806 yılında ele geçirilmiş, 1812'de de bütün bölge Rus topraklarına katılmıştır. (ç. n.)
- 6 Rus-Türk Savaşının sona ermesinden sonra 1812 yılında yapılan Bükreş antlaşmasına göre belirlenen sınırlar. (ç. n.)

KONT NULIN
(1825)

Haydi, vakit geldi! Av borusu çalıyor;
 Köpek bakıcıları av kıyafeti içinde¹
 Binmişler atlarına şafakla birlikte,
 Tazılar tasmalarında hoplayıp sıçrıyor.
 Kapı önüne çıkıyor beyefendi,
 Çevresine göz atıyor elleri böğründe;
 Memnuniyet okunan çehresi
 Parlıyor keyifli bir kibirle.
 Üzerinde sımsıkı saran cepkeni,
 Kuşağında Türk kaması,
 Koynunda rom matarası,
 Ve bir boru bronz zincirli.
 Karısı, başında gece takkesi,
 Omzunda şalıyla, uykulu gözlerle
 Pencereden izliyor kızgın şekilde
 Kalabalığı, tazıların telaşını.
 İşte atını getirdiler kocasına;
 Atın yelesine yapışıp, ayağını
 Geçiriyor üzeniye ve karısına:
 “Beni bekleme!” diye bağırıyor
 Ve ardından düzülüyor yola.

Eylülün son günlerinde
 (Rezil bir düzyazı bu ifade)
 Köy sıkıcı: Çamur, berbat bir hava,
 Güz yeli, serpiştiren kar hafiften
 Ve kurt ulumaları. Ne sevinç ama
 Bir avcı için! Rahat yüzü görmeden,
 Evden uzak bir arazide at oynatır,
 Konaklayacak yer bulur her yerde,
 Çarpışır, ıslanır, kutlamasını yapar
 Yok edici bir baskının ertesinde.

Peki, karısı ne yapmaktā
 Kocası yokken bir başına?
 Az mıdır onun meşguliyetleri?

Mantar tuzlama, kazların beslenmesi,
 Ismarlanması öğlen ve akşam yemeğinin,
 Kilere ve bodruma göz atma.
 Gözü her yerde olmalı ev sahibesinin:
 Bir şeyler fark edebilir anında.

Kahramanımız ne yazık ki...
 (Ah, unuttum ad vermeyi ona.
 Kocasına ona hitap etmekteydi
 Nataşa diye, ama bu kadına
 Natalya Pavlovna diyelim)
 Ne yazık ki, Natalya Pavlovna
 Ekonomik işleriyle malikânenin
 Pek ilgilenmiyordu öyle, zira
 O, babadan kalma kurallarla
 Değil, soyluların kabul edildiği
 Yatılı bir okulda yetişmişti,
 Fransız göçmeni Falbala'nın yanında.

Oturuyor pencerenin önünde;
 Dördüncü cildini almış eline
 Çok duygusal bir romanın:
Aşkî Elîza ve Arman'ın
İki ailenin mektuplaşması ya da –
 Çok eski, klasik bir roman
 Uzun, fazlasıyla uzun olan
 Romantik girişimlerin çok uzağında,
 Aşırı ahlak ve ciddiyet kokan.

Kitabı Natalya Pavlovna
 Dikkatle okuyordu başta.
 Ama kısa bir süre sonra ilgisi
 Avluda baş gösteren dalaşmaya
 Kaydı keçiyle avlu köpeği arasında
 Ve bir süre bununla ilgilendi.
 Çocuklar kahrkaha atıyorlardı çevrede.

Bu arada ıslanmış bir horozun ardında,
 Dertli yaygaralarıyla aheste aheste
 Hindiler geziniyordu pencerenin altında;
 Üç ördek çırpınıyordu su birikintisinde;
 Bir kadın çamurlu avludan yürüyordu
 Çamaşır asmak üzere çite doğru.
 Hava da kötüleşiyordu gitgide:
 Yağmaya can atıyor gibiydi kar...
 Birden çalmaya başladı çingiraklar.

Dostlarım, ıssızlığında melankolinin
 Uzun süre yaşayan kişi bilir gerçekte,
 Kimileyin uzak çingirak seslerinin
 Ne heyecanlar yarattığını yüreğimizde.

Geç kalmış bir dost mu gelen,
 Bir yoldaşı atılgan gençliğin?
 Gerçekten o mu? Ya Rabbim!
 İşte çok yakında. Kalbi çarpıyor.
 Ama ses yanından uçup geçiyor
 Azalarak...ve sustu ardında tepenin.

Balkona koşuyor Natalya Pavlovna,
 Çingirak seslerinin mutluluğuyla,
 Bakıyor ve görüyor: ardında nehrin,
 Değirmenin önünden, hızla bir araba
 Geliyor. İşte köprüde – bize doğru sanki...
 Hayır, sola saptı. Peşinden bir bakıyor ki
 Neredeyse hüngür hüngür ağlayacak o.

Ama birden... ah, bu ne sevinç! Dağ yamacı;
 Araba yan yatmış. “Hey, Filka, Vaska!
 Kim var orada? Çabuk! İleride bir araba:
 Hemen avluya çekmeli bu arabayı
 Ve beyefendiyi yemeğe davet etmeli!
 Ama durumu nasıl? Koşun bir bakın hadi:
 Çabuk olun, çabuk!”

Uşak fırlıyor.

Natalya Pavlovna telaş içinde koşuyor
 Saçlarını kabartmaya, omzuna şal örtmeye,
 Perdeleri indirip, çekiyor bir sandalye,
 Ve bekliyor: “Gelmeleri yakın mı? Tanrım!”
 Geliyorlar, nihayet geliyorlar bakın.
 Uzun yolculuktan çamurlar içinde,
 Yara bere içinde, hayli keyifsizce
 Ayaklarını sürüyerek yürüyor ekipaj²
 Arkadan da topallayarak geliyor
 Genç bir bey; Fransız uşak yılmıyor
 Ve bağırıyor: “Allons, courage!”³
 İşte kapı önünde; verandaya giriyorlar.
 Şimdilik bu aristokrat adama
 Tahsis ediliyor özel bir oda
 Ve ardına kadar açılıyor kapılar,
 Picard oraya buraya koşturuyor,
 Ve beyefendi giyinmek istiyor,
 Size söyleyeyim mi kim olduğunu?
 Nulin adlı bir kont bu
 Gelecekteki tüm servetini
 Moda fırtınalarında tükettiği
 Yurtdışından şimdi Petropol’e gitmekte⁴
 Eksantrik bir yaratık gibi görünmek üzere.
 Yanında bir yığın şapka, frak,
 Harmani, yelpaze, korse, yelek,
 Yaka iğnesi, kol düğmesi, monokl,
 À jour⁵ çorap, renkli mendil,
 Guizot’nun korkunç kitabı,⁶
 Kötü karikatürlerin olduğu bir defter,
 Walter Scott’un yeni romanı,
 Paris sarayından bons-mots,⁷
 Béranger’nin son şarkıları,⁸
 Rossini ve Paer’in ezgileriyle,⁹
 Et cetera, et cetera.¹⁰

Masa çoktan serilmiş. Vakti geldi.
 Sabırsızca beklemede ev sahibesi;
 Kapı açıldı, Kont giriyor salona;
 Yerinden doğrulan Natalya Pavlovna
 Nezaketle soruyor durumunu,
 Ayağının nasıl olduğunu.
 Kont: “İyiym,” diye veriyor yanıt.
 Masaya yürüyorlar, ve oturuyor kont,
 Kendini kadına yaklaştırtıyor iyice
 Ve böylece başlıyorlar sohbete:
 Verip veriştiyor kutsal Rusya’ya,
 Karlarında nasıl yaşandığına şaşıyor,
 Paris için fazlasıyla üzülüyor.
 “Ya tiyatro?”, “Ah, kimsesiz kalmış!
 C’est bien mauvais, ça fait pitié!¹¹
 Talma’nın sesi tamamen kısılmış,¹²
 Matmazel Mars, yazık, ihtiyarlamış.¹³
 Gelgelelim Potier, le Grand Potier!¹⁴
 Eski şanını halkın arasında
 Hâlâ o yaşatabiliyor sadece.”
 “Hangi yazarlar şimdi moda?”
 “Hep d’Arlincourt¹⁵ ve Lamartine.”¹⁶
 “Onlara bizimkiler de öykünüyor.”
 “Ya! Gerçekten mi? Öyleyse zekâ
 Bizde de gelişim gösteriyor.
 Ulaştığımızı umarım aydınlığa!”
 “Beller nasıl?” “Çok düşük. Şuraya kadar...
 Neredeyse... İşte bu döneme göre.
 Bakmama izin veriniz kıyafetinize:
 Evet... danteller, şeritler, şunlar süsleme;
 Pek moda şimdi bütün bunlar.”
 “Bir Telegraf alıp görelim.”¹⁷
 “Hah! Dinlemek ister misiniz
 Güzel bir vodvil?” Ve Nulin
 Söyler. “Kont biraz yeseydiniz.”
 “Taktum aslında...”

Masadan

Kalkıyorlar. Neşeli mi neşeli
 Görünüyor genç ev sahibesi;
 Kont ise unutup gitmiş Paris'i,
 Hayranlıkla izliyor sevimli halini.
 Akşam fark edilmeden geçiyor;
 Kont kendinde değil: Kadının bakışları
 Kâh içten bir anlatıma bürünüyor,
 Kâh birden karşılıksız öne iniyor.
 Bakın – dışarıda ansızın gece yarısı.
 Uşak çoktan horlamaya başlamış holde
 Komşu evin horozu hanidir ötmede.
 Bekçi dökme levhaya vuruyor tokmağıyla,
 Konuk odasında yanıp tükenmiş mumlar.
 Ayağa kalkıyor Natalya Pavlovna:
 “Ayrılma vakti!” diyor, “bekliyor yataklar.
 İyi geceler!...” Yarı âşık kont canı sıkkın
 Yerinden kalktıktan sonra kadının
 Kibarca elini öpüyor. Ne var bunda?
 Oynaklık insanı nereye götürür ki?
 İşveli kadın – Tanrım, onu bağışla! –
 Usulca sıkıyor kontun elini.

Soyunmuştu Natalya Pavlovna;
 Karşısında Paraşa durmaktaydı.
 Dostlarım! İşte bu Paraşa
 Değişik arzularının sırdaşıydı:
 Ev işleri ve haber taşımaktı işi gücü,
 Giysiler, başlıklar dilenir eski püskü,
 Bazen efendisiyle oynar, şır, şır,
 Bazen de efendisine bağırır
 Ve yalan söyler hanımının önünde.
 Şimdi yorum yapıyor ciddiyetle
 Kont ve onun işleri hakkında,
 Hiçbir şeyi kaçırmadan Paraşa –

Tanrı bilir nasıl öğrenebildiğini.
 Ama hanımefendi ona en sonunda:
 “Yeter artık, usandım!” dedi.
 Bluzunu ve bonesini sordu ona.
 Yattı ve dışarı çıkmasını emretti.

Kontun Fransız uşağı bu sırada
 Yardımcı oluyor soyunmasına.
 Yatağa uzanıp puro istiyor,
 Monsieur Picard getiriyor
 Ona sürahi, gümüş bir kupa,
 Puro, bronz lamba ve
 Çalar saat, yaylı pense,
 Ve bir roman açılmamış daha.

Yatağa uzanmış Walter Scott’a
 Göz gezdiriyor kont bir süre.
 Ama akli fikri başka yerde:
 Bitmek bilmeyen bir tasa
 Rahatsız ediyor onu; kont içinden
 “Yoksa,” diyor, “âşık mı oldum ben?
 Ya böyleyse? Amma eğlence!
 Bu mükemmel olurdu yine de;
 Ev sahibesi sanırım beğenmiştir beni,”
 Ve kont Nulin söndürdü kandili.

Kontu dayanılmaz bir sıcaklık sarıyor,
 Uyku girmiyor gözüne – iblis uyumuyor,
 Kışkırtıyor duyularını günahkâr hayallerle.
 Ateşli kahramanımız imgeleminde
 Olanca açıklığıyla canlandırıyor
 Ev sahibesinin anlamlı bakışlarını,
 Yuvarlak, etine dolgun hatlarını,
 Tam anlamıyla kadınca tatlı sesini,
 Yüzünün taşralılara özgü pembeliğini –
 Tüm bunların ötesinde canlılığını.

Anımsıyor ucunu zarif ayacığının,
 Anımsıyor: Evet, tam olarak,
 Aldırışsız bir tavırla kadının
 Onun elini sıkışını; o bir salak,
 Oysa kont onunla kalmalıydı,
 Yakalamalıydı girişim anını.
 Ama vakit geçmiş değil ki;
 Kapı kuşkusuz açıktır şimdi –
 Ve çabucak atarak omuzlarına
 Alacalı ipek robdöşambrını,
 Bir sandalyeyi de devirip karanlıkta,
 İçinde tatlı ödüllerin beklentisi
 Yeni bir Tarquin misali Lucrese'e¹⁸
 Yöneldi, her şeye hazır bir şekilde.

Bazen sinsi bir kedi de böyle,
 Cilveli gözdesi hizmetçi kızın,
 Üzerinden süzülür fareye fırının:
 Yürür usul adımlarla gizlice,
 Gözlerini kısarak yanaşır,
 Dertop olur, kuyruğuyla oynar,
 Genişçe açar sinsi pençelerini
 Ve birden kapıverir biçareyi.

Âşık kont körlemesine gidiyor,
 Yolu el yordamıyla buluyor,
 Acı çektiren ateşli bir arzuyla
 Nefes alıp verişleri güçleşiyor,
 Altındaki döşeme gıcırdayınca
 Ürperiyor birden. İşte yaklaşıyor
 Mahrem kapıya ve hafiften
 Bakır kolunu sıkıyor kilidin;
 Kapı yavaşça konta açılıyor;
 Bakıyor: Kandil çok kısık yanıyor
 Ve odaya solgun bir ışık veriyor;
 Ev sahibesi mışıl mışıl uyuyor
 Ya da uyuyormuş gibi yapıyor.

Giriyor, ağır davranıyor, geriliyor –
 Birden devriliyor ayaklarına onun.
 Kadın... Şimdi, yüksek müsaadeleriyle
 Petersburg hanımlarından rica ediyorum
 Natalya Pavlovna'm kendine geldiğinde
 Yaşadığı dehşeti hayal etmelerini
 Ve nasıl davranacağını düşünmelerini...

Gözlerini kocaman açtıktan sonra o,
 Konta bakıyor – bizim kahramanımız ise
 Kendine yabancı duygular döküyor ona
 Ve pervasız bir şekilde cüretkâr eliyle
 Dokunmaya çalışıyor yorgana,
 Onu altüst ederek başlangıçta...
 Ama hemen kendine geldi o,
 Kibirli bir öfkeyle dolu doluya,
 Her nedense, belki de korkuyla,
 Var gücüyle Natalya Pavlovna
 Bir tokat atıyor Tarquin'e,
 Evet, evet! Hem de ne tokat!

Bu hakareti çektikten sonra sineye,
 Utancından kıpkırmızı oldu kont,
 Bilmiyorum, nasıl sonlandırırды bunu,
 Korkunç bir kırgınlıkla yanarken,
 Ama çok tüylü spitz havlayınca birden,
 Böldü Paraşa'nın derin uykusunu.
 Kont onun ayak seslerini işitince,
 Lanet okuyup bu gece yatisına
 Ve kaprisli güzel kadına,
 Tabanlarını kaldırdı rezil şekilde.

Ev sahibesi ve Paraşa şüphesiz
 Kont gibi geçiriyorlar geceyi,
 Hayal edin, sizin bileceğiniz iş!
 Size yardım edecek değilim tabii.

Ağır ağır giyiniyor sabahleyin
 Sessizce kalkan kont Nulin,
 Esneyerek, pembe tırnaklarıyla
 Bir süre uğraştı ilgilenmeden
 Ve kravatını bağlıyor özenmeden,
 Ve hafifçe ıslatılmış fırçasıyla
 Kısa buklelerini düzeltmiyor o.
 Bilmiyorum, neler düşündüğünü;
 Ama çaya davet ettiler işte onu.
 Ne yapacak? Kont yendiği gibi
 Toy utancını ve gizli öfkesini
 Gidiyor.

Afacan genç kadın,
 Alaylı bakışlarını indirip yere
 Al dudaklarını da ısırarak
 Konuşmaya başlıyor sakince
 Ondan bundan. Önce sersemleyen
 Ama sonra giderek yüreklenen
 Kont karşılık veriyor gülümsemeyle.
 Yarım saat geçti geçmedi,
 Şimdi espriler bile yapıyor neşeli.
 Yeniden âşık olacak neredeyse.
 Ansızın holde gürültü. Giriyorlar. Acaba kim?
 “Nataşa, merhaba!”

“Aman Tanrım!

Kont, işte kocam. Sevgilim,
 Kont Nulin.”

“Çok memnun oldum.

Ne kadar iğrenç bir hava!
 Demirhanenin önünde gördüm,
 Hazır olarak bekliyor bir araba.
 Nataşa! Orada, bostanın yakınında
 Boz renkli bir tavşan kıstırdık biz...
 Hey, içkiler! Kont, bakmanızı isterim tadına:
 Buraya çok uzaklardan geldiniz.
 Bizimle yemelisiniz mutlaka!”

“Acelem var, doğrusu bilemiyorum.”

“Tamam kont, sizden rica ediyorum.

Eşim ve ben, severiz konuk ağırlamayı.

Olmaz kont, kalacaksınız efendim!”

Artık tüm umutlarını

Yitiren efkârlı kont Nulin,

Yaşadığı hayal kırıklığıyla sürdürür inadını.

Kuvvet topladıktan sonra bir kadeh şarapla,

Uşak Picard inliyor şimdi bavulun başında.

Arabaya tutturmak için iki uşak

Kontun sandığını taşıyorlar artık.

Araba yanaştı malikânenin girişine,

Picard da hemen yerine yerleşti,

Ve kont ayrıldı... Bu hikâye

Böyle bitebilirdi, dostlarım;

Ama bir iki söz katmalıyım.

Araba hızla uzaklaştıktan sonra,

Karısı her şeyi anlattı kocasına,

Kontumun bu yiğitçe hareketini

Komşulara da anlattı tüm ayrıntısıyla.

Ama herkesten çok kim peki

Natalya Pavlovna’ya gülmüştü?

Tahmin edemezsiniz – neden mi?

Koca mı? Ne gezer. Koca değildi.

O bundan çok gocunmuştu.

Bir aptal olarak söz etti konttan,

Acemi çaylak; böyleyse o zaman,

Hem ciyak ciyak bağırtırdı kontu

Hem de köpeklerle kısıtırdı onu.

Komşuları Lidin gülmüştü sadece,

Yirmi üç yaşında bir asilzade.

Şimdi dürüstçe söyleyebiliriz,

Bizim zamanımızda

Sadık bir eş kocasına

Dostlarım, hiç şaşırtıcı gelmez.

NOTLAR

- 1 Av köpeklerinin eğiticisi ve bakıcısı. Rusçası *psar*. (ç. n.)
- 2 Binek arabası. Burada arabayı kullanan kişiler anlamında kullanılıyor
- 3 Haydi, cesaret! (*Fr.*) (ç. n.)
- 4 Fransızca tutkunu Rusların Petersburg'u böyle adlandırmasına bir gönderme. (ç. n.)
- 5 Şeffaf, işlemeli (*Fr.*) (ç. n.)
- 6 François Guizot (1787-1874). Fransız siyaset adamı ve tarihçi. Puşkin burada büyük olasılıkla Guizot'nun *Fransa Tarihi* adlı kitabını kastetmektedir. (ç. n.)
- 7 Nükte, espri (*Fr.*) (ç. n.)
- 8 Pierre-Jean de Béranger (1780-1857) Fransız şair ve şarkı yazarı. (ç. n.)
- 9 Ferdinando Paer (1771-1839) İtalyan besteci. (ç. n.)
- 10 Vesaire, vesaire (*Lat.*) (ç. n.)
- 11 Çok berbat, acınacak halde. (*Fr.*) (ç. n.)
- 12 Talma (1763-1826). Ünlü Fransız dram aktörü. (ç. n.)
- 13 Mars (1779-1847) Fransız kadın komedyen. (ç. n.)
- 14 Potier, büyük Potier (*Fr.*). Charles Potier (1775-1838). Fransız komedyen. (ç. n.)
- 15 Charles Victor d'Arlincourt (1789-1856) Fransız romancı. (ç. n.)
- 16 Alphonse de Lamartine (1790-1869). Ünlü Fransız şair ve siyaset adamı. (ç. n.)
- 17 Moskova Telegraf. Zamanın moda dergisi. (ç. n.)
- 18 Shakespeare'in Lucres'e Tecavüz adlı anlatımcı şiirinin kahramanları. (ç. n.)

POLTAVA

(1828-29)

*The power and glory of the war,
Faithless as their vain votaries, men,
Had pass'd to the triumphant Czar.¹*

Byron

İTHAF

Kasvetli esin perimin sesi sana,
Hiç değilse kulağına dokunur mu?
Anlayabilir misin uysal bir ruhla
Yüreğimdeki ateşli arzuyu?
Şairin bu ithafı yoksa,
Bir zamanların sevdası gibi,
Yanıtsız ve kabul görmeden mi
Geçecek önünden bir kez daha?

Tınlarını bil hiç değilse,
Bir zamanlar beğendiğin –
Bir düşün, ayrılık günlerinde,
Kararsız kaderimde benim,
Senin gam yüklü çölün
Ve sözlerinin son sedası
Tek hazinem, kutsalımdı,
Tek sevdasıydı gönlümün.

BİRİNCİ ŞARKI

Zengindir Koçubey, namlı.²
 Otlakları uçsuz bucaksız;
 Geniş çayırlarında yılıkırları
 Özgürce yayılır korunmasız.
 Poltava dolaylarında çiftliklerinin
 Sarmıştır etrafını bağlar bahçeler,
 Sürüyle malı mülkü vardır Koçubey'in,
 Kürkler, atlaslar, gümüşler,
 Hem meydanda, hem kilit altındadır,
 Koçubey zengindir, mağrurdur ama,
 Onun gurur duyduğu, ne altındır
 Ne uzun yeleli atları,
 Ne Kırım Hanlığının haracı,
 Ne de babadan kalma çiftlikleri,
 Hayır, yaşlı Koçubey'in gururlandığı
 Biricik kızıdır güzeller güzeli.³

Gerçekten de Poltava yöresinde
 Yoktur Mariya'dan daha güzeli
 Meşeliğin gölgesinde sevgiyle
 Yetişen ilkbahar çiçeği gibi taze.
 Kiev tepelerinin akkavağı gibi
 Zariftir bedeni. Hareketleri
 Kâh ıssız sulara bir kuğunun
 Süzülüşünü hatırlatır akar gibi,
 Kâh hızlı adımlarını bir ceylanın.
 Köpük gibi beyazdır göğüsleri.
 Yüksek alnının çevresindeki
 Bulut misali simsiyah saçları.
 Yıldız gibi ıslıl ıslıldır gözleri;
 Gül gibi al aldır dudakları,
 Ama bir tek güzellik değildi,
 (Anlık bir çiçek!) yaygın söylentiyle
 Genç Mariya'yı erdemli kılan:

Ün salmıştır ülkenin dört bir yanında
 Alçakgönüllülüğü ve zekâsıyla
 Bunun için Ukrayna ve Rusya
 Kıskanılacak talipliler gönderir ona;
 Gelgelelim prangaymış gibi evlilikten
 Köşe bucak kaçır ürkek Mariya.
 Tüm taliplileri geri çevirir – ve sonunda
 Hetman olur sadece kıza dünür gönderen.⁴

Yaşlıdır. Yıpranmıştır yıllar boyunca,
 Savaşlarla, uğraşlarla, kaygılarla;
 Ama içinde yeniden kaynıyor duyguları
 Ve bir kez daha yaşıyor Mazepa aşkı.⁵

Genç yüreği yaşlı adamın
 Bir anda alevlenir ve söner.
 İçindeki aşk ölür ve tekrar,
 Her gün değişir duyguları Mazepa'nın:
 Ne çok uysal, ne öyle geçici,
 Ne de anlık tutkularla yanar ihtiyarın
 Yıllar yılı taşlaşmış yüreği.
 Bu yürek kararlılıkla ve ağır ağır
 Tutkuların ateşinde korlanmıştır;
 Soğumaz öyle birden gecikmiş koru
 Ancak hayatla birlikte terk eder onu.

Uzaklaşan ceylan değil dik kayanın dibine,
 Kartalın ağır ağır uçuşu duyulurken;
 Gelinlik kız tek başına dolaşıyor girişte,
 Heyecanla verilecek kararı beklerken.

Annesi tepeden tırnağa öfkeli
 Geliyor yanına ve, diyor ki,
 Kızının elinden tutup titremeyle:
 “Allah’tan utanmaz, adi ihtiyar!
 Bu nasıl olur? Biz sağ oldukça, hayır,

Hayır! Bu günahı işleyemez kesinlikle.
 Oysa o, masum vaftiz kızına
 Bir baba, yoldaş olmalıydı gerçekte...
 Delirmiş! Ömrünün son demlerinde
 Kocasını olmayı koymuş kafasına.”
 Mariya ansızın irkildi.
 Yüzü ölü gibi sarararak,
 Ve bir ceset gibi soğuyarak,
 Genç kız eşige yığılıverdi.

Kendine geldi, ne var ki yeniden
 Gözlerini kapadı tek kelime etmeden.
 Biricik kızlarının sakinleşmesi,
 Korkusunu ve kederini dağıtması
 Ve alt üst olmuş zihnini toparlaması
 İçin çareler arıyordu babası ve annesi...
 Ne yapsalar boşunaydı. Tam iki gün
 Kâh sessizce ağlayan, kâh inleyen
 Mariya, tek lokma olsun koymadı ağzına,
 Soluk bir gölge gibi dolaşıp duruyordu,
 Sararıp solmuş, unutmuştu uykuyu.
 Ve odası ıssızlaştı üç gün sonra.

Ne zaman ve nasıl kaybolduğunu
 Konakta kimseler bilmiyordu.
 O gece nal sesleri duymuştu bir balıkçı,
 Bir Kazağın sözlerini, bir kadın fısıltısını
 Ve sabahleyin sekiz nal izi vardı sadece
 Islak buğuyla kaplanmış çayırın üzerinde.

Bir delikanlının tüylü yanakları
 Ve sarı, gür pürçekleri değil yalnızca.
 Bazen yaşlı bir adamın da sert tavrı,
 Delik deşik yüzü, ak saçları da
 Genç bir kızın tutkulu hayallerle
 Pekâlâ girebilir imgelemine.

Çok geçmeden Koçubey'in
 Kötü bir haber geldi kulağına:
 Ar namusu bırakarak bir kenara,
 Kızı kollarına atılmıştı zalimin!
 Bu ne rezalet! Anne baba dedikoduyu
 Anlamaya bile cesaret edemiyordu.
 Ancak o zaman korkunç çıplaklığıyla
 Tüm gerçek ortaya çıkıverdi,
 Ancak o zaman kavuştu açıklığa
 Günahkâr genç kızın kalbi.
 Ancak o zaman her şey aydınlandı tümünden
 Anne babasının sıkı gözetiminden
 Alıp başını kaçışının nedeni,
 Gizlice inlemesinin, kahrılanmasının
 Ve taliplilerinin selamlarını
 Kibirli bir sessizlikle karşılamasının;
 Sohbet akıp giderken neşeli
 Ve kadeh köpüklenirken şarapla
 Oturup öylece sessizce masada
 Neden sadece atamanı dinlediği;
 Hetman yoksul ve önemsiz biriymen
 Daha adı sanı duyulmamışken
 Neden onun yaktığı şarkıları söylediği;⁶
 Mariya'nın erkeksi bir ruhla neden
 Savaş davullarından, ata binmekten
 Ve Ukrayna hâkiminin asası
 Ve buncuk'unun önünde⁷
 Atılan çıgıllıklardan hoşlandığı...

Koçubey ünlü ve zengindir
 Dost çevresi çok geniştir.
 Temize çıkarabilir namını.
 Ayaklandırabilir Poltava'yı;
 Ansızın sarayın ortasında
 Babasının intikamıyla

Sezebilir mağrur caniyi;
 Haşırleyebilir şaşmaz eliyle
 Onu... gelgelelim başka niyetlerle
 Dalgalanmada Koçubey'in yüreği.

Genç Rusya muharebelerde
 Kuvvetlerini seferber ettiği
 O karışıklık günlerinde
 Petro'nun dehasıyla gelişti.
 Şan biliminde Rusya'ya
 Acımasız bir öğretmen verildi:
 Bir de, beklenmedik kanlı bir dersi
 İsveç paladini bahşetmişti ona.⁸
 Ama uzun cezanın ağır sınamalarında,
 Yazgının darbelerine dayana dayana,
 Güçlendi Rusya. Ağır çekiç öylesine
 Cam kırarken, şimdi kılıç dövmede.

Şanı şerefi başarısızlıkla sona eren
 Cesur Karl kaydı uçurumun üstünden.
 İlerliyordu kadim Moskova'ya,
 Süpürerek önünde Rus birliklerini,⁹
 Vadiyi toza dumana katıp burgaç gibi,
 Toz bağlamış otları yatırıyor toprağa.
 Güçlü düşmanın izini bıraktığı
 Yolu izliyordu Karl, bir adamın¹⁰
 Çöküşüyle talihinin geri giden adımını
 Alaya aldığı yeni günlerimizde.

Ukrayna sessiz bir galeyan içindeydi.
 Nicedir içinde küçük bir ateş tütmedeydi.
 Yoldaşları o kanlı eski zamanların,
 Beklentisi içindeydi ulusal bir savaşın,
 Hepsi Hetman'dan bağlarını koparmasını
 İsteyip mırıldanıyordu burunları havada,
 Ve onların gelgeç kararsız heyecanları

Karl'ı beklemekteydi sabırsızlıkla.
 Mazepa'nın etrafında duyuluyordu
 İsyankâr bir çığlık: Zamanı, tam zamanı!
 Ama yaşlı ataman bozmuyordu
 Petro'ya olan itaatkâr vasallığını.
 Koruyarak her zamanki sertliğini,
 Ukrayna'yı sakince yönetmekteydi.
 Belli ki kulak asmıyordu dedikodulara
 Ve şölenler düzenliyordu umursamazca.

"Hetman'ın nesi var," diyorlardı gençler
 "Bitmiş, tükenmiş o; hayli yaşlı;
 Onun söndürmüş işler ve seneler
 İçindeki o eski, harlı ateşi.
 Ne diye titreyen elleriyle
 Gürz taşıyor ki hâlâ?
 Şimdi yürüyebilseydik şöyle
 Savaşmak için lanet Moskova'ya!
 Şimdi şu yaşlı Doreşenko¹¹
 Genç Samosloviç ya da,¹²
 Yahut bizim Paley¹³ ya da Gordeyenko¹⁴
 Sahip olsalardı bir orduya:
 O zaman uzak gurbetin karlarında
 Can verip gitmezlerdi Kazaklar
 Ve kederli Ukrayna'da
 Çoktan kurtulurdu alaylar."¹⁵

Evet, kafalarının dikine giderek,
 Tehlikeli değişimlere heves ederek,
 Yiğit gençler sızlanıp durmaktaydı
 Unutup anayurdun kadim tutsağını,
 Mutlu tartışmalarını Bagdan'ın¹⁶
 Kutsal savaşları, antlaşmaları
 Ve şanını çok eski zamanların.
 Ama temkinli davranır yaşlı insan
 Ve her olaya yaklaşır kuşkuyla.

Nedir mümkün olan ve olmayan,
 Birden karar vermez buna.
 Kim dalar ki denizin dibine
 Kımıltısız buzla örtülü olan?
 Deneyimli aklıyla hangi insan
 Sokulur ölümcül çevrintisine
 Sinsi düşmanın? Onun düşünceleri,
 Bastırılmış tutkularının meyveleri
 Derinliklerde gömülü yatmaktadır,
 Ve eski günlerin kötü niyetleri,
 Ola ki, aynı şekilde olgunlaşır.
 Kim bilir? Ama Mazepa zulüm yaptıkça,
 İçinde sinsilik ve yalan barındırdıkça,
 Görünüşte daha ihtiyatsız davranır aslında
 Ve daha da sıradanlaşır davranışlarında.
 Nasıl da becerir otoriterce,
 Kalpleri anlamayı ve çelmeyi,
 Akılları yönetmeyi güvenlice,
 Başkasının sırlarını çözmeyi!
 Nasıl da sahte bir safdillikle
 Yaşlı geveze şölen sofralarında
 İhtiyarlarla babacan tavırlarla
 Kahırlanır durur geçmiş günlere!
 Özgürlüğü keyfince över,
 İktidara hoşnutsuzca söver,
 Gözyaşları döker acımasızlara,
 Kararınca sohbet eder bir aptalla!
 Çok az kişi biliyordu belki de,
 Dizgin tanımaz ruhunun,
 Hem şereflice, hem de şerefsizce
 Düşmanını incitmekten haz duyduğunu;
 Uğradığı bir tek hakareti dahi
 Yaşadığı sürece unutmadığını,
 Geçmişteki türlü cinayetlerini
 Mağrur ihtiyarın silmeye çalıştığını;
 Kutsal değerlerden habersiz olduğunu,

Yapılan iyilikleri unuttuğunu,
Hoşlanmadığını hiçbir şeyden
Su gibi kan akıtmaya hazır olduğunu,
Nefret ettiğini özgürlükten,
Ve olmadığını onun bir anayurdu.

Kötü yürekli ihtiyar korkunç tasarısını
Yüreğinde uzun zaman önce geliştirmişti
Gizli. Ama düşmanlık dolu bakışlarını
Başka bir tehlikeli bakış delip geçmekteydi.

“Hayır, küstah harami, hayır, yok edici!”
Koçubey düşünüyor dişlerini gıcırdatıp,
“Bağışlıyorum sana yaşadığın evi,
Sevgili kızımın zindanını; yanıp
Kül olmayacaksın alevler içinde,
Gebermeyeceksin kılıç darbeleriyle
Kazakların. Hayır, aşağılık hain,
Ellerinde Moskova cellatlarının,
Beyhude inkârlarla, kanlar içinde
Diba’da¹⁷ kıvranırken işkencelerle,
Kızımızı vaftiz ettiğin o güne ve âna,
Lanet edeceksin ve şeref kadehini sana
Ağzına kadar doldurduğum şölene,
Ve sen, kocamış çaylak, gagalayıp da
Güvercinimizi mahvettiğin o geceye!...”

Evet! Vaktiyle, Koçubey’le
Mazepa yoldaştı, o zamanlar
Ekmek, tuz ve dert ilacıyla birlikte,
Duygularını da paylaşırlardı onlar.
Zafer meydanlarında atları
Ateşin arasından uçardı yan yana;
Onlar bir araya gelip sıkça
Baş başa uzun uzun konuşurlardı.
Koçubey’e karşı sır vermeyen Hetman

Asi, doyumsuz ruhunun u urumundan
 Kismen de olsa bir perde aralamıştı
 Ve gelecekte olacak değişikliklere,
 Ayaklanmalara ve görüşmelere
 Dair, sözlerinde belirsiz bir ima vardı.
 Evet, Koçubey'in yüreği o günlerde
 Candan bağlıydı Mazepa'ya ama
 Cin ifrit kesilirken acı bir kinle,
 şimdi yalnızca bir isteğin karşısında
 Uysaldı kalbi; gece gündüz bir tek
 Düşüncenin  zerine titriyordu:
 –Ya ölecek ya da öldürecek –
 Lekelenmiş kızının alacak öcünü.

Ama bu sağduyulu kinini
 Sağlamca gizledi kalbinde.
 “O dermansız bir kederle şimdi
 Y neltmişti düşüncelerini  l me.
 Mazepa'ya bir kötülük istemiyor;
 Her şeyin su lusuz yalnızca kızı,
 O yine de kızını bağışlıyor:
 Gitsin Tanrı'ya versin cevabını,
 Ailesini utanç içinde bırakıp da
 Unutup hem Tanrı'yı, hem yasaları.”

Bir yandan da kartal bakışlarıyla
 Aile çevresinde aramaktaydı
 Kendine cesur yoldaşlar, sağlam,
 İnançlı,  yle satılık olmayan...
 Sonunda her şeyi açıkladı eşine:¹⁸
 Uzun süredir derin sessizlik içinde
 Haberler topluyormuş dehşet verici,
 Ve Koçubey'in sabırsız karısı,
 Yüreği öfkeyle dolup taşmış,
 Sıkıştırıyor gözü dönmüş eşini.
 Gecenin sessizliğinde, uyku yatağında,

Adeta ruh gibi, hınçla dolu kocasına
İntikamını fısıldayıp sitem ediyor,
Hem ağlıyor, hem yüreklendiriyor,
Ve ant içmesini istiyor – Koçubey de
İçinde bir sıkıntı, yemin veriyor eşine.

Ayrıntılı düşünülmüştü darbe.
Koçubey’le yiğit İskra baş başa,¹⁹
“Yeneceğiz,” diye düşünüyor ikisi de:
“Düşmanın yıkımı bağlandı karara.
Peki, kim şevkle yanıp tutuşarak,
Çaba gösterip tüm halkın hayrına,
Kudretli zalim hakkındaki haberi gizliden,
Tutup önyargılı Petro’ya taşıyarak
Ayaklarının önüne serecek çekinmeden?”

Talihsiz kızın hor gördüğü
Poltava Kazaklarının arasında biri,
Onu tutkulu bir aşkla seviyordu
Ta çocukluk yıllarından beri.
Sabah akşam ara sıra,
Doğduğu ırmağın kıyısında,
Gölgesinde Ukrayna kirazlarının
Mariya’nın yollarını gözlerdi,
Ve beklemekten acı çekerdi yüreği,
Yeterdi tesellisi kısa bir karşılaşmanın.
Onu umutsuzca seviyordu delikanlı,
Kızı diller döküp rahatsız etmezdi:
Reddedilmeye de katlanamazdı.
Büyük bir kalabalıkla taliplileri
Ona geldiği zaman, aralarından
Uzaklaşıp gitti bir başına üzgün.
Mariya’nın rezilliği duyulduğu zaman
Kazakların arasında durup dururken
Ve aman zaman bilmez bir dedikodu
Onu alaylarla iyice zedelediğinde,

Mariya bu durumda bile onun üzerinde
 Olan her zamanki hukukunu korudu.
 Ama rastlantısal da olsa birisi
 Onun önünde Mazepa'dan söz etse,
 O zaman sararır, ıstırap çekip gizlice,
 Bakışlarını yere indirirdi.

Kim yıldızların ve ayın ışığında
 Böyle geç bir saatte giden atıyla?
 Kimin atı bu yorulmak bilmeden
 Uçsuz bucaksız bozkırda dörtnele giden?

Kazak kuzeye tutmuş yolunu,
 Kazak dinlenmek istemiyor bir türlü
 Ne boş ovada, ne meşelikte,
 Ne de tekinsiz geçit girişinde.

Bulat kılıcı cam gibi ışıltıyor,
 Koynunda kesesi tıngırdıyor,
 Çevik at yelelerini savuraraktan,
 Hızla gidiyor duraksamadan.

Ulağın ihtiyacıdır altın para
 Kılıçsa bir eğlence delikanlıya,
 Çevik atı da eğlenceli – lakin
 Kalpağı daha değerli onun için.

Kalpağı için seve seve delikanlı
 Bırakır atı, onlukları ve kılıcı,
 Ancak kalpağını verir dövüşe sövüşe
 O da bir tek isyankâr başıyla birlikte.

Kalpağı bu kadar değerli kılan ne?
 Çünkü ihbar mektubu saklıyor içinde,
 Bilgiler zalim Hetman hakkında
 Koçubey'den doğru Çar Petro'ya.

Bu sırada korkutucu duruma gelmeyen
 Önündeki tehdidi henüz sezemeyen
 Mazepa sürdürüyor entrikalarını.
 Tam yetkili üye Cizvit onunla²⁰
 Tezgâhlamakta bir halk ayaklanması
 Ve sallantılı taht vaat ediyor Mazepa'ya.
 Gece karanlığında hırsızlar gibi
 Gizli görüşmeler yapıyor ikisi,
 İhaneti değerlendirip aralarında,
 Şifresini çözüyorlar fermanların,²¹
 Çarın kellesini çıkarıyorlar satılığa,
 Yeminlerini satıyorlar vassalların.
 Nereden çıktığı meçhul bir dilenci
 Sürekli saraya girip çıkıyor
 Ve Orlik, Hetmanın dümencisi,²²
 Bu dilenciye getirip götürüyor.
 Gizlice zehir tohumları ekiyorlar her yerde
 Ona el altından gönderilen uşaklar:
 Orada Kazak çevresini, Don nehri üzerinde
 Bulavin'le birlikte karıştırıyorlar;²³
 Orada yüreklendiriyorlar vahşi sürüleri;
 Orada, ardında Dinyeper kayalıklarının,
 Korkutuyorlar başına buyruk çeteleri
 Mutlak egemenliğiyle Petro'nun.
 Mazepa dört bir yana bakışlarını fırlatıyor
 Ve mektuplar gönderiyor bir uçtan bir uca:
 Sinsi bir tehditle ayaklandırıyor
 Moskova'ya karşı Bahçesaray'ı o.
 Kral Varşova'da dinliyor onu,
 Paşa Özi kalesinin surları içinde,²⁴
 Ordugâhta Karl ve çar. Tetikte,
 Uyumuyor onun kalles ruh;
 Düşünce üzerine düşünce geliştirerek,
 Vuracağı kesin darbeye hazırlanıyor;
 Yüreğinde zayıflamıyor şeytani istek,
 İçindeki canice ateş soğumak bilmiyor.

Ama nasıl da irkildi, sıçrar gibisine,
 Karşısında ansızın gürleyince
 Düşen bir yıldırım! Mazepa'ya
 Rusya'nın bizzat düşmanına,
 Rus velmojlar gönderdiklerinde²⁵
 Poltava'da yazılmış bir ihbar mektubu
 Ve haklı bir tehdit yerine, bir de onu
 Kurban görüp, tatlı sözler ettiklerinde...
 Çar kafası savaş kaygısıyla dolu,
 Hayal ürünü iftiradan tiksinererek,
 Bir tarafa bıraktı ihbar mektubunu,
 Haini doğrudan kendisi teselli ederek²⁶
 Ve gürültü çıkaran bu öcün öfkesini
 Uzun süre zapt edeceğine söz verdi!

Yapmacık bir kederle Mazepa,
 İtaatkâr sesini yükseltti çara.
 “Tanrı da biliyor, insanlar da görüyor:
 Zavallı Hetman yirmi beş senedir
 Çarına hizmet etmekte sadakatle
 Onun ölçüsüz nimetlerine
 Boğulmuş ve yüceltilmiş mükemmelce...
 Ah, ne kadar kördür, delice bir kin!...
 Mezar kapısının önünde şimdileysin
 O mu öncülük edecek ihanet derslerine
 Ve gölgeleyecek kutlu şanını?
 O değil miydi Stanislav’a yardımı²⁷
 Büyük bir öfkeyle reddeden,
 Utançla geri çeviren Ukrayna tacını,
 Hem anlaşmaları, hem gizli mektupları
 Görevi gereği çara gönderen?
 O değil miydi hanın ve Çargrad sultanının²⁸
 Kışkırtmalarına kulaklarını tıkayan?
 Yanıp tutuşarak şevk ve heyecanla
 Beyaz çarın²⁹ düşmanlarıyla,
 Akıl ve kılıçla gönülden çarpışmıştı,

Acımıyordu emeklerine ve hayatına
 Ve öfkeli düşman onun şu anda
 Lekelemeye cüret etmekte ak saçlarını!
 Peki, İskra ve Koçubey de kim!
 Dostları olan bu kadar uzun süre!...”
 Kana susamış gözyaşlarının eşliğinde,
 İticiliğinde soğuk bir edepsizliğin,
 Onların idamını talep ediyor zalim...³⁰

Kimin idamını? Çok kararlı ihtiyar!
 Kollarında olan kimin kızı?
 Ama kalbinin uykulu sızlanışını
 Soğuk bir ruhsuzlukla susturuyor.
 Diyor: “Eşit olmayan bir cenge
 Bu çılgın neden giriyor ki?
 O mağrur bir özgür düşünceli,
 Biliyor baltasını kendi kendine.
 Nereye koşuyor, gözlerini kısmış?
 Umutlarını nereye dayandırmış?
 Ya da... Ama kızının aşkının
 Karşılığı, baba kellesi değildir.
 O, âşık Hetmana yol verecektir,
 Belki de dökülecek benim kanım.”

Mariya, zavallı Mariya,
 Çerkez kızlarının güzeli!
 Bilir misin sen, bağrında
 Nasıl bir yılanı öpüp sevdiğini?
 Nasıl bir anlaşılmaz güçle
 Onun acımasız, sefih kalbine
 Böyle şiddetle kapılıp gittin?
 Kime sen kurban edildin?
 Onun kıvrıcık ak saçları,
 Yüzünün derin kırışıkları,
 Işıl ısl parlayan çukur gözleri,
 O şeytanlık dolu sohbetleri
 Senin için daha değerli her şeyden:

Anneni bunlar için unutabildin,
 Baba ocağına tercih ettin sen
 Günahkâr yatağını çekiciliğin...
 Olağanüstü gözleriyle
 İhtiyar seni büyülemiş,
 Dingin sözleriyle de
 Senin vicdanını köreltmiş;
 Ona doğru derin bir huşuyla
 Kamaşan gözlerini kaldırıyorsun,
 Sevgiyle üzerine titriyorsun –
 Günahın hoş görünüyor sana,
 Sen onunla, delice bir esrimede,
 Bakireliğinle gururlusun sanki –
 Ama utancın zarif güzelliğini
 Çoktan yitirdin sen düşünle...

Nedir dedikodu ve Mariya'nın utancı?
 Nedir ki dünyevi cezalar ona göre,
 Yaşlı Mazepa onun dizlerine
 Yasladığı zaman gururlu başını?
 Onun yanında unuttuğunda Hetman
 Karşılaşacağı zorlukları, gürültü patırtıyı,
 Ya da cesur ve korkunç niyetlerinin sırrını
 Ona, ürkek kıza açtığı zaman?
 Ve masum günlerine üzülmüyor o
 Ve yalnızca bir hüznün ara sıra
 Bir bulut gibi ruhunu gölgelendiriyor:
 Tasa ve özlem içinde karşısında
 Anne babasının hayali canlanıyor:
 Gözyaşları içinde, görüyor onları,
 Çocuksuz yaşlılıkta yalnızlıklarını,
 Ve, sanki kulaklarına yakınmaları geliyor...
 Ah, kız bir öğrenebilseydi,
 Tüm Ukrayna'nın bildiği şeyi!
 Ama bu ölümcül sırrı
 Ondan hâlâ gizliyorlardı.

İKİNCİ BÖLÜM

Mazepa suratını asmış. Kafası
 Karışık acımasız düşüncelerle.
 Mariya sevgi dolu gözlerle
 Seyrediyor biricik ihtiyarını.
 Dizlerine sarılarak Mazepa'ya
 Aşk sözcükleri fısıldıyor durmadan.
 Beyhude: Karanlık düşüncelerini
 Kızın aşkı silemiyor onun kafasından.
 Zavallı kızın ilgisizce önünde
 Gözlerini yere indiriyor soğukça
 Ve kızın sevgi dolu kınamasına
 Sessizlikle karşılık veriyor sadece.
 Şaşırp kalan ve kırılan Mariya
 Zor nefes alarak, kalkıyor ayağa
 Ve şöyle diyor öfkeli bir sesle:

“Dinle, Hetman: Senin için ben
 Dünyada her şeyi bir kenara attım.
 İlk kez sonsuza dek âşık olurken,
 Bir tek şeyi aklımdan çıkarmadım:
 Senin aşkını. Ben aşkım için
 Mutluluğumu mahvettim,
 Ama pişman değilim kesinlikle...
 Hatırlarsın: Senin olduğum,
 O gece korkunç sessizlikte,
 Yemin etmiştin beni seveceğine.
 Peki, şimdi niçin sevmiyorsun?”

M a z e p a

Sevgilim, haksızlık ediyorsun ama,
 Bırak artık şu çılgın düşünceleri;
 Kalbini harap edeceksin bu kuşkuyla:
 Hayır, senin coşkulu ruhun

Heyecanlanıp körleşiyor tutkularla.
 Mariya, inan: Seni seviyorum
 Şanımdan, iktidarımdan da fazla...

M a r i y a

Doğru değil, bana kaçamak davranıyorsun.
 Beraberliğimiz uzun mu sürdü yoksa?
 Okşamalarımından şimdi kaçırıyorsun;
 Artık bunlar can sıkıcı geliyor sana;
 Gün boyu subaylarının ortamında³¹
 Yemeklerde, gezilerdesin – terk edildim;
 Uzun gecelerde ya yalnız başına,
 Ya dilenci ya da Cizvitlesin;
 Benim yatıştırılmış aşkım
 Soğuk bir sertlikle karşılaşmakta.
 Haberim var, son zamanlarda
 Dulskaya'yla kadeh kaldırmışsın.
 Yeni haber; bu Dulskaya da kim?

M a z e p a

Yoksa sen
 Kışkandın mı? Bu yaşımda, ben mi
 Arayacakmışım küstah ilgisini
 Kendini beğenmiş bir dilberin?
 Benim gibi ciddi bir ihtiyar nasıl olur da
 Aylak bir genç gibi, iç çekerek,
 Utanç zincirlerini sürükleyerek
 Kadınları baştan çıkarır yalan dolanla?

M a r i y a

Hayır, bahane istemem, anlat hadi,
 Cevap ver doğrudan ve açıkça.

M a z e p a

İçinin rahat olması benim için önemli,
 Hay hay, öğren öyleyse Mariya.
 Bir iş koymuştuk aklımıza nice dir;
 Bu olay içimizde kızışmakta şimdi.
 Bizim için vakti geldi hayırlı günlerin;
 Büyük bir savaşın yakındır saati.
 Biricik özgürlüğümüz ve şanımız olmadan,
 Bizler boynumuzu büktük uzun bir zaman
 Mutlak egemenliğinde Moskova'nın
 Ve himayesi altında Varşova'nın...
 Ama bağımsız bir devlet olma zamanı
 Geldi de geçti bile Ukrayna'nın:
 Ve ben kaldıracığım Petro'ya karşı
 Kanlı bayrağını bağımsızlığımızın.
 Her şey hazır: Görüşmelerde
 Benimle birlikte iki kral da vardı;
 İsyan ve savaşların hemen sonrası
 Bir taht kuracağım belki de.
 Pek çok yoldaşım var güvenilir:
 Prenses Dulskeya ve onunla beraber
 Benim Cizvit, bir de şu yoksul adam
 Tasarılarımı sonuçlandırmak üzere ler.
 Onların ellerinden ulaşıyor bana
 Emirleri, mektupları İsveç kralın.
 İşte sana en büyük itirafım.
 Tatmin oldun mu? Kafanda kurdukların
 Dağılıp gitti mi şimdi?

M a r i y a

Ah, sevgilim,
 Anayurdumuzun kralı olacaksın!
 Ak saçlarına nasıl da yakışacak
 Krallık tacı!

M a z e p a

Biraz bekle bakalım.

Her şey bitmiş değil. Ne fırtınalar kopacak!
Beni neler beklediğini kim bilebilir ki?

M a r i y a

Korku nedir bilmem yanında –
O kadar güçlüsün ki! Ah, biliyorum:
Taht bekliyor seni.

M a z e p a

Ya, cellat kütüğü olursa?

M a r i y a

O zaman ölüme seninle giderim ben
Ah, senden fazla nasıl yaşayabilirim ki?
Ama hayır, iktidarın işaretini taşıyorsun sen.

M a z e p a

Seviyor musun beni?

M a r i y a

Ben! Seni seviyor muyum?

M a z e p a

Söyle: Baban mı, yoksa kocan mı
Senin için daha değerli?

M a r i y a

Sevgilim,
Bu soruya ne gerek var? Yok yere
Endişelendiriyor beni.
Unutmaya çalışıyorum ailemi.
Onlara kara leke sürdürdüm; belki de
(Ne kadar korkunç bir düşünce!)
Babam beni lanetledi,
Peki, kimin için?

M a z e p a

Öyleyse ben daha mı değerliyim
Babandan? Susuyorsun...

M a r i y a

Oh, Tanrım!

M a z e p a

Ne oldu? Cevap ver.

M a r i y a

Karar verecek sensin.

M a z e p a

O halde dinle beni: ikimizden birinin
–Onun ya da benim– ölmesi gerekseydi,
Bizim için hükmü de sen verseydin,
O zaman kimi kurban ederdin,
Kimi kollayıp gözetirdin peki?

M a r i y a

Ah, yeter! Üzme kalbimi!
Bir Şeytansın sen!

M a z e p a

Cevap ver hadi!

M a r i y a

Sarardın; çok acımasız konuşmaların...
Ah, kızma! Her şeyi, her şeyi hazırım
Senin için feda etmeye, inan buna;
Böyle sözler korkutuyor beni.
Artık yeter.

M a z e p a

Ama Mariya, sakın aklından çıkarma
Şimdi bana söylediklerini.

Sessiz bir Ukrayna gecesi.
Duru bir gök. Yıldızlar ışıltıyor.
Bozmak istemiyor uyku halini
Hava. Hafiften titreşiyor
Gümüşi yaprakları kavakların.
Ay yukarılardan dingince
Belaya Tserkov'un üzerinde parlıyor³²
Ve harika bahçelerini Hetman'ın
Ve eski şatoyu aydınlatıyor.
Ve çevre derin bir sessizlik içinde;
Ama fısıltı ve kargaşa var şatoda.
Kulelerden birinde, pencerenin altında

Derin ve ağır düşünceler içinde,
Zincire vurulmuş Koçubey yatıyor
Ve umutsuzca gökyüzüne bakıyor.

İdam yarın sabah. Ama korku duymadan
Bu korkunç infazı geçiriyor aklından;
Hayatına üzülmüyor. Koçubey'e göre
Nedir ki ölüm? Arzulanan bir uyku sadece...
Kanlı tabuta yatmaya hazır. Ansızın
Bir uyku basar. Ama adaletli Tanrım!
Dili tutulmuş bir yaratık gibi reva mı,
Caninin ayaklarına suskunca düşmek,
Hakarete uğramış çar düşmanını,
Tutup kral yapıp iktidara getirmek,
Hayatını yitirmek – onunla birlikte onuru,
Ve yoldaşlarını da sehpa sürüklemek,
Suçsuz uzanırken baltanın altına,
Tabutun başında beddualarını işitmek,
Düşmanın sevinçli bakışlarını görmek
Ve ölümün atılmak kollarına,
Kıyacıya beslediğin düşmanlığı,
Hiç kimseye vasiyet edemeden!...

Ve birden Poltava'sını hatırladı,
Zenginliğini, şanını eski zamanların,
Her zamanki aile çevresini, dostlarını
Ve şarkılarını biricik kızının,
Doğduğu ve huzurlu bir uykunun da,
Emeğin de ne olduğunu öğrendiği evini,
Ve ömrü boyunca keyfini çıkarıp da,
Kendi arzusuyla bıraktığı her şeyi,
Ne için ama? –

Ne ki anahtar paslı kilitte
Gürültüyle şakırdadı – ve, bir anda
Kendine gelen bahtsız adam: “İşte orada!”

Diyor içinden, “kanlı yolumun üzerinde,
 İşte haçlı sancağın altında önderim,
 Kudretli çözümcüsü günahların,
 Hekimi ve hizmetkârı tinsel elemelerin,
 Bizler için Çarmıha gerilen İsa’nın,
 Kutsal kanını ve bedenini getirecek bana
 Bu adam, evet, çok güçlü olacağım
 Evet, ölümü cesaretle karşılayacağım
 Ve katılacağım böylece ebedi hayata!

Ve ruhen yıkılmış, kederler içinde
 Bahtsız Koçubey dökmeye hazırdı
 Her şeye kadir ve sonsuz olanın önünde
 Ateşli yakarılarla yaşadığı acıları...
 Ama aziz bir keşiş değildi gelen,
 Başka birini fark ediyor hemen:
 Zalim Orlik dikiliyor önünde.
 Ve, dayanılmaz bir tiksintiyle
 Çilekeş acı içinde soruyor birden:
 “Acımasız adam, buradasın ha!
 Son barınağımı hâlâ neden
 Rahatsız ediyor Mazepa?”

Orlik

Sorgulama bitmedi: Yanıtla:

Koçubey

Daha önce yanıtladım: Çek git yoluna!
 Rahat bırak beni.

Orlik

Yeni

İtiraflarını istiyor pan Hetman³³

K o ç u b e y

Mesele ne?

İstedığınız her şeyi çok önce
İtiraf ettim. İfadelerimin
Hepsi yalan. Ben kurnaz adam
Oyunlar kurarım. Haklı Hetman
Daha ne istiyorsunuz?

O r l i k

Biliyoruz biz

Efsanevi bir zengin olduğunu senin.
Dikanka'da gizlediğin hazinenin
Bir tane olmadığını biliyoruz.
İdamın az sonra gerçekleştirilecek;
Mal varlığın tamamen geçecek
Ordu hazinesine –Böyle der yasa.
Şimdi bildiriyorum sana
Son görevini: Açıkla hadi,
Nereye gizledin hazineni?

K o ç u b e y

Evet, yanılmadınız: Bu hayatta benim
Üç hazinem vardı bana avuntu veren.
Birinci hazinem şerefimdi,
İşkence koparıp aldı onu benden;
İkincisi bir daha gelmeyecek olan,
Namusuydu benim sevgili kızımın.
Ve gece gündüz üzerine titremiştim:
Mazepa çaldı bu hazinemi benden.
Ama sakladım son hazinemi.
Üçüncü hazinem: Kutsal öcümdü.
Tanrı'ya götürmeye hazırlanıyorum onu.

Orlik

İhtiyar, bırak şu saçma sapan sözleri:
Bugün dünyaya veda ederken,
Daha iç karartıcı fikirlerle beslen.
Şakanın zamanı değil. Cevap ver hadi,
Yeni bir işkence istemiyorsan sen:
Söyle, nereye sakladın paraları?

Koçubey

Seni cani köle!
Şu saçma sorgulamayı bitirecek misin?
Biraz sabret: Bir uzanayım şu kabre,
O zaman def olup gidersin
Mazepa'yla mirasımı saymaya
O kana bulanmış ellerinizle,
Darmadağın etmeye mahzenlerimi,
Bahçeleri yakıp yıkmaya evlerle birlikte.
Kızımı da alırsınız yanınıza;
O anlatır size her şeyi,
Gösterir size tüm hazinelerimi;
Ama yalvarıyorum, Allah aşkına,
Rahat bırakın şimdi beni.

Orlik

Nereye sakladın paraları? Göster.
İstemiyor musun? Nerede hazineler?
Söyle. Yoksa sonucu kötü olacak.
Az düşün: Yerini göster bize.
Susuyor musun? Öyleyse, işkenceye,
Hey, cellat!

Cellat içeri girdi...³⁴

Ah, gecesi ağır ıstırapların!
 Ama nerede canı? Nerede Hetman?
 Yılan gibi sinsi vicdanının
 Nerelere kaçtın azabından?
 Henüz olanlardan habersiz mutlulukla,
 Uyumakta olan genç kızın odasında,
 Körpe vaftiz kızının yatağının başında
 Oturuyor yere eğilmiş başıyla
 Mazepa sessiz ve suratı asık.
 Biri diğerinden daha karanlık,
 Düşünceler geçiyor kafasından:
 “Çılgın Koçubey ölecek birazdan;
 Kurtulamaz. Hetman hedefine
 Adım adım yaklaştıkça, gücünü
 İktidarını daha da pekiştirecek bu,
 Başını daha da eğecek onun önünde
 Düşman. Kurtuluşu yok bunun:
 Jurnalcisi ve yordakçısı onun
 Ölecekler.” Ama yatağa göz atınca birden
 “Aman Tanrım!” diyor Mazepa içinden
 “İşitince kız bu meşum sözleri
 Kim bilir ne hale gelecek?
 Huzur içindeydi bugüne dek –
 Bu saklanan sır ne var ki
 Fazla sürdürülmez. Balta inince
 Yarın, büyük gürültü kopacak
 Ukrayna’nın her yerinde. Millet de
 Onun çevresinde konuşup duracak!...
 Ah, görüyorum ben: Kimin kaderine
 Yazılmışsa yaşamın derin kaygıları,
 Sadece o dursun felaketin önünde,
 Ve yanına çağırmasın karısını.
 İmkânsız aynı arabaya koşmak
 Ürkek bir ceylanı atla birlikte.
 Unutmuşum dikkatsiz davranarak:

Kaptırmışım kendimi bir deliliğe...
 Ne varsa değerini bilmediği,
 Her şeyi, yaşamda güzel olan her şeyi,
 Zavallı kızcağız armağan etmişti bana,
 Bana, asık yüzlü ihtiyara, – Peki, bu ne?
 Ne büyük bir darbe hazırlıyorum ona!”
 Ve bakıyor kıza, dingin yatağında
 Şu genç kız ne tatlı bir rehavet içinde!
 Uyku nasıl da şefkatle okşuyor onu!
 Dudakları aralandı; kızın genç göğsü
 İnip kalkıyor rahat bir teneffüsle;
 Ama yarın, yarın... Mazepa titreyerek
 Gözlerini başka tarafa çeviriyor,
 Kalkıyor ve, sessiz adımlarla süzülerek,
 Kimsenin olmadığı bahçeye çıkıyor.

Sessiz bir Ukrayna gecesi.
 Duru bir gök. Yıldızlar ışıldıyor.
 Bozmak istemiyor uyku halini
 Hava. Hafiften titreşiyor
 Kavakların gümüşi yaprakları.
 Ama Mazepa'nın kafası, iç karartıcı
 Düşüncelerle dolu: Gecenin yıldızları
 Suçlayıcı gözler gibi tıpkı,
 Alay edencesine arkasından bakıyor.
 Birbirine bitişik dizi dizi kavaklar,
 Sessizce sallayarak tepelerini,
 Aralarında konuşuyor yargıçlar gibi.
 Ve ılık yaz gecesinin koyu karanlığı
 Karanlık zindan gibi boğuyor ihtiyarı.
 Birden...zayıf bir çığlık...belirsiz bir inilti
 Duyar gibi oluyor kuleden sanki,
 Bir oyunu mu bu imgeleminin,
 Baykuş ötüşü, hayvan kükremesi,
 Yoksa işkence çığlığı ya da başka bir ses mi
 Belli değildi – ihtiyar gelgelelim

Engel olamadı heyecanına
 Ve bu yanık güçsüz çığlığa
 Başka bir çığlıkla karşılık verdi – bu sesle
 Mazepa vahşi bir neşeyle,
 Savaş meydanlarını çınlatmıştı,
 Bir zamanlar Zabela ve Gamaley’le,³⁵
 Ve onunla... şu Koçubey’le birlikte
 Savaşçı bir coşkuyla at oynattığı...

Kızıl şafağın şeridi
 Sarıyor parlaklığıyla gökleri.
 Aydınlandı tepeler, vadiler, tarlalar,
 Irmakların dalgaları, tepeleri ormanın
 Duyuldu neşeli uğultusu sabahın,
 Ve insanlar uykularından uyandılar.

Mariya hâlâ tatlı tatlı soluyor
 Uyuklarken, yine de duyuyor
 Birinin hafif uykusunda içeri girerek
 Ayaklarına hafifçe dokunduğunu.
 Uyandı, ama tatlı tatlı gülerek,
 Mariya gözlerini yeniden yumdu
 Sabah ışıklarının parıltısından.
 Mariya ileriye uzattı kollarını
 Ve baygın bir uyuşuklukla fısıldadı:
 “Mazepa, sen misin?” Ama başkasının
 Sesiydi ona karşılık veren... Tanrım!
 İrkilerek bakıyor o... Ah, ne bu?
 Karşısında annesi duruyordu...

A n n e

Sus, sesini çıkarma!
 Mahvetme bizi: bu gece buraya
 Gizlice süzüldüm bir hırsız gibi,
 Yegâne gözyaşlarımla yalvarmaya.

Bugün idam var. Kızım sen yalnızca
Yumuşatabilirsin onların öfkelerini.
Kurtar babanı.

K ı z (dehşet içinde)

Nasıl, babam mı?
Ne idamı?

A n n e

Senin yoksa
Haberin yok muydu? Olamaz! Sarayda
Yaşıyorsun, çölde değil, anlamalıydın,
Ne korkunç biri olduğunu Hetman'ın,
Düşmanlarını nasıl cezalandırdığını,
Çarın kendini ona nasıl kaptırdığını...
Ama görüyorum ki unutmuşsun
Mazepa için kederli aileni;
Seni yatakta uyurken buluyorum,
Kurulurken acımasız mahkeme,
Hüküm yüzüne okunurken,
Ve balta babana hazırlanırken...
Görüyorum, yabancıyız birbirimize...
Mariya, kızım kendini topla!
Koş, kapan onun ayaklarına,
Meleğimiz ol, kurtar babanı:
Bakışın bağlar canilerin ellerini,
Baltalarına engel olabilirsin,
Çabala, iste – Hetman çevirmez geri:
Kafandan silmiştin onun için,
Tanrı'yı, anne babanı ve şerefini...

K ı z

Nedir bu başıma gelen?
Babam... Mazepa...idam–annem
Burada yalvarıyor bana, bu şatoda –

Ya aklımı yitiriyorum ya da
Bir rüya bütün bunlar.

A n n e

Boş ver bunları,
Hayır, hayır, ne düş, ne hayal gördüğün.
Hâlâ nasıl anlamıyorsun,
Korkunç bir öfkeye tutulan babanın
Kızının lekelenmesine dayanamadığını
Ve, intikam ateşiyle yana yana
Çara ihbar ettiğini senin Hetman'ı...
Evet, kanlı işkencelerde,
Korkunç iftirasının utancı içinde,
Cesurca hak aramanın kurbanı,
Bir bir itiraf etti şeytani tasarılarını,
Ellerine teslim edildi düşmanının,
Ve önünde çok sayıda kıtaların,
Ulu Tanrı'nın sağ eli ona
Uzanmazsa kızım, bugün
İdam edilmesi gerekiyor onun,
Burada bulunuyor şu anda
Zindan kulesinde.

K ı z

Tanrım, aman Tanrım!...
Bugün ha! Zavallı babacığım!

Ve genç kız yatağa devriliyor,
Soğumuş bir ceset gibi.

Alacalanıyor kalpaklar. Mızraklar ısıldıyor.
Davullar çalıyor. Dörtnala geliyor serdükler³⁶
Alaylar saf düzeninde ilerliyor.
Kalabalık kaynıyor. Titriyor yürekler.

Yol yılan kuyruğu gibi,
 İnsanla dolmuş kaynaşıyor.
 Meydanın ortasında idam sehpası.
 Cellat üzerinde dolaşıp eğleniyor.
 Ve hırsla bekliyor kurbanını:
 Kâh beyaz ellerine alıyor
 Ağır baltayı güle oynaya,
 Kâh şakalaşıyor neşeli güruhla.
 Her şey gürültülü bir mırıltıya karışıyordu:
 Kadın çığlıkları, küfürler, mırıltı, kakhaha.
 Ansızın birinin haykırışı duyuldu,
 Ve herkes sustu. Korkunç suskunlukta
 Duyulan sadece nal sesleriydi.
 Orada, kılavuzlarla çevrili
 Soylu Hetman subaylarıyla birlikte
 Dörtnala geliyordu yağız atın üzerinde.
 Şurada Kiev yolunun üzerinden de
 Bir talika geliyordu. Endişeyle
 Tüm gözler arabaya çevrilmişti.
 Arabada dünyayla, gökle barışmış,
 Sağlam bir inançla güç kazanmış,
 Suçsuz Koçubey oturmaktaydı,
 Kayıtsız, sakın İskra vardı yanında,
 Kuzu gibi boyun eğmiş yazgısına.
 Araba durdu. Ortalığa yayılıverdi
 Duası yüksek sesli koroların.
 Buhurdanlardan tütsüler yükseldi.
 Ruhları huzura ersin diye bahtsızların
 Halk dualar ediyor sessizce,
 Düşmanları için çile çekenler. İşte
 Geliyor onlar, alana girdiler. Haç çıkararak
 Kütüğe koyuyor Koçubey başını.
 Tabuttaymış gibi, insan kalabalığı
 Susuyor. Balta kalktı havaya parlayarak,
 Ve baş koparak yere yuvarlanıverdi.
 Meydanda herkes bir ah çekti.

Ardından göz kırpıp yuvarlanıyor diğeri.
 Al kanlara boyadı yeşil çimenleri –
 Ve cellat hınçla sevinerek yürekten,
 İki kafanın tuttu perçemlerinden
 Ve daha bir güçlenen elleriyle
 Salladı iki kafayı kalabalığın üstünde.

İdam bitmişti. Halk kayıtsızca
 Dağılarak, evlerinin yolunu tutuyor
 Ve şimdi aralarında tartışıyorlar
 Her zamanki gailelerini yalnızca...
 Yavaş yavaş boşalıyor meydan.
 Bu sırada dolambaçlı yoldan
 Koşarak geçiyor yorgun argın,
 Tozlara bulanmış iki kadın,
 Onlar herhalde idam yerine
 Acele ediyorlardı dehşet içinde.
 Biri onlara: “Artık çok geç,” dedi
 Ve rengârenk olmuş alanı gösterdi.
 Uğursuz sehpa sökülüyordu orada,
 Kara cüppeli bir papaz dua ediyordu,
 Ve iki Kazak meşeden tabutu
 Yüklüyordu arabaya.

Atlı kalabalığın önünde tek başına
 Uzaklaşıyordu infaz alanından
 Korkunç Mazepa. Yanıyordu ısırapla
 Korkunç bir boşluk duygusundan.
 Kimse yaklaşılamıyordu yanına,
 Mazepa hiç konuşmuyordu
 Atı köpükler içinde doludizgin gidiyordu.
 Eve varır varmaz: Mariya ne durumda?”
 Diye sordu Mazepa. İşitiyor
 Ürkek, belirsiz yanıtlar... Sarsılıyor
 Elinde olmayan bir korkuyla,
 Doğru ona gidiyor; odasına giriyor:

Sessiz ve boştu oda – sonra
 Bahçeye çıkıp, dolaşüyor panik içinde;
 Fakat geniş havuzun etrafında,
 Fundalıklarda, sakın gölgeliklerde
 Her yer boş, yok hiçbir yerde izi –
 Gitmiş! – çağırıyor sadık uşaklarını,
 Ayağına çabuk kıvrak kılavuzlarını.
 Koşturuyorlar. Atlar hırıldıyor –
 Takipçilerin vahşi çığlıkları geliyor,
 Yiğit delikanlılar dağılıyorlar atlarıyla
 Doludizgin dört bir tarafa.

Akıp geçiyor değerli anlar,
 Ama Mariya geri dönmüyor.
 Kimse bilmiyor nerede olduğunu,
 Neden ve nasıl kaçtığını...
 Mazepa suskun dişlerini gıcırdatıyordu.
 Sus pus olmuş titriyordu kulları.³⁷
 Köpüren zehir taşıyarak göğsünde,
 Odasına kapandı Hetman,
 Gecenin karanlığında yatağın önünde
 Oturuyordu gözlerini yummadan
 Yabancı bir acının derin azabıyla.
 Gönderilen uşaklar sabahleyin
 Birbiri ardından sökün ettiler.
 Atlar zorlukla yürüyordu bitkin.
 Kolarlar, nallar, çepraklar, dizginler³⁸
 Silme kan ve köpüğe bulanmıştı,
 Bozulmuş, kullanılmaz durumdaydı –
 Ama hiçbiri ona getiremedi
 Bir haber zavallı kızla ilgili.
 Ve onun varlığından bir iz de
 Kayboldu anlamsız sesler gibi,
 Ve bir anne zavallı kızıyla birlikte
 Sürgünlüğün karanlığına götürdü elemini.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kalbindeki derin acı Ukrayna
 Önderinin, pervasızca uzaklara
 Yelken açmasını durdurmuyor.
 Sertleşirken entrikalarında
 Kibirli İsveç kralıyla
 Görüşmeler sürdürüyor.
 Bir yandan yanıltmak için kesin biçimde
 Düşmanın kuşkulu gözlerini,
 Doldurup etrafını bir sürü hekimle,
 Yatağında sahte kederlerin,
 İnleyip dua ediyor iyileşmek için.
 Tutku ve eylemlerinin ürünleri,
 Savaşlar, hastalıklar, acılar ve yaşlılık,
 Bu ölüm habercileri, Mazepa'yı
 Mıhlamıştı yatağa. Hazırdı artık
 Bu ölümlü dünyayı yakında terk etmeye;
 Kutsal töreni yerine getirmek istiyor o,
 Başrahibi çağırıyor
 Kuşkulu ölüm döşegine
 Ve hilekâr ak saçlarının üzerine
 Gizemli yağlar döktürüyor.³⁹

Ama zaman geçiyordu. Moskova boşuna
 Beklemekteydi konuğunu her dakika,
 Arasında eski düşman mezarlarının
 Hazırlarken gizli matem törenini.
 Karl yönünü değiştirdi ansızın
 Ve savaşı Ukrayna'ya taşıyıverdi.

Ve gün gelip çattı. Mazepa yatağından
 Kalkıyor, şu canlı cenaze,
 Çilekeş hasta, daha bir gün önce
 Ölümü üzerine halsizce sızlanıp duran.
 Şimdi Petro'nun güçlü düşmanı.

Şimdi gayet sağlıklı, alayların önünde
 Parlıyor gururlu gözleriyle
 Ve sallıyor kılıcını – Desna'ya⁴⁰
 Doludizgin yol alırken atıyla.
 Daha dün iki büklüm yürüyen adam,
 Tıpkı Roma tiara'sı giyen⁴¹
 O kurnaz kardinal gibi, zindeydi şu an,⁴²
 Ve üstelik gençleşmişti birden.

Ve haber uçtu kanatların üzerinde.
 Ukrayna ayağa kalktı gürültüyle:
 “Saf değiştirmiş, ihanet etmiş,
 Karl'ın ayaklarına bırakıvermiş
 İtaat bunçuğunu.” Alev tutuşuyor,
 Ulusal savaşın
 Doğuyor kanlı şafağı.

Kim anlatabilir çarın⁴³
 Hiddetini, öfke patlamasını?
 Beddualar yükseliyor kiliselerde;
 Cellat Mazepa'nın parçalıyor suratını⁴⁴
 Özgür tartışmalarda, gürültülü meclislerde
 Hetman olarak seçiliyor bir başkası.
 Yenisey'in ıssız kıyılarından
 İvedi çağrılıyor Petro tarafından
 İskra'nın, Koçubey'in aileleri.
 Onlarla birlikte gözyaşı döküyor.
 Alarak onların gönüllerini
 Yeni bir onur ve mülk bağışlıyor.
 Mazepa'nın düşmanı, ateşli bir binici olan
 Yaşlı Paley sürgünlerin karanlığından
 Ukrayna'ya geliyor, ordugâhına çarın.
 Öksüz kalan isyan dalgalanıyor.
 Gözü kara Çeçel'in kellesi gidiyor⁴⁵
 Hetmanı Zaporoj Kazaklarının.
 Ve sen, şanlı savaşların sevdalısı,

Sen, miğfer için tacını fırlatan
Yaklaşıyor günün. Poltava tabyalarını
En nihayet gördün uzaklardan.

Ve çar, birliklerini o yöne çevirdi hızla.
Boşanıp geldiler rüzgâr gibi –
İki düşman ordugâhı ovanın ortasında
Ustaca kuşatmıştı birbirlerini.
Korkusuz çarpışmalarda defalarca pişen,
Daha baştan kanla kendinden geçen
Korkunç savaşçı, beklenen savaşçıyla
Karşı karşıya geliyor en sonunda.
Ve kudretli Karl bakıyor öfkeli,
Gördüğü bozulan kıtaları değildi,
Talihsiz Narva kaçaklarının.⁴⁶
Dizisiydi bu uysal, hızlı ve sakın,
Parlayan, muntazam alayların,
Ve saflarıydı sağlam süngülerin.

Karar verdi: Yarın girecekti savaşa
Derin uykudaydı İsveç ordugâhı.
Sadece bir çadırın altında
Alçak sesle sohbet ediyorlardı.

“Dur, anlıyorum, dur, sevgili Orlik,
Hiç zamanı değilken acele ettik biz:
Plan küstahça ve berbattı üstelik,
Hiç de hayırlı değil akıbetimiz.
Anlaşılan boşa gitti amacım.
Ne yapmalı? İşlediğim büyük bir hata:
Şu Karl konusunda yanılmışım.
Korkusuz, gözü kara bir çocuk daha:
Kral Karl bir iki çarpışmayı
Elbette başarıyla sonuçlandırabilir,
Düşmana akşam yemeğine gidebilir,
Kahkahayla karşılayabilir bombayı;

Rus okçusundan yoktur eksîği,
 Düşman kampına gece sızabilir;
 Kazak'ı devirebilir şu an yaptığı gibi
 Ve yaraya yarayla karşılık verebilir;
 Ama savaşı yürütemez ki
 Erki ve gücü sınırsız bir devle:
 Yazgısını bir alay gibi,
 Döndürmek istiyor trampetle;
 O kör, sabırsız, dediğim dedik,
 Hem havai, hem burnu büyük,
 Kim bilir nasıl bir talihe inanmada;
 Yeni düşmanlarının gücünü
 Eski başarılarıyla ölçüyor yalnızca
 Bırak, burnu sürtülsün.
 Utanıyorum: Şu yaşlı halimle
 Savaşçı bir serseriye kapıldığım için;
 Gözlerim kamaşmıştı cesaretiyle
 Ve üstünkörü mutluluğuyla zaferlerin,
 Ürkek bir kız gibiyim tıpkı.”

O r l i k

Çarpışmaları

Bekleyelim. Zamanımız var daha,
 Petro'yla yeniden görüşebiliriz:
 Bu feci durumu düzeltebiliriz hâlâ.
 Kuvvetlerini böldüğümüz çar şüphesiz
 Bu barış çağımızı reddetmez.

M a z e p a

Hayır, artık çok geç. Benimle
 Rus çarı barışmaz kesinlikle.
 Çoktan karar verildi yazgıma
 Kesin biçimde. Boğucu bir öfkeyle
 Yanıyorum nicedir. Azak dolaylarında

Günlerden bir gün asık yüzölü çarla
 Kampta akşam ziyafeti çekiyorduk birlikte.
 Dolu kadehler köpükleniyordu şarapla,
 Onlarla beraber kızışıyordu sohbet de.
 Bir kelime sarf etmiştim gözüpekçe
 Genç konukları şaşkınlığa uğratan...
 Öfkeden parlayan çar kadehini düşürdü
 Ve ağarmış bıyıklarından
 Tutup bana tehditler savurmuştu.
 O zaman dizginleyerek güçsüz öfkemi
 Ant içtim, alacaktım intikamımı;
 Taşdım onu – bir anne bebeğini
 Karnında nasıl taşırsa. Geldi zamanı.
 Benimle ilgili anıları böylece o
 Koruyacak sonsuza değin.
 Bir ceza olarak yollanmışım Petro'ya;
 Tacının yapraklarında bir dikenim:
 Verirdi yurdunun kentlerini
 Ve hayatın en güzel anlarını,
 Yeniden geçmiş günlerdeki gibi
 Bıyıklarından tutmak için Mazepa'yı.
 Hâlâ bir umut var bizim için:
 Şafak belirleyecek nereye gideceğimizi.

Sustu ve yumuyor gözlerini
 Azılı haini Rus çarının.

Doğu yeni bir şafakla yanıyor.
 Artık tepelerde, ovada
 Toplar gümbürdüyor. Yükseliyor
 Göge kızıl bir duman halka halka,
 Sabahın ilk ışıklarını karşılamaya.
 Saflarını yanaştırmış birlikler.
 Dağılmış çalılıklara tüfekçiler.
 Kurşunlar vızıldıyor; yuvarlanıyor güller
 Omuzlara asılmış soğuk süngüler.

Zaferin sevdalı oğulları, İsveçliler
 Siper ateşleri arasından dalıyorlar;
 Süvariler coşkuyla uçuyor;
 Piyadeler geliyor ardı sıra
 Ve demir gibi kararlılığıyla
 Onların arzusunu pekiştiriyor.
 Ve kaderi belirleyecek savaş alanı
 Orada burada gürlüyor, alevleniyor,
 Ama açık biçimde savaşın bahtı,
 Bizden tarafa dönmeye başlıyor.
 Yaylım ateşiyle püskürtülen kıtalar,
 Can veriyorlar birbirine karışarak.
 Rosen dar bir geçide çekiliyor;
 Teslim oluyor ateşli Schlippenbach.⁴⁷
 İsveç kıtalarını sıkıştırıyoruz peş peşe;
 Sancaklarının kararıyor şanları,
 Ve savaş tanrısının inayetiyle
 Her yere kazıyoruz adımlarımızı.
 O zaman Tanrı'dan esinlenen
 Yankılanan sesi duyuldu Petro'nun:
 "İş başına, Tanrı yanımızda olsun!"
 Sevdiklerinin kalabalığıyla çevrilen
 Petro çıkıyor çadırdan. Gözleri
 Işıldıyor. Yüzü tüyler ürpertici,
 Hareketleri hızlı, muhteşem,
 Baştan aşağı Tanrısal fırtına gibi.
 İlerliyor. Atını getiriyorlar.
 Sadık atı uysal, gayretli
 Sezince uğursuz bir ateşi,
 İrkiliyor. Yan gözle bakıyor
 Ve dörtlüye gidiyor savaşın tozlarında
 Kudretli binicisiyle gururlana gururlana.

Öğlen olmada. Sıcak yakıyor.
 Savaş bir çiftçi gibi dinleniyor.
 Bir yerlerde at oynatıyor Kazaklar.

Saflar halinde sıralanıyor alaylar.
 Duyulmaz oluyor savaş müziği.
 Toplar tepelerde yatışarak
 Açlığın uğultusuna ara verdi.
 Ve işte – ovayı cınlatarak
 Alaylar gürledi hurra sesleriyle:⁴⁸
 Uzaktan Petro’yu görünce.

Ve alayların önünden geçti dörtnala,
 Kudretli ve sevinçliydi, savaştaymış gibi.
 Gözleriyle yer gibi bakıyordu savaş alanına.
 Ardından atlarıyla gelmekteydi
 Kuşları Petro yuvalarının⁴⁹ –
 Kaderini değiştirmede dünyanın,
 Devlet ve savaş faaliyetlerinde
 Onun yoldaşları ve oğulları:
 Ve soylu Şeremetev, ve Repnin
 Ve Bryus, ve Bour, ve talihin
 Lütfunu fazlasıyla gören,
 Yarı kudretli egemen.⁵⁰

Ve sadık uşaklarının tahtirevanla
 Taşdığı Karl hareketsiz, solgun,
 Aldığı yaranın derin acısıyla
 Ortaya çıkıverdi mavi safların –
 Savaşçı kıtalarının önünde.
 Kahraman komutanları arkasındaydı.
 Dalmıştı sessiz derin düşüncelere.
 Yansıtıyordu tedirgin bakışları
 Olağandışı bir heyecanı.
 Çok beklediği bu savaş anlaşılan
 Karıştırmıştı Karl’ın aklını...
 Birden zayıf bir el işaretiyle
 Alaylarını sürdü Rusların üzerine...

Ve çarın kıtaları karşılaştı onlarla
 Toz duman içinde ovanın ortasında:

Savaş patladı. Poltava Savaşı!
 Ateşte, kızgın bir lavın altında,
 Püskürtülen canlı bir duvarla,
 Yeni bir saf, düşen safın üstünde
 Bitiştiriyor süngüleri. Yoğun bulut gibi
 Uçarcasına giden süvari birlikleri,
 Dizginleri ve kılıçları şakırdatarak,
 Başı gövdeden ayırıyorlar çarpışarak.
 Fırlatıp bedenleri bir diğerinin üstüne,
 Demir güller dört bir yerde,
 Zıplıyor aralarında, çarpıyor,
 Yarıyor cesetleri, kanda cızırdıyor.
 Süngülüyor, doğruyor, biçiyor – Rus, İsveçli,
 Çılgınlık, dış gıcirtısı, trampet sesleri,
 Top gümbürtüsü, ayak sesi, inilti, kişneme,
 Ve ölüm ve cehennem her bir yerde.

Endişe ve heyecanın arasında
 Sakin komutanlar savaşa
 Coşku ve esrimeyle bakıyorlar,
 Kıtaların hamlelerini izliyorlar,
 Önceden hissedip ölümü ve zaferi,
 Sessizlikte sürdürüyorlar görüşmeyi,
 Ama Moskova çarının yanı başında
 Şu ak saçlı savaşçı da kim
 İki Kazak'ın yardımıyla dikilen?
 İçten bir kıskançlıkla yanarken o,
 Bir kahramanın deneyimli bakışıyla
 Göz gezdiriyor savaşın coşkusuna.
 Artık atıyla dörtünale gidemiyor,
 Döşeklerde, kimsesiz sürgünlüğünde,
 Ve Kazaklar Paley'in çağrısı üzerine
 Dört bir taraftan baskın düzenlemiyor!
 Ama neden gözleri öfkeyle parladı da,
 Sanki gecenin karanlığıyla
 Yaşlı yüzü birden örtülüverdi?

Onu rahatsız eden ne olabilirdi?
 Yoksa o, savaşın dumanı arasından
 Düşmanı Mazepa'yı görmüştü de
 Silahı elinden alınmış yaşlı adam,
 Yaşlılığına mı kin duymuştu o anda?

Mazepa gömülmüş düşüncelere,
 Savaşı izliyordu, etrafını çepeçevre
 İsyancı Kazakların, yakınlarının,
 Subaylarının ve kılavuzlarının
 Kalabalığı almıştı. Birden bir silah sesi...
 İhtiyar başını çevirdi. Vaynarovski'inin⁵¹
 Elindeki tüfeğin hâlâ dumanı tütmeekteydi.⁵²
 Vurulan genç Kazak birkaç adım ötede
 Yere devrilmiş kanlar içinde yatıyordu,
 Atı ise baştan aşağı toz ve ter içinde,
 Özgürlük hissiyle yel gibi gidiyordu,
 Alevli derinliklerde gözden kaybolarak.
 Çatışmaların arasından elinde kılıcıyla,
 Gözlerindeki korkunç hınçla
 Hetman'a yanaşmaya çalışıyordu Kazak,
 İhtiyar yaklaşıp, soran gözlerle
 Ona baktı. Ama ölmek üzereydi
 Kazak. Hâlâ ferî sönmüş gözleriyle
 Tehdit ediyordu Rusya'nın hainini;
 Sapsarı olan yüzü kararmıştı
 Ve sevgili Mariya'nın ismini
 Belli belirsiz mırıldandı.

Ama yakın, çok yakın zafer anı.
 Hurra! Saldırıyoruz; çekiliyor İsveç kıtaları
 Ey, şanlı görüntü! Ey, şanlı an
 Bir saldırı daha – ve kaçıyor düşman.
 Ve peşlerinden süvariler atıldı,
 Kılıçlar kütleşiyor öldürmeyle,
 Ve can verenler tüm ovayı kapladı,

Kara çekirge sürüsü gibi.
 Petro şölen düzenliyor. Gurur ve şan
 Ve ışıltıyla doluydu bakışları.
 Ve muhteşemdi çarın verdiği şölen.
 Sevinç çılgınlıkları atarken kıtaları,
 Petro çadırında ağırlıyor
 Rus ve yabancı komutanları,
 Ve sempatik tutsakları okşuyor,
 Ve öğretmenlerinin şerefine
 Kadehini kaldırıyor.

Ama nerede o ilk, davetli konuk, hani?
 Nerede ilk, korkunç öğretmenimiz,
 Kimin uzun zaman süren öfkesini,
 Sindirdi Poltova muzafferimiz?
 Nerede o cani, nerede o Mazepa?
 Nereye kaçtı o hain korku içinde?
 Neden kral yok konukların arasında?
 Hain niçin yok cellat kütüğünde?

Çıplak bozkırın ıssızlığında atlarıyla
 Kral ile Hetman gidiyorlar yel gibi.
 Kaçıyorlar. Kader birleştirmiş ikisini.
 Güç veriyor İsveç kralına
 Çok yakınındaki tehlike ve kin...
 Unutup gitmiş ağır yarasını.
 Atın üzerine eğerek başını
 Rus takibinden kaçıyor doludizgin
 Ve sadık uşaklar kalabalığı
 Zor yetişebiliyor onun peşinden.

Tarayarak keskin bakışlarıyla
 Tamamını önündeki bozkırın,
 Hetman gidiyor onunla yan yana.
 Önünde bir çiftlik...Neden ansızın
 İrkilir gibi olmuştu Mazepa?

Niçin çiftliğin önünden hızla
 Uzaklaşıp değiştirdi yolunu?
 Yoksa bu terkedilmiş avlu,
 Ve bu ev, ve bu ıssız bahçe,
 Ve boş sahaya açılan şu kapı
 Unutulmuş bir hikâyeyi mi
 Hatırlatmıştı ona şimdi?
 Ey, kutsal masumiyetin celladı!
 Tanydın mı yoksa bu mekânı,
 Geçmişte mutluluk dolu bu evi,
 Ve sen, şarapla kızıştığın,
 Mutlu bir aileyle sarmalandığın,
 Masa başında şakalar yaptığın yeri?
 Tanydın mı bu ıssız barınağı Mazepa,
 Burada yaşayan o uysal meleği,
 Ve karanlık bir gecede alıp da
 Onu bozkırlara götürdüğün bu bahçeyi?
 Tanydın, evet tanydın!...

Gecenin gölgeleri bozkırı kucaklıyor.
 Mavi Dinyeper'in kıyısında, arasında kayaların
 Kulakları kırışte uyukluyorlar
 Düşmanları Petro'nun ve Rusya'nın.
 Hayaller uykusunu bozmuyor kahramanın,
 Poltava'nın kaybını çoktan unuttu.
 Ama tedirgin ediciydi uykusu Mazepa'nın.
 Huzur nedir bilmiyordu karanlık ruhu.
 Ve gecenin derin sessizliğinde birden
 Ona sesleniyor birileri. Uyanıverdi.
 Bakıyor: Tepesinde parmağıyla tehdit eden
 Biri sessizce ona eğilmişti.
 İrkildi bir baltanın altındaymış gibi...
 Darmadağınık saçlarıyla önünde,
 Işıldayan çökük gözleriyle,
 Paçavralar içinde, kadidi çıkmış, solgun
 Bir kadın duruyor ay ışığıyla aydınlanan,
 "Yoksa bir düş mü? Mariya... bu sen misin?"

M a r i y a

Ah, sus, sus, sevgilim!... Şimdi
Gözlerini kapadı babamla annem...
Biraz bekle... Duyabilirler bizi.

M a z e p a

Mariya, ah, zavallı Mariya!
Kendine gel! Tanrım!... Ne oldu sana?

M a r i y a

Dinle: Ne kadar kurnazlar ama!
Onların bu gülünç hikâyesi de ne ola?
Annem bana gizlice söylemişti,
Öldüğünü güya zavallı babamın,
Bana usulcacık göstermişti
Ak saçlı başını – Tanrım!
Nereye kaçmalıyız bu zalimce
Sözlerden? Az düşün: Bu kafa
Bir insanın değildi kesinlikle,
Kurdundu – Al işte: Nasıl bir ana!
Beni aldatmak istemiş bir şekilde!
Beni korkutmaktan utanmıyor mu?
Ya ne için? Bugün seninle birlikte
Kaçmayayım diye! Bu hiç mümkün mü?

Korkunç kederli
Onu dinliyor zalim sevgili.
Ama düşünceler girdabına dalıp giden
Mariya: “Fakat anımsıyorum,” diyor,
“Bir meydan... Gürültülü bir şölen...
Ve kuru bir kalabalık... ve cansız bedenler...
Beni bu şölene götürüyor annem...

Ama sen neredeydin? Senden ayrı olarak
 Niçin başıboş dolaşıyorum ki ben?
 Eve gidelim. Çabuk... çok geç artık.
 Ah, biliyorum, kafam
 Dolu beyhude heyecanlarla
 Seni benzettim bir başkasına,
 Artık bırak beni, yaşlı adam!
 Bakışların korku verici ve alaylı.
 Sen çirkinsin. O yakışıklı:
 Aşk parıltıları oynasır gözlerinde,
 Öyle tatlıdır ki konuşması!
 Kardan daha beyazdır bırıkları,
 Oysa kurumuş kan var seninkilerde!..."
 Ve vahşi bir kahkahayla bir çığlık kopardı,
 Bir ceylan yavrusundan daha hızlıca
 Yerinden sıçrayıp koşmaya başladı
 Ve gözden kayboldu gecenin karanlığında.

Gölgele azalıyor, allanıyordu doğu.
 Kazakların ateşi harlanıyordu.
 Kazaklar pişiriyorlardı buğdaylarını;
 Emirlerleri Dinyeper'in kenarında
 Eysersiz atlara su veriyorlardı.
 Uyandı Karl. "Oho! Kalk Mazepa!
 Vaktidir, ağarmada tanyerleri."
 Ama Hetman uyumuyor ne zamandır.
 Derin tasa yiyip bitiriyor içini;
 Nefes alırken göğsü sıkışıyor.
 Ve atını eyerleyip suskunca,
 Kaçan kralla birlikte dörtlüye gidiyor,
 Ve veda ederken yurdunun toprağına
 Gözleri korkunç bir parıltıyla yanıyor.

Yüz yıl geçti – Geriye ne kaldı
 Özgürlük tutkusuyla dolup taşan
 Bu güçlü, gururlu insanlardan?

Onların artık gelip geçti kuşağı –
 Ve bu kuşakla birlikte yitip gitti,
 Çabaların, felaketlerin, zaferlerin izi.
 Uyrukluğunda kuzey devletinin,
 Onun savaşçı kaderinde,
 Ey, Poltava kahramanı, yalnızca sen diktin
 Devasa bir anıt kendine.⁵³
 Ülkede – bir dizi yeldeğirmeninin,
 Bender kalesinin ıssız tabyalarını çepeçevre
 Barışçıl çitleriyle kuşattığı,
 Ve çevresinde asker mezarlarının,
 Boynuzlu mandaların dolaştığı yerde –
 Harap olmuş bir yapının kalıntıları,
 Ve toprağa gömülü olan
 Yosun bağlamış üç merdiven basamağı,
 Dile gelmiş konuşuyor İsveç kralından.
 İçlerinden deli bir kahraman anlatıyordu,
 Ev hizmetkârlarının arasından biri,
 Türk kıtalarının naralar altında hücumunu,
 Ve kılıcını sancağın dibine koyuverişini;⁵⁴
 Ve boşuna arayacaktı üzgün bir yabancı
 Orada Hetmanın mezarını:
 Uzun zaman önce unutuldu Mazepa!
 Yalnız o gururlu kutsal mabette
 Yılda bir kez beddualar okunuyor hâlâ,
 Ona tehditler savurarak çınlıyor kilise.
 Ama iki çilekeşin defnedildiği
 Mezarlar bugüne kadar bozulmadan kaldı:
 Kadim müminlerin arasına onları,
 Kilise barış içinde konuk etti.⁵⁵
 Yoldaşlarınca o zamanlar dikilen
 Meşeler çiçekleniyor Dikanka'da;
 Onlar torunlarına idam edilen
 Atalarını anlatıyorlar hâlâ.
 Peki, suçlu kız... Onunla alakalı
 Hikâyeler anlatılmıyor. İstirapları,

Mariya'nın yazgısı, sonu
 Zifiri bir karanlıkla bizlerden
 Saklanıyor. Yalnız bazen,
 Âma bir Ukrayna türkücüsü
 Ne zaman köyde halkın önünde
 Hetman'ın şarkılarını çalsa,
 Genç Kazak kızlarına arada
 Günahkâr kızdan söz eder.

NOTLAR

- 1 Savaşın şanı ve kudreti,
 Tıpkı insanlar ve telaşlı sevdalıları gibi
 Muzaffer çarın tarafına geçti. (ç. n.)
- 2 Vasilii Leontyeviç Koçubey (1640-1708). Kamu yargıcı, bugünkü kont kuşağının atalarından biri. (ç. n.)
- 3 Koçubey'in birkaç kızı vardı. Onlardan biri Mazepa'nın yeğeni Obidovski ile evliydi. (ç. n.)
- 4 Mazepa gerçekten de vaftiz kızına dünürücü göndermiş, ama reddedilmişti. (ç. n.)
- 5 İvan Stepanoviç Mazepa (1644-1709) Ünlü Ukrayna Hetmanı. Ukrayna'nın bağımsızlığı için mücadele etti. Poltava Savaşında (1709) İsveç ordusunun saflarında yer aldı. İsveçlilerin hezimete uğraması üzerine İsveç Kralı XII. Karl'la birlikte Osmanlılara sığındı. Aynı yıl Bender şehrinde öldü. (ç. n.)
- 6 Söylence, halkın belleğinde bu zamana kadar kalmış olan birkaç şarkının Mazepa tarafından düzüldüğünü kaydetmektedir. Ayrıca Koçubey, Mazepa'yla ilgili yaptığı ihbarda, sözde Mazepa tarafından yazılmış yurtsever düşüncelerden söz eder. Ancak bu tarihsel açıdan doğrulanmamaktadır. (ç. n.)
- 7 Tuğ, sancak (Türkçe *boncuk* sözcüğünden türetilmiştir). (ç. n.)
- 8 Kral Karl'ın şövalyeleri. (ç. n.)
- 9 Buradaki askeri birliğin Rusça karşılığı – *druhina*. Çara, prense vb bağlı gönüllü birlikler. (ç. n.)
- 10 Napoléon kastediliyor. Napoléon 1812 yılında Moskova'ya, XII. Karl gibi aynı yoldan yürümüştü. (ç. n.)
- 11 Rus saltanatının uzlaşmaz düşmanı olan, eski Ukrayna kahramanlarından biri. (ç. n.)
- 12 Grigori Samayloviç. Büyük Petro döneminin ilk yıllarında Sibirya'ya sürgüne gönderilen bir hetmanın oğlu. (ç. n.)

- 13 Simeon Paley, Hvastovlu bir albay, ünlü bir binici. Başına buyruk baskınlar düzenlemesi nedeniyle Mazepa'nın şikâyeti üzerine Yenisey'e sürgün edilmiştir. Mazepa'nın hain olduğu ortaya çıkınca, onun ezeli düşmanı olan Paley de sürgünden geri getirildi. Paley Poltava savaşına da katılmıştır. (ç. n.)
- 14 Kostya Gordoyenko. Zaporoj Kazakları ordu birliklerinin komutanı. Sonraları XII. Karl'ın tarafına geçti. Tutsak edildi ve 1708'de idam edildi. (ç. n.)
- 15 Livonya'ya 20 000 Kazak sevk edilmişti. (ç. n.)
- 16 Bogdan Himelnitski (1595-1657). 17. yüzyılda, Polonya prenslerinin Ukrayna'da toprak taleplerine karşı mücadele etmiş olan ünlü Kazak hetmanı ve önderi. (ç. n.)
- 17 Estrapada: Ortaçağ işkencesi. (ç. n.)
- 18 Mazepa Koçubey'e yazdığı bir mektupta, gururlu ve çok zeki karısı tarafından yönetilmesi nedeniyle onu kınıyordu. (ç. n.)
- 19 İvan İvanoviç İskra (16??-1708) Poltavalı bir albay, Koçubey'in düşüncelerini ve kaderini paylaşan arkadaşı. (ç. n.)
- 20 Cizvit Zelenski, prenses Dulskaya ve yurdundan kovulmuş bir Bulgar başpiskoposu, Mazepa'nın ihanetinin başlıca kışkırtıcılarıydı. Dilenci görünümündeki Bulgar piskoposu Polonya'dan Ukrayna'ya gidip gelirdi. (ç. n.)
- 21 Hetmanların gizli bildirileri burada böyle adlandırılmış. (ç. n.)
- 22 Flip Orlik. Mazepa'nın başkâtibi ve sırdaşı. Mazepa'nın 1710'da ölümünden sonra Kral Karl'dan, pek değeri olmayan Ukrayna hetmanı unvanını aldı. Sonra İslam dinini kabul etti ve 1736'da Bender'de öldü. (ç. n.)
- 23 Yaklaşık bu dönemlerde başkaldıran bir Don Kazak'ı. (ç. n.)
- 24 Özi muhafızı Abdurrahman Paşa.(ç. n.)
- 25 Mazepa'nın arkadaşları ve hamileri olan özel sekreter Şafirov ve Kont Golovkin. Aslında ihbarcıların yargılanması ve idam edilmeleri korkusunu onlar da yaşamış olmalı. Velmoj (*Rus.*): yüksek dereceli devlet memuru.(ç. n.)
- 26 Puşkin burada hain yerine, İsa'yı Romalılara ihbar eden Yuda İskariot'tan esinlenerek Yuda'yı kullanıyor. (ç. n.)
- 27 Stanislav Leşçinski (1677- 1766) Polonya kralı ve Litov büyük prensi.(ç. n.)
- 28 Kırım'a başarısız bir sefer sırasında Gazi Giray Han ona birleşmeyi ve Rus ordusuna saldırmayı önermişti. Çargrad sultanı: İstanbul sultanı, yani Osmanlı Padişahı. (ç. n.)
- 29 Türk ve Tatar gibi doğu halkları Korkunç İvan'dan başlayarak – beyaz başlık takmaları nedeniyle – Rus çarlarını böyle adlandırmışlardır. (ç. n.)
- 30 Mazepa mektuplarında, ihbarcılara yeterince işkence yapılmamasına sızlanıyor ve ısrarla idam edilmelerini istiyordu. Kendini iki ihtiyar tarafından iftiraya uğrayan Suzanna'ya, kont Golovkin'i ise Daniel peygambere benzetiyordu (*Kitabı Mukaddes*'te geçen bir hikâye). (ç. n.)
- 31 Kazak ordusunda yarbay muadili. *Starşina* (*Rus.*) (ç. n.)
- 32 Koçubey'in köyü. (ç. n.)
- 33 Bey, toprak sahibi (*Leh.*) (ç. n.)
- 34 İdamına karar verilen Koçubey, hetmanın ordusunda işkenceye tabi tutul-

- du. Bahtsız adamın verdiği cevaplardan, sakladığı hazineleri hakkında onu sorguladıkları anlaşılıyor. (ç. n.)
- 35 17. yüzyıl sonu Ukrayna'nın etkin aktörleri. Mazepa'nın dostları ve yardımcıları. (ç. n.)
- 36 Hetmanların özel himayesinde teşkil edilmiş olan askeri birlik. Ayrıca yaya Kazak alayının kılavuzları. Türkçe "sürmek" fiilinden türetilmiş bir isim, "suyurtuk". (ç. n.)
- 37 Rusçası *çelyad*. Kiev Rusya'sında köle, esir. (ç. n.)
- 38 Çeprak: Eyerin altına serilen kilim türü örtü. Türkçe kökenli bir sözcük. (ç. n.)
- 39 Rusçası *yeley*. Hristiyan kültüründe kilise ayininde ruhsal acıları iyileştirmek ve ölmek üzere olan hastayı yatıştırmak amacıyla sürülen kutsal yağ (merhem). (ç. n.)
- 40 Ukrayna'da ırmak. (ç. n.)
- 41 Papalığın simgesi olan yumurta biçiminde başlık, aynı zamanda taç. (ç. n.)
- 42 Kardinal Montalto (1571-1623) Koltuk değneğiyle dolaşan bir hastaydı. Zayıflığından yararlanarak işlerini yürüteceklerini düşünen kardinaler tarafından Papalığa seçilmiş, seçildikten hemen sonra hastalığının yalan olduğu ortaya çıkmıştır. (ç. n.)
- 43 Petro'nun o her zamanki sürati ve enerjisiyle aldığı önlemler Ukrayna'yı itaat altına almayı sağladı. (ç. n.)
- 44 Burada cellat olarak Ukraynaca *kat* sözcüğü kullanılıyor. (ç. n.)
- 45 Dmitri Vasilyeviç Çeçel. Mazepa'nın silah arkadaşı, Ukraynalı bir albay. Petro'nun silah arkadaşı ve danışmanı olan prens Menşikov'un ordusuna karşı Baturin'i savunmuştu. (ç. n.)
- 46 Estonya'nın bir şehri. (ç. n.)
- 47 Gustav Frederik Rosen (1688-1769) ve Wolmar Anton von Schlippenbach (1658-1739). İsveç generalleri. (ç. n.)
- 48 Yaşa, var ol! (ç. n.)
- 49 Bu deyim ilk kez kullanan Puşkin. Petro'nun Lefort, Golovkin, Menşikov gibi tarihe mal olmuş en yakın silah arkadaşlarına böyle hitap ediyor. (ç. n.)
- 50 Aleksandr Daniloviç Menşikov (1673-1729). Petro'nun ölümünden sonra düşüş yaşadı, unvanını ve mülkünü yitirdi. Puşkin bu nedenle ona bu şekilde hitap ediyor. (ç. n.)
- 51 Mazepa'nın yeğeni ve silah arkadaşı. (ç. n.)
- 52 Burada kullanılan misket tüfeği. (ç. n.)
- 53 Büyük Petro'nun anısına Petersburg'da dikilen ünlü Petro anıtı kastediliyor. (ç. n.)
- 54 Kral Karl'ın Türklere teslim oluşu kastediliyor. (ç. n.)
- 55 Koçubey'in ve İskra'nın başsız gövdeleri akrabalarına teslim edilmiş ve Kiev manastırına defnedilmiştir. (ç. n.)

TAZİT
(1829-30)

Ne sohbet, ne zafer gösterileri,
 Ne kanlı eylem görüşmeleri,
 Ne sorgu suali için bir misafirin,
 Ne de vahşi bir şölen içindi böyle
 İhtiyar Gasub'un evinin önünde
 Erkenden toplanmaları Çerkezlerin.¹
 Oğlu beklenmedik bir karşılaşmada
 Tatartup harabelerinin yakınında²
 Kanlısının eliyle öldürülmüştü.
 Yatıyor evinde doğduğu büyüdüğü.
 Ve şimdi cenaze töreni yapılıyor.
 Hocanın duası yankılanıyor kederle.
 Çift öküz koşulu bir araba bekliyor
 Kara yaslar içindeki evin önünde.
 Avlu tıka basa insanla dolu.
 Konuklar acılı feryatlar kopararak
 Ağıtlarla zırhlı göğüslerini dövüyorlar.
 Ve, dingin uğultuya kulak kabartarak
 Kösteğe vurulmuş atlarını yatıştırıyorlar.
 Herkes beklemede. Evden en sonunda
 İki kadının arasında çıkıyor baba.
 Arkasından iki özden taşıyor
 Yamçısı üzerinde soğuk cesedi.
 Kalabalık iki yana açılıyor.
 Arabaya yatırılıyor cansız bedeni
 Ve yanına koyuyorlar silahlarını:
 Sadağı, oku, Gürcü hançerini,
 Doldurulmuş durumda pişçalını³
 Ve kılıcının yıldız biçimi çeliğini.
 Sonsuz uykusuna çekileceği
 Yiğidin, mezarı berkitilsin,
 Çağrısına tam bir savaşçı gibi
 Karşı koysun diye Azrail'in.

Cenaze alayı yola çıkmaya hazır,
 Ve araba hareket etti. Arkasından

Kızışan atlarını sessizce yatıştıran
 Yüzleri asık Çerkezler geliyor.
 Kızıl günbatımı kararmıştı çoktan
 Sarp kayaları bürüyüp altın rengine,
 Uysal öküzler taşlık vadiye
 En sonunda ulaştığı zaman...
 Bu vadide vurulmuştu genç atlı
 Doyumsuz bir kinle, düşmanlıkla,
 Soğuk mezarın gölgesi şimdi orada
 İçine alacak onun dilsiz naşını...

Ölü toprağa kondu. Mezar örtüldü.
 Mezarın etrafını alan kalabalık
 Son dualarını ediyordu artık.
 Birden ak saçlı bir adam belirdi
 Tepenin ardından ve yanında
 Bir delikanlı vardı sıırım gibi,
 Çerkezler yol verdiler yabancıya –
 Ağırbaşlı ve sakince acılı babaya:
 “Bundan tam on üç yıl önce,” dedi.
 “Yabancı bir köye gelmiştin sen,
 Bana çelimsiz bir çocuk vermiştin,
 Besleyip büyütmemi ve bu bebekten
 Cesur bir Çeçen yaratmamı istemiştin.
 Tek oğlunu zamansız toprağa verdin.
 Gasup boyun eğ artık yazgına.
 Sana başka bir oğul getirdim.
 İşte bak duruyor karşında.
 Onun şu güçlü omzuna başını yasla.
 Yitirdiğin oğlunun yerine geçsin –
 Emeklerimi kendin değerlendirirsin,
 Onlarla övünmeyi istemem asla.”

Sustu. Gasup gözlerini gezdiriyor
 Hızla delikanlının üzerinde.
 Tazit başını yere eğmiş sessizce,

Onun önünde kımıltısız dikiliyor.
 Ve acı içinde hayranlıkla seyrederek,
 Gönlünün eğinimine boyun eğerek,
 Gasup onu sevgiyle kucaklıyor.
 Mürşidi avutup sonra,
 Şükranlarını bildiriyor ona
 Ve konuğu evine davet ediyor.
 Üç gün üç gece kunaklarla⁴
 Onu ağırlamayı istiyor baba,
 Ve sonra hayırdüa ve armağanlarla
 Onurlu bir şekilde uğurlamayı...
 Kederli baba, paha biçilmez bir mutluluğu:
 Hizmetkârlığı ve değişmez bir dostluğu,
 Uğradığı hakaretlerin güçlü intikamcısını
 Bu delikanlıda bulacağını düşünüyor.

*

Günler geçiyor. Keder dalmış uykuya
 Gasup'un yüreğinde. Ama delikanlı
 Hâlâ koruyor eski yabanılığını.
 Doğduğu kendi köyünün ortasında
 Bir yabancı gibi; bütün gününü geçirip
 Bir başına dağlarda, suskun dolaşıyor.
 Evde beslenen bir geyik gibi hep
 Ormana kayıyor gözleri, tenhalara çekiliyor.
 Hoşuna gidiyor – kaymak sarp kayalıklarda,
 Taşlık patikadan ağır ağır yürümek,
 Anaforda uğuldayan dalgalara
 Ve gür sesli fırtınaya kulak vererek...
 Kimi zaman başını dayayıp eline
 Gözlerini hareketsizce uzaklara dikerek,
 Gecenin geç vakitlerine dek
 Oturuyor kederli tepenin üstünde,
 İçinden ne tür düşünceler geçiyor?
 Neyi özlüyor Tazit o sıralar?

Semavi dünyadan küçük çocuklar
 Onu alıp nereye götürüyor?
 Kim bilir? Erişilmezdir kalbin derinliği
 Delikanlı özgür hayaller kurmada,
 Gökyüzünde rüzgâr misali...
 Gelgelelim memnun değil baba
 Oğlu Tazit'ten. "Hani, bu çocukta,"
 Diyor içinden, "ilim irfanın meyveleri,
 Beceriklilik, çabukluk, cesaret
 Cin akıllılık ve kollarında kuvvet?
 Tembellik ediyor yalnızca, üstelik asi.
 Ya oğlumu gözlerim anlamadı tam,
 Ya da aldattı beni bu yaşlı adam."

*

Tazit ylıkıların arasından
 Gözdesi atını çıkarıyor.
 İki gün kayboluyor auldan
 Üçüncü gün evine dönüyor.

B a b a

Nerelerdeydin sen, oğul!

O ğ u l

Kayalık boğazdaydım,
 Çakıl taşlı kıyırı ve Daryal'a
 Çıkan yolu yarıp geçen.

B a b a

Ne yapıyordun orada?

O ğ u l

Terek'i dinliyordum.

B a b a

Görmedin mi bir Gürcü
Ya da Rus?

O ğ u l

Malıyla Tiflis'e giden
Bir Ermeni gördüm ben.

B a b a

Yanında muhafızlar var mıydı?

O ğ u l

Hayır, tek başınaydı.

B a b a

Neden bir kaza kurşunuyla
Yere sermeyi düşünmedin onu
Ve kayalıktan atılmadın üzerine?

Hiç yanıt vermeden Çerkez'in oğlu
Gözlerini yere indirdi sadece.

*

Tazit yeniden atını eyerliyor,
İki gün iki gece ortadan kayboluyor
Ve tekrar evine dönüyor sonra.

B a b a

Neredeydin?

O ğ u l

Beyaz dağların ardında

B a b a

Kime rastladın?

O ğ u l

Kurganın üstünde
Bizden kaçmış bir köleye

B a b a

Vay, ne hayırlı bir kismetmiş bu!
Nerede peki o? Onu kemendinle
Sürükleyip getirdin, değil mi?

Tazit başını yine yere eğdi.
Gasup öfkesini gizleyerek içinde,
Kaşlarını çattı sessizce.
“Hayır,” diye düşünüyor, “hiçbir zaman
Alamaz bu çocuk kardeşinin yerini.
Benim Tazit öğrenememiş anlaşılan,
Altının kılıçla elde edileceğini.
Gezip tozmaları ne yazık ki, ne yılıkı,
Ne de hayvan sürüsü sağlar bana.
Hiç zorlanmadan biliyor yalnızca
Dalgaları dinlemeyi, yıldızlara bakmayı,
Ama bu çocuk ele geçirip baskınlarda
Atlarla birlikte Nogay öküzlerini

Ve savaşta tutsak edilmiş köleleri
Anapa’da yüklemeyi beceremez mavnalara.”

Tazit yeniden atını eyerliyor,
İki gün iki gece ortadan kayboluyor.
   nc  gün  l  gibi sapsarı,
Geliyor evine ve babası
Onu görünce soruyor:
“Neredeydin sen!”

O ğ u l

Kuban köylerinin civarında
Orman sınırlarının yakınında.

B a b a

Kimi gördün?

O ğ u l

Düşmanı.

B a b a

Kimi, kimi?

O ğ u l

Kardeşimin katilini.

B a b a

Oğlumun celladını!...
Yaklaş!.. nerede onun kafası?

Tazit!... bana kellesi gerekli.
Doya doya bakayım!

O ğ u l

Katil tek başınaydı,
Üstelik silahsız ve yaralı...

B a b a

Kan borcunu unutmamışsın!...
Düşmanını sırtüstü yatırdın,
Değil mi? Kılıcını çıkardın,
Boğazına çeliği sokuverdin
Ve üç kez sessizce çevirdin,
Kendinden geçtin inlemeleriyle,
Yılan gibi geberip gitmesiyle...
Nerede kellesi? Hadi ver... gücüm kalmadı...

Ama oğul susuyor, yere indirip gözlerini,
Ve Gasub birden gece gibi kararıverdi
Ve tehditkâr bir sesle oğluna haykırdı:
“Defol git – sen oğlum değilsin,
Bir Çeçen olamazsın – yaşlı bir kadınsın sen,
Sen korkaksın, kölesin, sen bir Ermeni’sin!⁵
Lanetim üzerine olsun! Defol – ödleklüğinden
Tek kelime söz etmesin hiç kimse,
Sonsuza dek belalar seni beklesin,
Senin omuzlarına merhum kardeşin
Çöksün kanlar içinde bir kedi şeklinde
Ve seni uçuruma sürsün acımasızca,
Yaralı bir geyik gibi sen
Koşturup dur avuntusuz bir acıyla,
Çocukları Rus köylerinin
Kalın bir iple yakalayıp seni
Canını çıkarsınlar yavru bir kurt gibi,

Çabuk git... git buradan,
Gözlerimi daha fazla kirletme!”

Sözlerini bitirdi ve yere uzandı – kapadı
Gözlerini. Gece olana kadar böyle yattı.
Yaşlı adam ayağa kalktığında,
Koyu mavi ufkun üzerinde artık
Ay yükseliyordu parlayarak
Ve kayaların doruklarını gümüşlüyordu.
Üç kez seslendi oğluna,
Ama cevap veren olmadı ona...

*

Boğazlarının sakinleri vadide
Gürültü patırtıyla toplanmışlardı –
Her zamanki oyunlar başlamıştı.
Genç Çeçenler toz bulutu içinde,
Doludizgin giderek atların üzerinde
Oklarıyla delip geçiyorlar kalpağı
Ya da üçe katlanmış bir halıyı
Kılıçlarıyla bölüyorlar tek hamlede.
Kâh kayma yarışıyla, kâh kıvrak dansla
Eğleniyorlar delikanlılar; kızlar, kadınlar
Şarkı söylüyorlar bir yandan – ve uzakta,
Ormanda nakaratları uğultuyla yankılanıyor.
Yalnız gençlerin arasında bulunan
Biri, eğlencelerine katılmıyor yigitlerin.
Dörtnala gitmiyor uçurum kıyısından,
Vınlayan ok kullanmıyor nişan almak için.
Ve kızların arasında tek başına biri
Suskun oturuyor solgun, kederli.
Onlar topluluğun içinde tuhaf bir çift
Oluşturuyorlar, hiçbir şey anlamadan.
Vay onların başına: Biri kovulan Tazit,
Diğeri de bir kız ona sevdalı olan...

Oo, zaman geçti! Delikanlı onunla
 Gizli gizli dağlarda buluşuyordu.
 Kızın heyecanında, kısa konuşmasında,
 Ve yere indirdiği mahzun bakışlarında,
 Tatlı bir zehrin alevini içiyordu.
 Kız, evinin eşiğinden
 Yola doğru bakarken
 Neşeli kız arkadaşıyla konuşarak, –
 Birden oturur, sapsarı kesilirdi
 Ve bakmadan karşılık verirdi,
 Şafak gibi de kızarak –
 Ya da su başında durduğunda
 Kayalık doruklardan boşanan,
 Dövme testiği uzun zaman
 Doldururdu tınlayan bir dalgayla.
 Tazit ise yüreğindeki galeyanları
 Zapt etmekten aciz, bir gün geliyor
 Kızın babasına, bir kenara çekiyor
 Ve diyor ki: “Kızın bana sevdalı
 Uzun zamandır. Özlemiyle yanarken onun
 Aylardır yalnız ve kimsesiz yaşıyorum.
 Ne olur kutsayıver benim aşkımı.
 Yoksulum – ama gencim, kuvvetliyim.
 İş bulmam kolay. Bu koyu yoksulluğu
 Evimizden mutlaka defedeceğim.
 Sana itaatkâr, vefalı ve sevgi dolu,
 Bir evlat ve dost, oğullarına da
 Güvenilir bir kunak olacağım,
 Kızına ise – candan bağlı bir koca.”

Ama asık yüzlü yaşlı adam onu
 Kötücül düşüncelerle dinliyordu.
 Bembeyaz başını sallayıp iki yana
 Şöyle yanıt verdi umursamazca:
 “Aklımı çelmeye çalışıyorsun,

Ya sınavarak ya da alay ederek sen...
Ne çılgın biri olduğunu kendin biliyorsun,
Dövüşmeye cesaret edemeyen,
Bir kölenin karşısında bile korkan,
Alamayıp kardeşinin intikamını,
Babası tarafından lanetlenen ve kovulan
Birine nasıl veririm sevgili kızımı?
Defol git, rahat bırak beni!"

Bu ağır suçlama işlemiştii
Genç yüreğinin derinlerine.
Tazit sır oldu o günden sonra,
Konuşmadı hiç kimseyle,
Ve dağların kızına bir daha
Mutsuz gözlerini kaldırmadı.
Ama baba ocağının çatısı altına
Sürgün oğul hiç dönmedi.
Geceler gündüzleri kovaladı
[...] gece soğuk ve sisli
[...] dağlardan [...]
Uçurum boyu hızla gidiyor bir sayga gibi
Bazen[...]
Oturuyor bir başına, kederli...

Puşkin bu yarım kalmış poemasını, 1829 yılının sonu ve 1830 yılının başında yazmıştı ve ancak Puşkin'in ölümünden sonra 1837'de yayımlandı. Tazit'in sevdiği kızın babası tarafından reddedilmesi ve dağlı gencin kaderli yalnızlığını anlatan taslaklar biraz ilerleme kaydediyor. Poemanın, Puşkin'in elyazmalarında korunan planlarından biri, yapıtın sonraki içeriğiyle ilgili bazı fikirler vermektedir. Burada, yakınları tarafından dışlanan Tazit'in Hristiyan misyonerlerle karşılaşmasından söz ediliyor. Anlaşıldığı kadarıyla Hristiyan oluyor. Çerkezlerle Ruslar arasında savaş patlak veriyor. Tazit savaşa katılmayı kabul ediyor – ama hangi tarafta yer aldığı pek açık değil – ölüyor. Ölmeden önce babasıyla ya da bağlı olduğu kabilenin insanlarıyla barışıp barışmadığı ya da yine dışlanarak mı öldüğü plandan anlaşılmıyor. “Tazit” poemasının temel meselesi – (“Poltava”nın temalarından birine yakın) ulusal bir meseledir, Kafkas halklarının Ruslarla temasa geçiş yollarıyla ilgili bir sorundur.

Puşkin, 1829 yılı yazında Kafkasya'ya yaptığı yolculuğu sırasında pek çok fikir geliştirmişti. *Erzurum Yolculuğu*'nda şöyle yazıyordu: “Çerkezler bizden nefret ediyorlar. Onları geniş otlaklarından etmişiz; köylerini yakıp yıkıp, kabilelerini toptan yok etmişiz. Onlar gitgide dağlara çekildiler ve oradan bizlere baskınlar düzenlediler.” Puşkin, iktisadi ilişkilerin Kafkas dağlılarıyla Rusların yakınlaşmasına katkı sağlayacağını düşünüyordu: “Ancak Karadeniz'in doğu kıyılarının elde edilmesinin, Çerkezlerin Türkiye ile olan ticari ilişkilerini keserek onları bizimle yakınlaşmaya zorlayacağını öngörmek gerekir, Refah (Avrupa Uygarlığı S.B.) giyim kuşamları konusunda onlara uygun koşullar sağlayabilir...(*Erzurum Yolculuğu*). Puşkin daha beşeri bir din olan Hristiyanlığı en etkili ve güçlü yayılma aracı olarak görüyordu. Ona göre bu araç, dağlıların katı gelenek ve göreneklerini yumuşatacak ve kan davası geleneğini ortadan kaldıracaktı. Puşkin “Tazit” poemasında bu görüşünü denemek ister gibi, yeni Hristiyan ahlakının dağlıların katı yaşam tarzı ve anlayışlarıyla çatışkısının gerçek tablosunu çizer ve bu çatışkının trajik sonuçlarını ortaya koyar.

Araştırmacıların kaydettiği gibi poemanın stilinde, Puşkin'in halksal yaratım biçimlerine ve Doğu hikâyelerinin üslubuna yaklaşma çabaları hissedilmektedir.

Poemanın ilk sahnesindeki cenaze merasimi anlatımı, Puşkin'in *Erzurum Yolculuğu*'nda, Oset köylerinin birindeki defin töreninden alınmadır:

“Bir evin etrafında kalabalık toplanmıştı. Avluda iki öküzün çektiği bir araba duruyordu. Ölenin yakınları ve arkadaşları dört bir yandan gelmiş-

lerdi ve ılık ılıa ağlayarak eve yürüyorlar ve yumruklarını balarına vuruyorlardı. Kadınlar uslu uslu oturuyorlardı. zerinde yamısı olan l-y dışarı taıdılar:

“...like a warrior taking his rest
With his martial cloak around him⁶;

Arabaya koydular. Konuklardan biri ölünün tfeini aldı, srgsnden ba-
rutu üfleyip onun yanına koydu. Öküzler hareket etti. Konuklar arkasın-
dan yürüdü. Cenaze, köye yaklaşık 30 km uzaklıktaki daa defnedilecek-
ti.” Bu biraz temkinli ve ölçülü anlatımı, neredeyse aynı kelimelerle anla-
tılan, ama canlı, somut, duygu yüklü şiirsel ayrıntıların (mollanın hüzünlü
duası, huzursuz atlar, kadınların arasında yürüyen ölünün babası, ölünün
yamısını taşıyan iki zden, alev renkli günbatımı vb...) bolluuyla zen-
gin “Tazit”in dizeleriyle karılatırmak ders verici niteliktedir. Puşkin *Er-
zurum Yolculuğu*’nda bu cenaze töreniyle ilgili anlatımını şu sözlerle bitiri-
yor: “Ne yazık ki hiç kimse bana bu geleneklerin ne olduğunu anlatmadı.”
Puşkin bu tre ve geleneklerin şiirsel ve tatmin edici açıklamasını tama-
miyle bu poemada bulmuştur.

[*Puşkin uzmanı, edebiyatbilimci dilbilim doktoru
Sergey Mihayloviç Bundi’den (1891-1983) alıntı*]

NOTLAR

- 1 Poemada geçen yerleşim biriminin bir een köyü olduğu anlaşılmakta-
dır. Adigeler (Çerkezler) ise eenlerden etnogenetik olarak farklı bir halk
olup Kuzeybatı Kafkasya’da yaşamaktadırlar. Bu köyün sakinlerinin, bas-
kı, kan davası ve buna benzer sebeplerden yurtlarını terk ederek batıya
göç etmiş ve burada Adigeleşmiş Çeçenler olması pek mümkündür. (. n.)
- 2 Kuzey Osetya’da antik şehir harabeleri. Tatar-tepe (. n.)
- 3 Arkebze benzeyen bir tüfek. (. n.)
- 4 Hem eve gelen konuk, hem de arkadaş, yoldaş, kirve, sağdıç vb. anlamın-
da kullanılan Türkçeden devşirilmif bir sözcük. (. n.)
- 5 Puşkin’in bu dizesi o yıllarda büyük fırtınalar koparmış, üzerinde olumlu/
olumsuz pek çok görüş ne sürülmüştür, bu konuyla ilgili tartışmalar g-
nmzde de sürdürülmektedir. (. n.)
- 6 İrlandalı şair Charles Wolfe’a (1791-1823) ait dizeler. (“... bir savaşı gibi
dinlenirken / üzerinde savaş pelerini) (. n.)

KOLOMNA'DAKİ KÜÇÜK EV
(1830)

I

Dört duraklı vezinden artık usandım:
 Bunu herkes kullanıyor. Bırakmanın vakti
 Geldi eğlensin diye çocuklar. Canım
 Ne zamandır istiyordu oktava girişmeyi.
 Gerçekten de: Hâkim olsaydım
 Üçlü dizeme. Yazardım daha mükemmeli!
 Zaten benimle teklifsizce yaşar uyaklar;
 İkişi kendiliğinden gelir, üçüncüyü doğurur.

II

Geniş, özgür bir yol açılsın diye ben,
 Onlara hemen fiiller sağlarım...
 Bilirsiniz ki fiilden üretilen kafiyeden
 Tiksinti duyarız biz. Neden? Sorarım.
 Şihmatov böyle yazmıştı dini bütün;¹
 Genellikle ben de böyle yazarım
 Niye? Söyleyin; bizler çıplağız gerçekte.
 Uyaklarda fiil kullanacağım bundan böyle.

III

Kibirlenip çürüğe çıkarmam onları ben,
 Ağır yara almış acemi erler gibi öyle,
 Ya da atlar gibi, bozuk biçimleri yüzünden, –
 Bağlaç ve zarflar da devşirmem kendime;
 Bir ordu toplarım en döküntüsünden.
 Bana uyak lazım; hazırım hepsini gözetmeye,
 Tam bir sözlük de olsa; ister hece, ister asker –
 İkişi uygundur sisteme: Bizde tantana ne gezer.

IV

Dişi ve erkek cins uyaklar, pekâlâ!
 İzninizle, bir deneyelim: Beni dinleyin!
 Uzatın ayaklarınızı, gelin hizaya
 Ve üçerli sıra halinde oktava girin!
 Korkmayın, katı olmayacağız fazla:
 Daha serbest davranın, ama tökezlemeyin,
 Sonra alışacağız zaten, şükür Tanrıya
 Ve çıkacağız böylece düzgün bir yola.

V

Ne kadar eğlenceli rakamlı şiir düzmek,
 Bir düzen içinde, art arda harmoni,
 İzin vermemek bir tarafa sürüklenmelerine,
 Savaşta darmadağın olan bir ordu gibi!
 Her hece fark edilir ve saygınlık içinde,
 Her dize burada kahraman görür kendini,
 Ya şair... Kime denk olabilir acaba
 Timur'a mı, Napolyon'a mı yoksa?

VI

Bir parça dinlenelim bu noktada.
 Ne? Bırakmak mı, para sürmek mi yoksa?
 Ne yalan söyleyeyim beş duraklı mısra da
 Arayı severim ben ikinci durakta.
 Yoksa mısra ya tepede olur, ya çukurda,
 Ve şimdi kanepenin üzerinde yatsam da,
 Bana her şey görünür, sarsıntılı bir koşuda
 Talikayla gidiyormuş gibi donmuş bir tarlada.

VII

Ne var bunda? Gezmek değil gene de
 Nevski granitlerinde yaya veya baloda
 Parke cilalamak yahut hızla gitmek at üstünde
 Kırgız bozkırında. Sonra gideyim düşe kalka,
 Kısa adımlarla bir menzilden ötekine,
 Hakkında konuştukları o ayrıksı adam gibi,
 Yemini vermeden yorga atıyla
 Gelen Moskova'dan Neva'ya...

VIII

Söyleyeceğim, yorga! Parnas'ın² rahvanı onu
 Çok gerilerde bırakırdı ya, Pegasus³ yaşlı
 Kalmamış artık ağzında bir diş. Kazdığı kuyu
 Kurumuş. Isırganotu bürümüş Parnas'ı;
 Feb⁴ emekliliğini yaşamakta, Yaşlı korosu
 Esin perilerinin artık büyülemiyor bizi.
 Ve kafilesini klasisizmin zirvelerinden
 Bitpazarına taşıdık biz hep birden.

IX

Kurul bakalım esin perisi: Eller yenlere,
 Ayaklar sıranın altına! Pirelenme öyle,
 Civelek! Başlıyoruz şimdi. Vaktiyle,
 Bundan yaklaşık sekiz yıl önce,
 Yaşlı, dul bir kadın yaşıyordu kızıyla birlikte.
 Mütevazı evleri Pokrov'da, bekçi kulübelerinin bile
 Gerisinde bulunuyordu. Görüyorum şimdi
 Çatı katını, sundurmayı, kapıyı ve üç pencereyi.

X

Üç gün önce bir tanıdığım la birlikte
 Oraya gitmiştim bir akşam öncesi.
 Kulübenin yerinde yeller esiyordu. Yerine
 Üç katlı bir ev inşa edilmişti.
 Bir zamanlar pencerenin dibinde
 Oturan yaşlı kadını hatırladım, genç kızı,
 Ve daha genç olduğum o yılları...
 “Ne olmuştu onlara, hayattalar mıydı?”

XI

Hüzünlenmişim: Çok katlı eve
 Gözucuyla bakıyordum. Bir yangın
 Sarsaydı o anda onu çepeçevre,
 Benim öfkeyle dolu bakışlarım
 Zevk alırdı alevlerinden. Garip bir düşünce
 Dolup taşar bazen yürek; aklımıza bizim
 Türlü saçmalıklar geliverir, arkadaşımızla
 Ya da tek başımıza başıboş dolaştığımızda.

XII

Mutludur, söze sağlamca hükmedebilen
 Ve düşüncesinin dizginlerini elinde tutan,
 Mutludur, bir yılanın tıslamasını hemen,
 Kalbinde yatıştıran ya da bastıran;
 Gelgelelim birdenbire gaddarlığıyla ünlenen
 Gevezenin tekidir... Sular içiyorum Leta’dan,⁵
 Doktorum yasakladı bana hüznü kederi:
 Bırakalım bunu, – bana bir iyilik yapın hadi!

XIII

Yaşlı kadın (Böyle yüzlerin tıpatıp aynısını
 Çok görmüşümdür Rembrandt'ın tablolarında)
 Boneyle dolaşıyordu ve gözlüklüydü. Ama kızı
 Çok güzeldi, Tanrı hakkı için inanın bana:
 Gözleri ve kaşları – sanki gece karanlığı,
 Tatlı, beyaz tenli bir kız, bir güvercin adeta;
 Kültürlü, geniş bilgili bir havası vardı.
 Emin'in toplu yapıtlarını okumaktaydı.⁶

XIV

Kız gitar çalmayı da biliyordu ayrıca,
 Söylerdi: “İnliyor gökkırı güvercin,”⁷ ve
 “Çıktı mı ben...”⁸ i ve geçmişten ne varsa,
 Herkes kış akşamında sobanın önünde
 Ya da kasvetli sonbaharda semaverin başında
 Ya da ormanda dolanırken bahar günlerinde,
 Söylerdi Rus kızı dertli dertli,
 İçli şarkıcı, esin perilerimiz gibi.

XV

Mecazi veya gerçek anlamda: Topluluk,
 Arabacıdan tutun birinci sınıf şaire,
 Söylüyoruz yanık sesle. Hüzünlü çığlık,
 Rus şarkısı. O ünlü simge!...
 İyi başlamışken, bitiremiyoruz ne yazık.
 Esin perilerimize ve bakirelerimize
 Acıyla sıcaklık veren bir armoni...
 Ama hoşuma gidiyor hazin melodisi.

XVI

Paraşa (Güzelimizin adı böyle) anlardı
 Temizlik, ütü, dikiş, örgü örmekten;
 Bütün evi çekip çeviren sadece Paraşa'ydı,
 O sorumluydu hesap kitap işlerinden,
 Onun yanında pişerdi karabuğday lapası
 (Bu büyük işte taşımasına yardım eden
 Aşçı kadın Fyokla'ydı, iyi kalpli ihtiyar,
 İşitme ve koku duyusunu yitirmişti çoktandır).

XVII

Yaşlı anne gündüz oturup önüne pencerenin;
 Çorap örmekle geçirirdi zamanını,
 Küçük masanın başında da akşamleyin
 İskambil kartlarını açarak fal bakardı.
 Kızı bu sırada dört bir yanda koştururken,
 Bir pencerenin önünde, bir avluda belirirdi,
 Kim geçerse geçsin ya da yürüsün, bulurdu vakit
 Herkesi görmeye (bu uyanık cinsi latif!).

XVIII

Panjurlar kış ayında kapanırdı erkenden,
 Yazınsa her şey erirdi evin içinde
 Gece yarısına kadar. Pencereden
 Kıza donuk Diana bakardı uzun süre.
 (Evet, romantizm bu olmadan
 Asla edemez; yaşayagelmiştir böyle!)
 Anne çoktan başlardı horlamaya,
 Kızı ise – Ayı seyrederdi hâlâ.

XIX

Genç kız miyavlamasını dinlerdi kedilerin
 Tavan aralarında. Buluşmaların edepsiz belirtisini,
 Uzaktan uzağa saatin vuruşunu, bağırtısını bekçinin –
 Hepsi bu kadar. Huzurlu Kolomna gecesi
 Harika bir sessizlik içinde. Bazen içinden evin
 Belirip kaybolur iki gölge. Duyulabilirdi
 Süzgün kızın kalbinin esnek giysinin içinde
 Nasıl çarpıp durduğu belirgin biçimde.

XX

Yazın ve kışın pazar günlerinde,
 Onunla Pokrov'a giderdi dul kadın
 Ve dururdu kalabalığın önünde,
 Solunda koronun. Şimdi yaşadığım
 Yer orası değil, ama şaşmaz bir hayalle,
 Uykuyla uyanıklık arasında hoşlanırım,
 Kolomna'ya, Pokrov'a uçup gitmekten
 Ve orada pazarları Rus ayini dinlemekten.

XXI

Hatırlıyorum, her zaman bir kontes gelirdi
 Oraya...(Adı neydi, anımsamıyorum doğrusu).
 Genç ve çok zengin biriydi;
 Kiliseye vakarla girerdi, bir patırtı gürültü;
 Gururla dua ederdi (vay, öyle mi!).
 Günahkârdı! Hep bakardım sağıma doğru,
 Sürekli ona. Paraşa onun karşısında
 Sefil görünürdü, daha bir sefil hatta.

XXII

Bazen kontes kibirli bakışlarını ona
 Küşümseyerek fırlatırdı. Ama Paraşa
 sessizce ve şevkle yakarırdı Tanrıya
 Ve avunmuş görünmezdi bununla.
 Uysallık zarafetle yansırdı onda;
 Kontesse gömülmüştü kendi dünyasına,
 Yeni modanın büyüüne,
 Arsız ve acımasız kendi güzelliğine...

XXIII

Aşırı bir gururun soğuk ideali gibi
 Görünürdü. Bakınca anladınız kontese;
 Ama bu kibrin altından farklı bir hikâyeyi
 Okumuştum ben: Uzun sürmüş kederlerle,
 Gurursuz feryatlar... araştırmıştım hepsini,
 Bunlar istemsiz bir bakışı çekiyordu kendine...
 Gelgelelim kontes farkında olamazdı bunların
 Belki beni de kaydetti listesine kurbanlarının.

XXIV

İstirap çekiordu genç ve güzel olsa bile,
 Hayatı görkemli bir rahatlık içinde
 Akıp gitse de ve kendi hükmetse de
 Kaderine; moda ona estirse bile
 Buhurlarını, – o mutsuzdu yine de.
 Ey, okuyucu yeni tanıştığınız bakire
 Yüz misli daha mutluydu ondan,
 Sıradan, iyi kalpli benim Paraşam.

XXV

Boynuzdan tarak yılankavi beliklerde,
 Kulakların arkasından inen kızıl kıvrımlar,
 Başörtüsü çaprazlama ya da düğüm şeklinde,
 Zarif boyunda balmumundan boncuklar –
 Sade bir elbise; Ama penceresinin önünde
 Yine de dolaşırlardı siyah bıyıklı askerler,
 Ve genç kız büyülemeyi biliyordu onları
 Pahalı elbiselerin olmadan bir yardımını.

XXVI

Aralarında kimi görüyordu kalbine yakın
 Ya da herkese karşı eşit şekilde
 Soğuktu ruhu? Aşağıya bir bakalım.
 Huzurlu bir yaşam sürüyordu bir kere,
 Aklına ne balolar, ne Paris gelirdi kızın,
 Ne de ev (hanede yaşıyor olsa bile
 Vera İvanovna –amcasının kızı
 Saray görevlisinin karısı).⁹

XXVII

Ama başlarına ansızın üzücü bir olay geldi:
 Aşçı kadın hamamdan dönerken yolda
 Düşmüştü. Sirkeyle boşuna ettiler tedavi,
 Çayla, şarapla ve nane lapalarıyla,
 Doğum gününden bir gece önce ne var ki
 Ruhunu teslim etti. Zavallı aşçı kadınla
 Vedalaştılar. Aynı gün geldiler
 Alıp tabutunu Ohta'ya götürdüler.¹⁰

XXVIII

Evde onun için üzülmüşlerdi, herkesten
 Çok kedi Vaska. Sonra dul kadını benim:
 “Bir iki gün,” diye geçirdi içinden,
 “– fazla değil – aşçısız yaşanır da, Rabbin
 Buyruğuna göre sofraya ihanet edemem.”
 Anne kızına seslenir: “Paraşa!” “Efendim!”
 “Nereden aşçı bulabiliriz? Öğreniver komşudan,
 Bilgisi var mıymış, şöyle az rastlanır ucuzundan?”

XXIX

“Öğrenirim anneciğim.” Ve çıktı dışarı,
 Sıkıca giyinerek, (Kış şiddetli geçiyordu,
 Kar gırç gırç ötüyor, bulutsuz, ayazlı
 Havada mavi ufuk yıldızlar içinde parlıyordu).
 Dul kadın uzun süre bekledi Paraşa’yı;
 Kadını uyku bastırmış, çok geç olmuştu,
 Paraşa sessizce onun odasına girdi,
 “İşte aşçı kadını getirdim,” dedi.

XXX

Onun peşinden ürkek adımlarla yürüyerek,
 Üzerinde süslü püslü kısa bir etek,
 Uzun boylu, fena görünmeyen pek,
 Bir kız geliyordu başını öne eğerek.
 Bir köşeye çekildi, önlüğünü çıkararak.
 Kadın: “Ne ücret istersin?” diye dönerek
 Sordu ona. “Siz ne kadar verirsiniz,”
 Dedi alçakgönüllüce ve serbestçe kız.

XXXI

Kızın yanıtı hoşuna gitmişti dul kadının.
 “Adın ne?” “Mavra.” “Peki, Mavruşa,
 Burada kal; cancağızım, genç bir kızsın;
 Erkeklerden uzak dur. Müteveffa Fyokluşa
 Tam on yıl aşçılığını yaptı buranın,
 Asla halel getirme namusuna.
 Hadi, yürü bakalım kızım ile ve benimle,
 Gayretli ol; sakın kusur işleyeyim deme.”

XXXII

Günler birbirini izliyor. Kız aşçılıktan
 Pek anlamıyor: Hem fazla pişiriyor.
 Hem fazla kızartıyor, hem de raflardan
 Tabak çanağı düşürüyor, çok tuz atıyor.
 Dikişe oturuyor – anlamıyor iğne tutmaktan;
 Onu azarlıyorlar – Mavra öylece susuyor;
 Her yerde, her şeyi berbat ediyor bir şekilde.
 Paraşa dövüyor, ama baş edemiyor kesinlikle.

XXXIII

Kiliseye ayine gitmişlerdi pazar günü
 Anne ile kız. Evde sadece Mavruşa
 Kalmıştı; buyurun işte: Gece boyu
 Dişleri ağrımıştı; zor hareket ediyordu Jiva;¹¹
 Bir de tarçınların ezilmesi gerekiyordu, –
 Pastayı da fırına verecekti Mavra.
 Onu evde bırakmışlardı ama, kilisede ansızın
 Yüreğine bir korku düştü yaşlı dul kadının.

XXXIV

Düşünmeye başladı: “Nereden kapıldı ki
 Pasta tutkusuna açığöz Mavruşa?
 Pastacı ha, vallahi, bir iş çeviriyor sanki!
 Bizi soymayı ve sonra da yoksa
 Sıvışmayı mı planlıyor? Bayramda yeni
 Kıyafetler giyeceğiz! Ah, bu ne korku ya!”
 Böyle düşünürken durur gibi olmuştu kalbi
 Ve sonunda dayanamayıp dedi ki:

XXXV

“Paraşa, burada bekle. Eve gideceğim;
 Bir şey beni korkutuyor.” Anlamamıştı kızı
 Neden korktuğunu. Dul kadının benim
 Bir fırladı ki eşikten az kalsın uçacaktı;
 Küt küt atıyordu kalbi, nasıl çarparsa bir felaketin
 Öncesinde. Kulübeye geldi, mutfağa baktı, –
 Mavruşa yoktu. Kendi odasına girdi dul kadın –
 O da ne? Bu ne dehşet! Aman Tanrım!

XXXVI

Paraşa’nın aynasının karşısında ciddi ciddi
 Tıraş oluyordu aşçı kadın. Ya benim dul kadın?
 “Ah, ah!” diye inleyip durdu. Aşçı onu gördüğü gibi,
 Yanakları sabunlu, önüne ardına bakmaksızın,
 Dul kadını aşarak (lekeleyip onun şerefini)
 Sundurmaya fırladı, verandaya çabucak
 Evet, evet, kaçmak için, yüzünü kapatarak.

XXXVII

Ayin sona ermişti; Paraşa eve döndü.
 “Ne oldu anneciğim?” “Ah, Paşemka’m benim!
 Mavruşka...” “Nesi var, ona ne oldu?”
 “Bizim aşçı... Hâlâ kendime gelemedim...
 Aynanın karşısında... sabun içinde yüzü...”
 “Siz bilirsiniz, ama hiçbir şey anlamış değilim;
 Nerede peki Mavruşa?” “Ah, o bir harami!
 Burada tıraş oluyordu!... aynı benim rahmetli!

XXXVIII

Paraşa’nın yüzünün kızarıp kızarmadığını size
 Doğrusu söyleyemem; Ama Mavruşka
 O günden sonra sır oldu – kayboldu izi de,
 Tek kuruş alamadan çekip gitti Mavra
 Yol açmadan tabii ciddi bir felakete.
 Kim arka çıkmıştı aşçı Mavruşa’ya
 Yüzü kızaran kız mı, anne mi? İtiraf edeyim ki,
 Bilmiyorum, hemen bitirmek istiyorum hikâyemi.

XXXIX

“Nasıl, hepsi bu kadar mı? Şaka ediyorsunuz!”
 “Vallahi.” “Buyurun, oktavlar bizi getirdi nereye!
 Neden peki bu kadar endişe uyandırdınız,
 Ordu topladınız da yürüdünüz şişine şişine?
 Doğrusu kıskanılacak bir yol bu bulduğunuz!
 Başka konular düşünemediniz mi kendinize?
 Burada hiç değilse bir ahlak dersi yok mudur?”
 “Var... ya da yok: Birazcık sabır...”

XL

Alın size ahlak: Benim fikrime göre,
 Aşçı kadını tutmak tehlikeliydi;
 Erkek olarak doğan birinin gerçekte
 Saçma ve tuhaftı etek giymesi:
 Sakalını zaten günü gelince
 Tıraş etmesi gerekecekti – ki
 Kadın doğasına uymaz bu... başka
 Bir şey çıkaramazsın bu öykümden fazla.”

NOTLAR

- 1 Sergey Aleksandroviç Şihmatov (1785-1837). Rus şair, dini şiirler yazmıştır. (ç. n.)
- 2 Yunanistan’da sıradağ, ayrıca Apollon’un ve esin perilerinin tapınağı. (ç. n.)
- 3 Yunan Mitolojisi. Kanatlı at. (ç. n.)
- 4 Apollon. (ç. n.)
- 5 Yunan mitolojisi. Lethe. Ölüler Ülkesi Hades’te unutmayı simgeleyen pınarın ve tanrıçanın adı. (ç. n.)
- 6 V. A. Emin. 18. yüzyılda yaşamış, esnaf çevrelerinde popüler olan roman yazarı. (ç. n.)
- 7 Rus şair İvan İvanoviç Dmitriyev’in (1760-1837) romansından. (ç. n.)
- 8 Rus şair Yuri Aleksandroviç Neledinski’nin (1752-1828) halk şarkıları türündeki romansından. (ç. n.)
- 9 Buradaki sözcüğün Rusçası *gof-furyer*. 9. dereceden saray görevlisi. Rus İmparatorluğunda 1722 yılından 1800 yılına kadar *yegermeyster* (saray avcılarının başı), *tseremoniymeyster* (tören yöneticisi) *kamer-yunker* (saray görevlisi genç), *ober-kuhenmeyster* (aşçıbaşı) olarak kullanılan bu görevler için, 1800 yılından itibaren 1917 yılına kadar *gof-furyer* adı kullanılmaya başlanmıştır. (ç. n.)
- 10 Ohta’da öncelikle yoksulların defnedildiği bir mezarlık vardı. (ç. n.)
- 11 Slav mitolojisi. Hayat ve bereket tanrıçası. (ç. n.)

BAKIR ATLI

(1833)

Petersburg Öyküsü

ÖNSÖZ

Bu hikâyede anlatılan olay gerçeklere dayanmaktadır. Su baskının ayrıntıları o yılların dergilerinden alınmıştır. İlgilenenler V. N. Berh'in hazırladığı haberle meraklarını giderebilirler.

GİRİŞ

İssız dalgaların vurduğu kıyıda
 Yüce düşüncelerle dolu dikiliyordu o,
 Ve uzaklara bakıyordu. Karşısında
 Geniş akıyordu ırmak; zavallı bir kayık
 Tek başına yüzüyordu sularda.
 Yosun tutmuş, bataklık kıyıları boyunca
 Kulübeler kararıyordu şurada burada,
 Yoksul Çuhon'un barınakları;¹
 Ve güneşin sisler arasında kaybolan
 Işıklarından yoksun orman
 Çevrede inliyor ve uğulduyordu.

Ve düşünüyordu o:
 “Buradan gözdağı vereceğiz İsveçliye.
 Büyük bir kent kurulacak burada
 Küstah komşuya inat olsun diye.
 Burada kaderimize yazmıştır doğa
 Bir pencere açmayı Avrupa'ya,
 Denizin kıyısında sağlam üs olmayı.
 Denizin yeni dalgalarından bizlere
 Gemiler gelecek yabancı bandıralı,
 Şölenler düzenleyeceğiz enginlerde.”

Yüz yıl geçti, ve yeni kent,
 Kuzey ülkelerinin harikası, güzeli,
 Orman karanlığının ve bataklıkların
 İçinden gururla ve ihtişamla yükseldi;
 Doğanın bahtsız üvey oğlu
 Finli bir balıkçının vaktiyle,
 Yalnız başına sığ kıyıları boyu
 Yırtık ağlarını bilinmez sulara
 Bıraktığı yerde şimdi
 Capcanlı rıhtım boyunca
 Birbirine sokulmuş sarayların,

Kulelerin zarif kütleleri yükseliyor;
 Dünyanın dört bir yanından yığınla
 Zengin iskelelere gemiler yanaşıyor;
 Neva granitle donanmış;
 Suların üstünde köprüler asılı;
 Neva ırmağının adaları
 Yemyeşil bahçelerle kaplanmış,
 Ve genç başkent önünde sanki
 Sönük kaldı yaşlı Moskova,
 Yeni çarichenin karşısında
 Erguvanlı dul bir kadın gibi...

Seviyorum seni, Petro'nun yaratısı,
 Seviyorum senin ciddi, zarif görüntünü,
 Neva'nın heybetli akışını,
 Sahil boyu granitlerini,
 Parmaklıklarının dökme nakşını,
 Senin hülyalı gecelerindeki
 Duru alacakaranlığı, aysız parıltıyı,
 Ben odamda oturmuş şiirlerimi
 Lambasız yazarken ve okurken
 Ve uykulu kütleleri parıldarken
 Boş caddelerin ve saçarken ışığını
 Donanma binasının külahı,
 Ve gece, karanlığını dökmeden
 Altuni gökyüzünün üzerine,
 Bir şafak yerini ötekine bırakırken
 Bir yarım saat bahşederek geceye...
 Seviyorum senin amansız kışının
 Kımıltısız havasını ve soğuğunu,
 Geniş Neva boyu kızakların koşusunu,
 Güllerden parlak yüzlerini kızların,
 Parıltını, gürültünü ve balo konuşmalarını,
 Bekâr âlemlerinin geç saatlerinde
 Köpüklü kadehlerin cızıldamasını
 Ve punçun yanışını mavi alevlerle²

Seviyorum savaşı devingenliğini
 Marsovo Pole eğlencelerinin,³
 Yaya birliklerin ve süvarilerin
 Değişmeyen tekdüzen güzelliğini,
 Düzenli saflarında dalgalanan
 Eprimiş zafer sancaklarını,
 Savaşta delik deşik olan
 Bakır miğferlerin ışıltısını.
 Seviyorum ordular başkenti senin
 Kalenin dumanını ve gök gürültüsünü,
 Çar sarayına çariçesi kuzeyin
 Armağan ederken oğlunu
 Ya da düşmana karşı utkusunu
 Rusya bir kez daha kutlarken,
 Ya da Neva kıırarak mavi buzunu
 Sürüklerken denizlere doğru
 Ve baharı duyumsayarak sevinirken...

Kurumlan, Petro'nun kenti,
 Rusya gibi dimdik dur ayakta,
 Ve uzlaşsın artık seninle
 Yenilen doğanın gazabı da;
 Düşmanlığı ve kadim tutsaklığını
 Finlandiya'nın dalgaları unutsun
 Ve bozmasın beyhude gazabıyla
 Sonsuz uykusunu Petro'nun!

Çok korkunç bir zamandı,
 Anısı o günlerin tazedir hâlâ...
 O zamanın dostlarım, sizin için
 Başlayacağım hikâyesini anlatmaya.
 Ama acıklı olacak hikâyem benim.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kasvetli Petrograd'ın üstünde
 Kasım esiyordu güz soğuğuyla.
 Çarparak gürültülü dalgalarını
 Düzgün setlerinin kenarlarına,
 Neva tedirgin yatağında
 Bir hasta gibi çırpınmaktaydı.
 Vakit hayli geçti, ortalık kararıyordu;
 Yağmur pencereye öfkeyle vuruyordu,
 Ve rüzgâr esiyordu acılı bir ulumayla.
 İşte bu sırada genç Yevgeni
 Konukluktan evine dönmüştü...
 Burada biz kahramanımıza
 Bu adla sesleneceğiz. Kulağa
 Hoş geliyor bu isim; ayrıca
 Kalemim nicedir dost onunla
 İhtiyacımız yok onun adına.
 Uzun zaman evvel lakin
 Onun adı belki de parlamıştı,
 Ve kaleminde Karamzin'in⁴
 Yurt söylenceleriyle çınlamıştı;
 Ama o unutuldu şimdi dillerde ve
 Toplumun belleğinde. Kahramanımız ise
 Kolomna'da yaşıyor ve bir yerde çalışıyor
 Ve soylulardan köşe bucak kaçıyor,
 Üzülmüyor hiç ne ölmüş yakınlarına
 Ne de unutulmuş eski zamanlara.

Ve böylece evine gelen Yevgeni
 Paltosunu üzerinden attı, soyundu, yattı.
 Ama uzun zaman uyuyamadı,
 Türlü düşüncelerin çalkantısı içindeydi.
 Peki, neler düşünüyordu? Bir kere
 Yoksuldu o, büyük güçlükler içinde
 Ayakta kalabilmek için hem onurlu,

Hem bağımsız olmak zorundaydı,
 Zeki ve zengin kılabilirdi Tanrı onu.
 Oysa ne boş gezen mutlular vardı,
 Miskin, tembel, kıt akıllı,
 Yaşamları daha külfetsiz birçoğu!
 İki yıldır çalışıyordu topu topu;
 Oturmuş bunları düşünüyordu,
 Sonra havaların bozuk olduğunu;
 Bayağı kabarmıştı ırmağın suları,
 Neva'da köprülerin kaldırılması yakındı.
 Paraşa'dan da ayrı kalacaktı bir iki gün.
 Yevgeni burada iç çekip derinden
 Bir şair gibi hülyalara daldı.

“Evlenmek mi? Acaba? Neden olmasın ki!
 Evet, evlilik zordur kuşkusuz,
 E, ne olmuş, genç, sağlıklı bir kişi,
 Çalışmaya hazırdır gece gündüz;
 Kendine kurabilir bir şekilde
 Gösterişsiz, basit bir yuva
 Ve Paraşa' yı avutabilir içinde.
 Önümüzdeki yıl, olur ya –
 Küçük bir yer edinirim – Paraşa'nın
 Elleri teslim ederim bu yerimizi
 Ve eğitimi yavrularımızın...
 Ve yaşayıp gideriz ve son yolculuğumuza
 İkimiz varırız böyle el ele kol kola,
 Ve defnederler bizi torunlarımız...”

Bunları hayal ediyordu. Ve o gece
 Bir sıkıntı vardı içinde, ve diliyordu,
 Rüzgâr içli içli inlemesin öyle
 Yağmur vurmasın camlara
 Öyle öfkeyle...

Uykulu gözlerini
 Nihayet kapadı. Ve işte sonunda

Yağmurlu gecenin karanlığı azalıyor
 Ve donuk bir gün başlıyor şimdi...
 Ne dehşetli bir gün!

Neva bütün gece

Atıldı denize, fırtınaya karşı,
 Baş edemeyip onların deli cesaretiyle...
 Dövüşmeye de dermanı kalmamıştı...
 Sabaha karşı Neva kıyılarının üstü
 Bir yığın insanla dolup taşmıştı,
 Halk hayranlıkla seyrediyordu
 Fıskırmaları, dağ gibi dalgaları
 Ve azgın suların köpüğünü.
 Ama körfezden rüzgârın baskısıyla
 Önü gitgide kapanan Neva
 Geriliyordu öfke ve galeyanla
 Ve adaları boğuyordu sulara,
 Hava da azdıkça azıyordu,
 Neva kabarıyor ve uğulduyordu,
 Kazan gibi fokurdayıp havalanarak,
 Ve vahşi bir hayvan gibi kudurarak
 Saldırıyordu kentin üzerine, önünde
 Herkes oraya buraya kaçmaya başladı,
 Ve ortalık birdenbire ıssızlaştı,
 Sular doldurdu yer altı mahzenlerini,
 Kanallar mazgallara boşandı birdenbire,
 Ve Petropolis yüzeye çıktı, Triton gibi,⁵
 Beline kadar sulara gömülmüş halde.

Kuşatma! Saldırı! Azgın dalgalar,
 Hırsız gibi pencerelerden giriyor. Sandallar
 Kıştan müthiş bir hızla çarpıyor camekânlara.
 Satıcı tezgâhları silme sular altında.
 Kütükler, damlar, kulübe yıkıntıları,
 Stoklanmış ticaret malları,
 Mutsuz sefaletle ait eski püsküler,
 Fırtınanın sürüklediği köprüler,

Yıkılan mezarların tabutları
Caddelerin üzerinde yüzüyor!

İnsanlar

Görüyor Tanrının gazabını ve cezasını bekliyor.
Ne çare! Her şey yok oluyor: Yiyecekler, evler!
Bunları nereden sağlayacak?

O korkunç yılda

Müteveffa çar Rusya'yı şarla
Yönetiyordu henüz. Çar sıkıntılıydı
Ve kederler içinde balkona çıkmıştı:
“Çarlar,” dedi, “Tanrısız afetin asla,
Üstesinden gelemezler.” Oturdu
Düşünceli, gözleri kederli,
Gazaplı felakete bakıyordu.
Meydanlar göl haline gelmişti,
Göllere geniş ırmaklar misali
Dökülüyordu caddeler. Çar sarayı
Hazin bir ada gibi görünüyordu.
Çar emir verdi – bir uçtan bir uca,
Yakın ve uzak caddeler boyu,
Azgın sular içinde tehlikeli yola
Cesurca atıldılar çarın generalleri
Boğulmak üzere olan korku içindeki
İnsanların evlerini kurtarmaya.

O zamanlar, Petro Meydanında
Yükselen yeni bir binanın kenarında,
Ve yüksek girişinin üstünde
Kalkık pençeleriyle, adeta canlı
İki bekçi aslan durmaktaydı,
Mermerden hayvanın üzerinde,
Başı açık, ellerini kavuşturmuş göğsüne,
Kımıldamadan oturuyordu, bembeyaz
Yüzüyle Yevgeni. Korkmuştu bahtsız,
Ama kendisi için değil. Duymuyordu o,
Azgın dalganın kabara kabara

Tabanlarını nasıl kaldırdığını,
Yağmurun yüzünde şaklayışını,
Rüzgârın vahşice uluyarak
Şapkasını başından uçuruşunu.
Yevgeni'nin umutsuz bakışları
Bir kıyıya doğru çevrilmişti
Hareketsiz. Sanki dağ gibi,
Dalgalar huzursuz dipten öfkeli
Orada ayaklanıyor ve kuduruyordu,
Orada fırtına uluyor, orada savruluyordu
Yıkıntılar... Tanrım, Tanrım! Orada –
Dalgaların hemen yanı başında,
Körfezin tam ağzında, ne acı! –
Boyasız bir çit ve söğüt ağacı
Ve harap bir evcik: Ve orada
Dul kadın ve kızı, onun Paraşa'sı,
Onun hayali... Bunları yoksa
Düşte mi görüyor? Yoksa insanın
Hayatı bir hiç mi, boş bir düş gibi,
Yeryüzüne bir alayı mı semanın?
Ve büyülenmiş gibi Yevgeni,
Mermere adeta çivilenmiş gibi,
İnemiyor oradan! Etrafında
Hiçbir şey yok sudan başka!
Ve, dönmüş sırtını zavallıya,
Hiç değişmeyen yüksekliğiyle
Galeyana gelen Neva'nın üstünde
Duruyor ileriye uzanmış koluyla
Bir put bronz atın üzerinde.

İKİNCİ BÖLÜM

Ve sonunda, yıkımıyla doyuma ererek
 Ve küstah azgınlığından yorgun halde,
 Neva yavaş yavaş çekildi geriye,
 Taşkınlığını hayranlıkla seyrederek
 Ve aldırış etmeden terk ederek
 Kendi avını. Bir zalim de tıpkı böyle
 Topladığı acımasız çetesiyle
 Köyleri basarak, kırar, keser, yıkar,
 Yağmalar, gıcirtı sesleri, feryatlar...
 Cebir, küfür, acı acı bağırma, endişe!...
 Ve, ağırlaşarak yağmaladıklarından
 İzlenme korkusuyla, iyice yorulan
 Haydutlar aceleyle yönelirler evlerine,
 Ganimetlerini döke döke yol boyu.

Sular çekildi ve yaya yolu
 Açıldı, benim Yevgeni'm de
 Koşuyor, uyuşmuş ruhu,
 Umutla, korkuyla ve tasayla
 Anca yatışan Neva ırmağına...
 Ama içi zafer kutlamasıyla dolu
 Dalgalar hâlâ öfkeyle kaynıyordu,
 Ateş tütüyordu altında sanki,
 Üstünü köpükler kaplıyordu hâlâ,
 Ve ağır ağır solumaktaydı Neva,
 Savaştan doludizgin dönen at gibi.
 Yevgeni bakıyor: Bir kayık görüyor;
 Bir buluntu gibi doğru ona koşuyor;
 Hemen sesleniyor kayıkçıya –
 Kayıkçıysa kaygıdan azade
 On kapik karşılığında seve seve
 Götürüyor onu korkunç dalgalardan.

Ve uzun süre azgın dalgalarla
 Boğuştu deneyimli kürekçi,
 Kayık peş peşe dalgaların arasında
 Her an dibi boylayabilirdi suda
 Cesur yüzücüleriyle. Ve erişti
 Nihayet kıyıya.

Bahtsız Yevgeni

Bildik bir sokakta koşuyor
 Bildik yerlere doğru. Dolaşılıyor,
 Çıkaramıyor. Manzara dehşet verici!
 Önünde her şey yığılmış tepeleme;
 Kimi savrulmuş, kimi kapılmış sele;
 Evceğizler yan yatmış, bazıları da
 Harabeye dönmüş tam anlamıyla,
 Dalgalarla yerinden olmuş kimisi;
 Her tarafta savaş alanında gibi,
 Bedenler serilmiş yatıyor. Dünyasından
 Tamamen kopan Yevgeni takıla düşe
 İyice yorgun düşmüş ıstıraplardan
 Koşuyor bilinmedik bir haberle,
 Ve zarfı mühürlü bir mektupla
 Kaderin onu beklediği yere.
 Ve işte koşuyor banliyöde,
 Ve işte körfez, ve bir ev yakınında...
 Bu da ne?

Yevgeni durdu.

Geriye yürüdü ve tekrar döndü.
 Etrafına bakıyor...yürüyor...bir daha bakıyor.
 İşte anne kızın evinin bulunduğu yer;
 İşte söğüt. Şurada ana kapı bulunuyordu –
 Belli ki sel götürmüştü. Peki, ev nerede?
 Ve, iç karartıcı bir endişeyle dolu,
 Sürekli dolaşıp duruyor çevrede,
 Seslice yorum yapıyor kendi kendine –
 Ve ansızın eliyle alnına vurarak

Başladı kahkahalar atmaya.

Karanlık gece

İndi ürperen kentin üzerine;

Ama sakinleri uzun zaman uyumadı

Ve bir olup aralarında yorumunu yaptı

Geride bıraktıkları günün.

Işıkları sabahın,

Arkasından yorgun, soluk bulutların

Parladı sessiz başkentini üzerinde

Ve bulamadı şimdi izlerini

Dünkü afetini; erguvani bir örtüyle

Çoktan örtülmüştü afetini üzeri.

Her şey eski düzenine girdi.

Artık kullanıma açık caddelerde

O soğuk kayıtsızlıklarıyla yine

Dolaşıyordu insanlar. Memur takımı,

Terk edip gece barınaklarını,

İşine gidiyordu. Cesur çarşı esnafı,

Umutsuzluğa kapılmadan açıyordu

Neva'nın yağmaladığı bodrum deposunu,

Yakın zamanda acısını çıkaracağı

Zararını hesap etmek üzere. Avlulardan

Sürekli sandallar indiriliyordu.

Kont Hvostov'dan⁶ –

Göklerin sevgili şairinden, –

Ölümsüz dizeler dökülüyordu

Felaketi üzerine Neva kıyılarının.

Ama zavallı, zavallı Yevgenim...

Heyhat! Altüst olan zihni,

Karşısında acımasız sarsıntıların

Dayanamadı. Rüzgârın ve Neva'nın

İşyancı uğultusu gelmekteydi

Kulaklarına. Korkunç düşüncelerle

Dolu sessiz, avare dolaşıyordu.

Bir düş ona işkence etmekteydi.

Haftalar, aylar geçti – Yevgeni
 Evine artık uğramıyordu.
 Onun ıssız köşeciğini
 Süresi dolduğu gibi, ev sahibi,
 Tutup kiraladı yoksul bir şaire.
 Yevgeni eşyasını almaya
 Gelmiyordu. Dünyanın kısa sürede
 Yabancı olmuştu. Gün boyu yaya
 Dolaşıyor, iskelede uyuyordu;
 Bir lokmayla besleniyordu pencereden
 Verilen. Eski püskü giysileri paralandı
 Ve döküldü lime lime. Peşinden
 Kötü çocuklar taş fırlatıyorlardı.
 Sık sık arabacıların kamçıları
 Sırtında şaklıyordu, çünkü
 Seçemiyordu önündeki yolu o;
 Belli ki – fark edemiyordu.
 Kulakları işitmez olmuştu
 İçsel kaygılarının uğultusunda.
 Ve böylece bahtsız bir yaşam
 Sürüyordu, ne hayvan, ne insan,
 Ne şu, ne bu, ne dünyanın sakini,
 Ne de ölü bir görüntüydü...

Bir gün uyuyordu

Neva iskelesinin önünde. Yaz günleri
 Sonbahara yüz tutmuştu. Esiyordu
 Kuvvetli bir yel. İskelede şaklıyordu
 İç karartıcı dalga, mırıltılı yakınmayla
 Ve vuruyordu pürüzsüz basamaklara,
 Yargıçların pek ilgilenmedikleri
 Kapı önünde bekleyen davacı gibi.
 Uyandı zavallı. Hava kapalıydı:
 Yağmur damlıyor, yel uluyordu efkârlı,
 Uzakta, gecenin koyu karanlığında
 Bir nöbetçi haberleşmekteydi rüzgârla...
 Yevgeni sıçradı; tüm canlılığıyla hatırladı

Geçmişin dehşetini; apar topar kalktı.
 Dolaşmaya başladı, ve birdenbire
 Durakaldı Yevgeni, ve çevresinde
 Yavaşça gezdirmeye başladı gözlerini
 Yüzündeki o vahşi ürküntüyle,
 Bir sütunun dibinde buldu kendini
 Büyük bir binanın. Girişinde
 Kalkık pençesiyle, adeta canlı,
 İki bekçi aslan durmaktaydı,
 Ve, karanlık yükseltide, tam karşıda
 Etrafı çevrili bir kayanın üstünde
 Oturuyordu ileriye uzanmış koluyla
 Bir put bronz atın üzerinde.

Yevgeni irkildi. Birden aydınlandı
 İçindeki düşünceler korkunç biçimde.
 Tufanın kaynadığı o yeri tanımıştı,
 Yırtıcı dalgaların ayaklanarak öfkeyle,
 Onun çevresinde yığıldığı yeri...
 Ve aslanları, ve meydanı, ve o silueti,
 Bakırdan başıyla karanlığın içinde
 Hareketsiz biçimde gökleri tutan,
 Ve meşum buyruğuyla dibinde
 Denizin kent kurdurmuş olan...
 Ne korkunç görünüyor şu alacakaranlıkta!
 Ne düşünceler barınmıştır bu alında!
 Kim bilir ne müthiş bir güç saklı içinde!
 Şu atın kaynayan ateşi de ne böyle!
 Gururlu at nereye gidersin dörtnala,
 Nerede indireceksin toynaklarını?
 Ey, kudretli egemeni yazgının!
 Sen uçurumun tam üzerinde böyle,
 Doruklarda demirden bir dizginle
 Rusya'yı şaha kaldırmamış mıydın?

Putun kaidesinin çevresini
 Dolandı zavallı divane
 Ve Vahşi bakışlarını yöneltti
 Yarıdünya hâkiminin çehresine.
 Kalbi sıkıştı. Yevgeni'in alnı
 Soğuk parmaklığa dayandı,
 Kaplandı gözleri hafif dumanla,
 Kalbinden bir alev akıverdi,
 Tutuştu kanı. Yüzünü ekşitti
 Yevgeni kibirli putun karşısında
 Ve, parmaklarını sıkıp, dişlerini kenetleyerek,
 Meşum bir güçle dolmuş gibi içi:
 "Ey, sen, mucizeler yaratıcısı!" dedi
 Tepeden tırnağa kinle titreyerek,
 "Görürsün sen!..." birden dönerek
 Tabanları kaldırdı. Yevgeni'ye
 Sanki, korkunç çarın yüzü bir anda
 Öfkeyle yanıp tutuşarak, usulca
 Çevrilmiş gibi geldi kendine...
 Yevgeni ıssız meydanda
 Koşuyor ve ışıtiyor ardı sıra –
 Sanki bir kasırğa uğultusu –
 Yankılanan sağlam dörtünlü koşu
 Sarsılan taş kaldırımlarda.
 Soluk ay ışığıyla aydınlanmış atlı da,
 Uzatmış kolunu yükseltilere,
 Peşinden uçuyor Bakır Atlı
 Yankılayan hızlı atın üzerinde;
 Ve nereye çevirirse adımlarını
 Gece sabaha kadar zavallı divane,
 Doludizgin peşindeydi Bakır Atlı
 Sağlam ayak vuruşlarıyla her yerde...

Ve o günden sonra, Yevgeni
 Ne zaman o meydana gidecek olsa
 Zavallının yüzünde belirirdi

Bir kargaşa ifadesi. Yüreğine
 Elini bastırırdı alelacele,
 İstirabını zapt edecekmiş gibi sözde,
 Yıpranmış kasketini mincıklardı,
 Utangaç bakışlarını kaldırmazdı yukarı.
 Ve yürüdü sonra dolaşık yollardan.

Ufak bir ada
 Görünür kıyı sularında. Kimi zaman
 Bir balıkçı avına gecikmiş olan,
 Yanaşır ağıyla bu adanın kıyısına,
 Ve pişirir yavan akşam yemeğini,
 Ya da bir memur pazar gezintisini
 Buralarda yaparak uğrar sandalıyla
 İssız adaya. Üzerinde bir tek
 Ot bitmemiştı. Bu adacığa
 Su baskını taşımıştı köpürerek
 Köhne bir kulübeyi. Suyun üzerinde
 Kalmıştı o, simsiyah bir çalı gibi.
 Kulübeyi geçen yıl bahar mevsiminde
 Duba üzerinde göturdüler. Boştu içi
 Ve darmadağın olmuştu. Fark ettiler
 Kapı eşiğinde benim divanemi.
 Ve hemen onun soğuk cesedini
 Tanrı rızası için toprağa verdiler.

NOTLAR

1 Finli, Kareyalı. (ç. n.)

2 Konyak ve romla yapılan içki kokteyli. (ç. n.)

3 Mars Meydanı. (ç. n.)

4 Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826). Ünlü Rus tarihçi ve yazar. (ç. n.)

5 Sırasıyla Petersburg ve Deniz tanrısı (mit.) (ç. n.)

6 Dmitriy İvanoviç Hvostov (1757-1834). Rus şair, Rus klasisizminin son temsilcilerinden. (ç. n.)

ANCELO
(1833)

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Vaktiyle kentlerinden birinde mutlu İtalya'nın
 Çok iyi kalpli yaşlı bir Dük hüküm sürüyordu,
 Tebaasının ihtiraslı babası, huzurun ve barışın,
 Hakikatin, sanatların ve bilimin dostuydu.
 Ama yüksek iktidar dayanamaz yumuşak ellere,
 Gelgelelim Dük iyiliğe adanmıştı kendini.
 İnsanlar Dükü sever ve ondan çekinmezdi.
 Ceza Yasası uyuklardı onun mahkemesinde,
 Kocamış hayvan gibi, yeteneği yoktu avlanmaya.
 Dük hissederdi bunu kinsiz öfkesiz ruhunda
 Ve sık sık yakınırdı. Görüyordu açık bir şekilde,
 Gün geçtikçe dedelerden daha kötü torunlar olduğunu,
 Bebeğin sütannesinin memesini ısırıldığını,
 Adaletin kollarını kavuşturup boş boş oturduğunu
 Ve miskinın onun burnuna bir fiske vurmadiğini.

II

İyi kalpli Dük, duyduğu pişmanlıkla kafası karışan,
 Bozulan düzeni yeniden kurmak istiyordu anlaşılan;
 Ama nasıl? Nicedir zararsız, ama açık bir kötülüğü,
 Mahkeme sessiz davranarak hoş görüyordu.
 Ve hemen onu cezalandırmak haksızlık olurdu
 Ve hem tuhaf gelirdi – hem de olağanüstü,
 Kötülüğü hoşgörülle ilk körükleyen kişiye.
 Ne yapabildi? Sabretti, kafa yordu uzun süre;
 Sonunda kararını verdi, yükünü yüksek erkin
 Bir başkasına devredecekti kısa bir süre için,
 Yeni efendi cebre ve şiddete başvursun,
 Düzeni hemen sağlasın, sert ve acımasız olsun.

III

Ancelo diye bir adam vardı, yönetme sanatını
 Çok iyi bilen, geleneklere sıkı sıkıya bağlı,
 Yüzünde kan kalmazdı işte uğraşta, perhizde,
 Katı ahlak kurallarıyla nam salmıştı her yerde,
 Kendini baştan aşağı kısıtlamıştı yasa duvarıyla,
 Demir gibi bükülmez iradesi ve çatık kaşlarıyla;
 Yaşlı Dük genel valiliğe atamıştı bu kişiyi,
 Hem dehşete kıskırttı, hem merhamete davet etti,
 Onu sınırsız haklarla donatarak.
 Kendi de bıktırıcı ilgiden kaçınarak,
 Halkıyla vedalaşmadan, incognito,¹ tek başına
 Kadim bir paladin² gibi çıktı yolculuklara.

IV

Ancelo idareyi eline alır almaz bütün işler
 O saat işlemeye başladı farklı bir düzende,
 Yeniden harekete geçti paslanmış dişliler,
 Yasalar sökün etti, pençesini geçirerek şerre;
 Korkudan çıt çıkmayan dolu meydanlarda,
 İnfazlar aldı başını yürüdü her Cuma,
 Ve halk kulaklarını kaşıyıp durarak,
 Dedi: “Vay, vay! Bu başka biri artık.”

V

O zamanlar unutulmuş yasaların içinde,
 Çok şiddetli biri vardı ki – bu yasa zinayı
 Ölümle cezalandırmaktaydı. O şehirde
 Bu hükmü ne hatırlayan, ne de duyan vardı.
 Acımasız Ancelo kanunname yığını içinden
 Buldu onu ve kent çapkınlarını dehşete düşürerek
Uygulamak üzere gün ışığına çıkardı yeniden,
 Yardımcılarına insafsızca şu sözleri ederek:

“Şerri sindirmenin geldi vakti. Şımarık millette
 Ahlaksızlık bir hak haline gelmiş şimdi
 Ve yasayı fırt diye dolanıyorlar serbestçe,
 Esneyen bir aslanın etrafında fareler gibi.
 Yasa paçavralar içinde bir korkuluk olmamalı,
 Kuşların eninde sonunda bir gün konacağı.”

VI

Ancelo ister istemez korkutmuştu herkesi,
 Genelde sızlandılar, gençlerse gülüp geçti
 Ve nükteleriyle sert valiye vermediler aman,
 Oysa rüzgâr gibi kayıyorlardı uçurumdan,
 Gamsız başını baltanın altına koyma onuru
 İlk kez genç asilzade Klavdio’ya nasip oldu;
 Zaman içinde umutla dertlerinden sıyrılmayı
 Ve tatlı Jülyet’i baştan çıkarmayı ve herkese âşığı
 Değil karısı olduğunu göstermeyi başarmıştı
 Ve bir de evlilik dışı aşkın gizlerine dalmayı...
 Akıbetleri açık seçik belliydi gelgelelim;
 Yazık ki tanıkları vardı genç sevgililerin,
 Günahları bir bir döküldü mahkemece,
 Ve okundu hüküm delikanlının yüzüne.

VII

Talihsiz adam, bu acımasız kararı dinledikten,
 Sonra doğru hapishaneye gidiyordu başı önde,
 Herkeste bir merhamet uyandırarak istemeden
 Ve acı acı inleyerek. Yolunun üzerinde
 Birden gamsız avare Lusio’yla karşılaştı,
 Hovardaydı, yalancıydı, ama has delikanlıydı.
 “Dostum,” dedi Klavdio, “yalvarıyorum! Reddetme:
 Tez manastıra git kız kardeşimin yanına. Ona söyle
 İdama mahkûm olduğumu; Beni kurtarmak için
 Acele etsin, dostlarından yardım dilensin,

Yahut huzuruna bile çıksın genel valinin.
 Lusio, çok becerikli ve zekidir kız kardeşim.
 Tanrı inandırıcılık ve tatlılık katmış sözlerine,
 Öte yandan ağlayan bir kız hiç konuşmasa bile
 Yumuşatır insanın yüreğini. “Peki, görüşeceğiz,”
 Diye yanıt verdi avare ve zaman geçirmeksizin
 Manastıra doğru çıktı yola.

VIII

Genç İzabela

Başrahibeyle birlikte oturuyordu bu sırada.
 Rahibeliğe kabul edilecekti bir gün sonra
 Ve yaşlı rahibeyle bu konuyu görüşüyordu o.
 Birden kapı çalınır ve Lusio girer içeri.
 Parmaklıktan onu selamlar rahibe namzedi,
 Tespih çekerek: “Kimi istemiştiniz?” diye
 Sorar. “Rahibe (pembe yanaklarınıza göre
 Gerçekten eminim bir bakire olduğunuza),
 Bildirmem mümkün mü güzel İzabela’ya,
 Beni ona gönderdiğini talihsiz kardeşinin?”
 “Talihsiz mi? Neden? Ona ne oldu? Söyleyin
 Çekinmeden: Klavdio’nun kardeşiyim.” “Doğru mu?
 Çok memnun oldum, size içten selamı var. Mesele şu:
 Kardeşiniz hapiste.” “Niçin?” “Bir şey için
 Ona minnet borcum olduğundan güzelim.
 Ona başka ceza verilmezdi de onun için.”
 (Burada Lusio, genç bir rahibenin
 Bakir kulaklarına biraz kaba kaçacak
 Açıklamalara girişti tüm çıplaklığıyla.
 Ama kız onu dinlemişti can kulağıyla
 Sahte utanma ve öfke kaprislerinden uzak.
 Tertemiz bir ruhu vardı, tıpkı hava gibi,³
 Bilmediği bir dünya karıştırmazdı zihnini
 Hırgürüyle ve anlamsız sözleriyle).
 “Şimdi,” dedi Lusio, “geriye sizin sadece

Ancelo'ya yalvarmanız kalıyor, işte sizden
 Bir şey istedi kardeşiniz, "Tanrım," dedi
 Kız, "konuşmamın faydalı olacağını bilsem!...
 Ama şüpheliyim; bunu yapacak gücüm yok ki..."
 "Kuşkular düşmanımızdır," diye itiraz etti
 Lusio, "bizi korkutuyorlar başarısızlıkla
 Ve istemezler varmamızı gerçek bir mutluluğa.
 Hemen Ancelo'ya gidin ve benden öğrenin,
 Güzel bir kız diz çöküp de bir erkeğin
 Karşısında yalvarıp gözyaşları dökerse,
 O, Tanrı gibi, her şeyi verir ne isterse."

IX

Kız vicdanlı rahibeden izin istedi gitmek için,
 Hemen valiye koştu ateşli Lusio'yla
 Ve, yere diz çöktükten sonra kardeşi için
 Valiye ezik bir sesle başladı yalvarmaya.
 "Güzel kız," diye yanıt verdi acımasız adam,
 "Kardeşinin süresi doldu, onu kurtaramam;
 Ölüme mahkûm o." İzabela ağlaya sızlaya
 Önünde eğildi ve çıkmak istedi dışarıya,
 Ama iyi kalpli Lusio engel oldu bakireye.
 Yavaşça dedi ki: "Pes edemezsiniz böyle,
 Tekrar yalvarın ona; dizlerine kapanın,
 Yapışın harmanisine, hıçkırarak ağlayın,
 Gözyaşı, sızlanma gibi, kadınlık sanatının siz
 Tüm araçlarını kullanmalısınız. Buz gibisiniz,
 Önemsiz bir şeyden söz ediyorsunuz sanki.
 Böyleyse, bunun hiçbir yararı olmaz tabii.
 Bırakmayın peşini, bir daha deneyin!

X

İzabela bir kez daha
 Ateşli sözlerle dil döküp utana sıkıla
 Yasanın gaddar koruyucusuna yalvardı.

“İnanın bana” dedi, “ne bir kraliyet tacı,
Ne valinin kılıcı, ne yargıcın cübbesi,
Ne de komutanın asası – bu onur nesneleri –
Süsleyemez yeryüzü hükümdarlarını asla
Merhamet gibi. Budur onları yücelten yalnızca.
Kardeşim senin iktidarınla kılınsaydı yetkili,
Sen de Klavdio olsaydın, düşebilirdin onun gibi.
Ama kardeşim senin kadar katı davranmazdı.”

XI

Rahatsız etmişti Ancelo’yu
Kızın sitemleri. Karanlık gözleri yandı söndü,
Kıza yavaşça: “Lütfen, rahat bırakın beni,” dedi.
Ama uysal kızın gitgide daha bir cesur ve ateşli
Çıkıyordu sesi. “Bir düşünün,” dedi, genç rahibe,
“Düşünün, adaletli gücüyle bizleri bağışlayan ve
İyileştiren biri, biz günahkârları hiç acımadan
Yargılasaydı; söyleyin: neler olurdu bize?
Düşünün – sevginin sesini duyarsan kalbinde,
Merhamet sözleri dökülürdü dudaklarından,
Ve yeni bir insan olurdun bugünden farklı.”

XII

Vali karşılık verdi:
“Çıkın; Boş sözler bütün bu dileklerin.
Kardeşini cezalandıran yasa, ben değilim.
İnfaz da yarın...Kurtaramam kardeşini.”

İ z a b e l a

Yarın mı? Ne? Hayır, hayır,
O hazır değil henüz, onu infaz edemezsiniz...
Tanrı’ya körü körüne göndermiyor muyuz biz
Kurbanı apar topar. Pilici bile zamanı gelince

Kesiyoruz. İnsan cezalandırılmaz böyle acelece.
Kurtarın, kurtarın onu: Bunu düşünün bir daha,
Bilirsiniz, efendim, bu zamana dek herkesin
Bağışlandığı suçtan mahkûm talihsiz kardeşim;
Kardeşim oluyor bu suçun ilk kurbanı da.

A n c e l o

Bu yasa ölmemişti, uykudaydı sadece,
Şimdi uyandı uykudan.

İ z a b e l a

Merhamet gösterin!

A n c e l o

Yapamam.

Günaha göz yummak da aynı derecede suçtur,
Birini cezalandırırken, birçoğunu kurtarıyorum.

İ z a b e l a

Bu korkunç hükmü sen misin ilk çıkaran?
İlk kurbanı da zavallı kardeşim olan.
Hayır, hayır, bağışlayın. Acaba senin ruhun
Pek mi günahsız? Bir sorun ruhunuza: Acaba
Günahkâr düşünceler hiç mi tutuşmamıştır onda?

XIII

Vali elinde olmadan irkildi, başını yere eğdi
Ve gitmek istedi. Kız: “Kalın, biraz kalın!” dedi.
“Lütfen, geri dönün. Büyük armağanlarla
Ödüllendireceğim sizi... kabul et armağanlarımı,
Bunlar değersiz değildir, aksine namuslu ve hayırlı,

Bunları paylaşacaksın Tanrı katıyla:
Gün doğmadan, yarı gecenin suskunluğunda
Kalbin dualarını bahşedeceğim sana,
Dualarını aşkın, tevazunun ve barışın,
Dualarını aziz, gökyüzü bakirelerinin,
Ölmüşlerin ıssızlığında dünya için,
Tanrı için ise yaşayanların...”

Vali yatışmış halde ve şaşkın,
Yarın görüşeceklerini bildiriyor kıza
Ve aceleyle yürüyor uzaktaki odasına.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Ancelo tek bir düşünce ve arzuyla dolu,
 Sessiz ve somurtkan, yalnız başına oturdu
 Gün boyu; uyku girmemişti yorgun gözlerine
 Sabaha kadar. İçinden: “Bana ne oluyor böyle?”
 Diye geçiriyor, “yoksa bu kıza âşık mı oldum,
 Sesini yeniden işitmeyi ve güzelliğiyle gözlerimi
 Böylesine tutkuyla şenlendirmeyi istiyorsam?
 Onun için acı çekiyor kalbim... Şeytan bir azizi
 Avlamak isterken, yoksa yemiyle bir azizenin,
 Oltaya mı çekmekte? İffetsiz bir güzelin
 Ayartmalarına hiçbir zaman kapılmadım ben,
 Şimdiyse tertemiz bir bakireye yenik düştüm.
 Bu türden sevdalı bir erkek bugüne kadar bana
 Gülünç gelirdi ve hayret ederdim çılgnılığına.
 Oysa şimdi!...”

II

Vali düşünmeye ve dua etmeye çalışıyor,
 Düşünüyor, dua ediyor, ne var ki aklı başka yerde.
 Tanrıya sözler ediyor, ama tutku ve hayalleriyle
 Kıza akıyor yalnızca gönlü. Umutsuzluğa düşüyor.
 Tanrının adını cansız dudaklarıyla geveliyordu,
 Günah kızışıyordu kalbinde. Canına okumuştı
 Ruhundaki kargaşa... Yönetim ona, faydalı
 Ama çoktan ezberlenmiş bir kitap gibi,
 Dayanılmaz geliyordu; boyunduruk misali,
 Sıkıcı makamından vazgeçmeye hazırdı;
 Onca gururlandığı ve insanların anlamsızca
 Hayranlık duyduğu bilgece ağırlığını Ancelo,
 Hiçe sayıp, havada geçici rüzgârın getirdiği
 Bir tüyle aynı kefeye koyuyordu şimdi...

İzabela ertesi sabah Ancelo'nun yanındaydı
Ve Genel valiyle ilginç bir görüşme yaptı.

III

A n c e l o

Ne söyleyecektin?

İ z a b e l a

Kararınızı öğrenmeye geldim.

A n c e l o

Ah, kararımı bir bilebilseydin!
Kardeşiniz yaşamamalı...diyebilsem.

İ z a b e l a

Bağışlanması
Neden imkânsız peki?

A n c e l o

Bağışlamak mı? Dünyada daha kötüsü ne olabilir
Bu utanç verici günahtan? Cinayet daha hafif kalır.

İ z a b e l a

Evet,
Tanrı katında böyle yargılanır, ya yeryüzünde?

A n c e l o

Öyle mi? O halde buyurun bir sorum var sana:
Kardeşini cellat kütüğüne terk etme ya da

Kendini kurban ederek bedelini ödeme
Kararını sana bıraksalardı peki, söyle
Bedenini de günaha teslim eder miydin?

İ z a b e l a

Ruhumu vermektense,
Bedenimi kurban etmeye razı olurdum.

A n c e l o

Seninle
Şimdi ruhundan konuşmuyoruz... mesele şu:
Kardeşin idama mahkûm edildi; onu
Günahtan kurtarmak bağışlama değil mi?

İ z a b e l a

Tanrının önünde tüm kalbimle
Hazırım yanıt vermeye; burada hiçbir şekilde,
Günah yoktur, inanın. Kurtarın kardeşimi!
Bu büyük bir iyilik olur, günah değil.

A n c e l o

Kurtarır mısın kardeşini
Günahla sevabın ağırlığı bir olsa da?

İ z a b e l a

Ah, günahımla kardeşim kurtulsun da!
(Bu günah olsa bile). Bunun için hazırım
Gece gündüz yalvarmaya.

A n c e l o

Durun, sözümü tamamlayayım,
Ya sözlerimi hiç mi hiç anlamıyorsun
Ya da beni kasten anlamaktan kaçınıyorsun,
Doğrudan açıklayayım: Kardeşin hüküm giydi.

İ z a b e l a

Evet,

A n c e l o

Yasa kesin olarak idam diyor.

İ z a b e l a

Evet, doğru

A n c e l o

Kardeşini kurtarmanın bir yolu var.
(Bunların hepsi varsayıma dayanıyor,
Fazla bir şey değil, bir soru hepsi hepsi)
Diyelim ki, kardeşini kurtarabilecek biri
(Yargıcın, yasaları yorumlayan ve korkunç anlamını
Yumuşatabilen yüksek makamdan bir sırdaşı),
Sana karşı bedensel bir arzuyla yanıp tutuşarak
Kardeşinin idamının bedelini alçalarak ödemeni
İsteseydi; aksi takdirde kanun konuşacak.
Ne dersin? Vicdanınla nasıl karar verirdin peki?

İ z a b e l a

Kardeşim için, kendimden çabuk karar verirdim,
İnanın, yakut gibi taşırdım kırbaç izlerini

Ve kendimi kirletmektense bir döşek gibi,
Kanlı tabuta hiç ses çıkarmadan yatıverirdim.

A n c e l o

Ölecek kardeşin.

İ z a b e l a

Ne yapmalı o halde?
Kardeşim kuşkusuz, en iyi yolu bulur kendine,
Kurtuluş yolu aramaz kardeşinin iffetsizliğinde.
Ben sonsuzca ölmektense, kardeşim bir kez ölsün daha iyi.

A n c e l o

Sana bunun için mi insanlık dışı göründü
Mahkemenin kararı? Suçladın bizleri
Gaddarlıkla. Ne zamandan beri peki?
Şimdi de adil yasayı tiranlık diye niteledin.
Kardeşinin günahını bir de şakaya getirdin.

İ z a b e l a

Bağışlayın, bağışlayın beni, istemeden bir de
İkiyüzlü davranmışım. Yazık! Evet, kendimle
Çeliştim, bir yakınımı kurtarmak isterken
Ve tiksindiğim şeyi yalandan affederken.
Biz kadınlar zayıf varlıklarız.

A n c e l o

İtiraflarını takdir ediyorum.
Evet, kadın zayıftır, buna inanıyorum
Ve sana diyorum ki kadın ol, fazla uzatma –
Yoksa bir hiç olursun. Yazgının buyruğuna
Boyun eğ.

İ z a b e l a

Sizi anlayamıyorum.

A n c e l o

Anlayacaksın: Seviyorum seni.

İ z a b e l a

Yazık! Ne söylemeliyim?
Kardeşim de Jülyet'i sevmiştı ve ölecek zavallı.

A n c e l o

Beni seversen, yaşar kardeşin.

İ z a b e l a

Anlıyorum: Zorbalık
Başkalarını deniyor ve siz istiyorsunuz...

A n c e l o

Hayır, yemin ederim,
Asla sözümünden şimdi dönmem;
Şerefim üzerine yemin ederim.

İ z a b e l a

Aman, bu ne çok şeref sizdeki!
Ve dürüst bir iş!... Yalancı! Yaltaklığın iblisi.
Şimdi bana imzala Klavdio'nun af emrini,
Yoksa bana ettiklerini ve ruhunun pislğini
Cümle âleme açıklarım – kes artık şu halkın önünde
İkiyüzlü davranmayı...

A n c e l o

Sana kim inanır ki?

Toplumda ben ağırbaşlılığım la tanınırım;
 Yaygın söylentiler, sanım, tüm yaşamım
 Ve kardeşin hakkında verdiğim idam kararı
 Çılgınca bir iftira olarak gösterir senin ihbarını.
 Şimdi serbestçe yol verdim tutkulu dürtülerime.
 Biraz düşün ve boyun eğ arzularımın önünde.
 Bırak şu saçmalıkları: Gözyaşlarını, ürkek güzelliği
 Ve yakınmaları. Ölüm den, işkencelerden kardeşini
 Kurtaramazsın bu şekilde. Onu, ancak itaat ederek
 Kurtarabilirsin meşum cellat kütüğünden sonsuza dek.
 Senden cevabı yarına kadar bekleyeceğim.
 İhbarından korkmadığımı bilmeni isterim.
 Ne istiyorsan söyle, asla sarsılmam ben.
 Yalanlarım tüm doğrularını düşürür gözden.

IV

Bunları söyledikten sonra çıkıp gitti, bırakarak
 Masum kızı dehşet içinde. Kız yalvaran
 Parlak gözlerini ve lekesiz elini göğ e kaldırarak,
 Doğru zindana koşuyor iğrenç binadan.
 Kapılar açıldı ona; ve tam karşısında
 Kardeşi belirdi.

V

Prangalar içinde, derin kederli,
 Dert etmemeye çalışarak dünyevi sevinçleri,
 Hâlâ yaşama umuduyla, ama ölmeye hazırlıklı,
 Sessizce oturuyordu ve onunla konuşmaktaydı
 Yaşlılıktan beli iyice bükülmüş bir keşiş elinde
 Haçla, üzerinde siyah kukule talı bol cüppesiyle.
 Keşiş çalışıyordu genç çilekeşe anlatmaya,

Bir dengenin olduğunu ölümden ve yaşamda,
 İkisinde de yalnızca ölümsüz ruhun bulunduğunu
 Ve şu yeryüzünün üç kuruş bile etmediğini
 Zavallı Klavdio sözlerine üzüntüyle katıldı keşişin,
 Kalbiyse şimdi hayaliyle doluydu sevgili Jülyet'in.
 Genç rahibe: "Selam!"⁴ deyip içeri girdi, kendine geldi
 Klavdio ve bakıyor kardeşine, birden canlanıverdi.
 "Sevgili baba," diyor İzabela içerideki keşişe,
 "Burada tek başıma konuşmak isterdim kardeşimle."
 Keşiş onları baş başa bırakıp çıktı.

VI

Klavdio

Ne var, sevgili kardeşim,
 Ne diyeceksin?

İzabela

Sevgili kardeşim, geldi vaktin.

Klavdio

Hiç kurtuluş yolu yok mu?

İzabela

Yok, ama insan bir başın karşılığı
 Ruhunu kurban edebilir mi?

Klavdio

Böyle bir yol var mı?

İ z a b e l a

Evet, var. Yaşayabilirsin. Yargıç hafifletmeye hazır.
Onun içinde şeytanca bir merhamet var: Hayatını
Sonsuz bir işkencenin prangası karşılığı bağışlıyor.

K l a v d i o

Ne? Ömür boyu hapis mi?

İ z a b e l a

Hapishane – ama duvarsız,
Prangasız.

K l a v d i o

Doğru anlatsana, ne demek bu?

İ z a b e l a

İyi kalpli arkadaşım,
Canım kardeşim korkuyorum... Kardeşim beni dinle,
Fazladan yedi, sekiz yıl acaba sonsuz onurdan
Daha mı değerli? Kardeşim, ölüm korkutuyor mu seni?
Ölüm duygusu nedir ki? Bir anlık. Acı ne kadar olur ki,
Bir devin, ezilmiş bir solucanın duyduğu acıdan,
Fazla değildir ölüm karşısında çekeceği acı.

K l a v d i o

Kardeşim! Ben bir ödleğim miyim?
Yoksa ölüme gitmeye gücüm mü kalmadı?
İnan, dünyayı kılımı kıpırdatmadan terk ederim,
Öleceksem; karşılarım mezar karanlığını,
Sevdiğim bir kızı karşıladığımı gibi.

İ z a b e l a

İşte bu benim kardeşim! Tanırım;
 Mezardan duyduğum babamızın sesi. Kesinlikle –
 Ölmek zorundasın; ölmelisin lekesiz bir biçimde.
 Dinle, hiçbir şeyi senden saklamayacağım:
 Şu korkunç yargıç, gaddar vavsız evliya,
 Sert bakışları herkeste korku uyandıran,
 Seçilmiş sözleriyle gençleri idama yollayan,
 O bir iblis; kalbi gayya kuyusu gibi kapkara
 Ve tam anlamıyla iğrenç bir yaratık...

K l a v d i o

Vali mi?

İ z a b e l a

Bu adam
 Cehennemin zırhına bürünmüş. Bir şeytan!...
 Bil ki karar verseydim kösnül arzularını
 Dindirmeye onun, o zaman yaşayabilirdin.

K l a v d i o

Ne diyorsun, olamaz!

İ z a b e l a

Bu hayâsız buluşmayı
 İstedi benden, bu gece mutlaka gitmeliyim,
 Yoksa yarın öleceksin.

K l a v d i o

Gitme, kardeşim.

İ z a b e l a

Canım kardeşim!

Tanrı biliyor: Seni sadece ölümümle
Kurtarabilseydim idam cezasından,
Senin için hayatımı hiç duraksamadan
Verirdim.

K l a v d i o

Teşekkür ederim sevgili İzabela!

İ z a b e l a

Evet, Klavdio yarın ölüme hazırla kendini.

K l a v d i o

Evet... tutkuları demek böylesine galeyanda!
Yoksa burada bir günah yok mu, yoksa bu yedi
Günahtan daha mı küçük?

İ z a b e l a

Nasıl?

K l a v d i o

Bu tür günah işlemenin
Karşılığı ceza olmayabilir aslında. Kısa bir an için
Hayatını mahvetmeye cüret eder miydi sonsuza dek?
Hayır, hiç sanmıyorum. O akıllı bir erkek.
Ah, İzabela!

İ z a b e l a

Ne? Neler diyorsun böyle?

K l a v d i o

Ölüm korkunç bir şey ama!

İ z a b e l a

Yüz karası da öyle.

K l a v d i o

Doğru, ne var ki... ölmek –
 Meçhul bir yere gitmek ve çürümek demek
 Soğuk, kasvetli bir mezarda... Heyhat! Hayat tatlı
 Ve dünya güzel. Orada – girmek var sessiz bir karanlığa.
 Müthiş bir hızla yuvarlanmak kaynayan bir katrana,
 Ya da donmak buzun içinde ya da şiddetli bir yelle
 Savrulmak dipsiz bir uzam gibi bir boşluğun içine...
 Ve bütün bu düşlere giren dehşet verici şeyler...
 Hayır, hayır: Hastalık, yoksulluk, yaşlılık, keder,
 Ve tutsaklık içindeki yeryüzü yaşamı...cennettir adeta
 Ölüm sonrası yaşayacaklarımızın karşısında...

İ z a b e l a

Aman, Tanrım!

K l a v d i o

Sen dostumsun! Kardeşim! İzin ver yaşayayım.
 Beni işleyeceğin günah kurtaracaksa idamdan,
 Tanrı bağışlar seni canım.

İ z a b e l a

Ne cesaretle böyle konuşursun?
 Ödle! Ruhsuz yaratık! Kardeşinin ahlaksızlığından
 Hayatta kalmayı bekliyorsun!... Kız kardeşiyle
 Bir tür yatağa giren! Hayır, babam senin gibi birine
 Hayat vermiş olamaz, düşünemiyorum. Beni bağışla,
 Tanrım! Olamaz, annem böyle birini doğurmuşsa
 Babamın yatağını kirletmiş demektir! Öl, geber.
 Sadece kendi irademle seni kurtarabilseydim eğer,
 Yine de infazını o saat gerçekleştirirdim.
 Ölmen için binlerce dua ederdim,
 Ama yaşamın için bir tek bile!...

K l a v d i o

Kardeşim, dur, beni dinle!
 Kardeşim, ne olur affet beni!

VI

Ve genç mahkûm
 Eteğine yapışmış bırakmıyordu onun.
 Öfkesi güç bela dinmişti İzabela'nın.
 Ve zavallı kardeşini bağışladı ve çilekeşi
 Yine sevip okşayarak teselli etti.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

Bu sırada açık kapının arkasında dikilmiş,
 İki kardeşin konuşmasını dinliyordu keşiş.
 Bu yaşlı keşişin kılık değiştirmiş, Dük'ün
 Ta kendisi olduğunu söylememin geldi vakti.
 Halk onu yabancı ülkelerde sanıyordu bugüne değin
 Ve şaka yollu kuyruklu yıldızla benzetmekteydi,
 Kalabalığa karışıyor, dikkatle olan biteni izliyordu
 Ve Dük dolaşıyordu, yanında da görünmez casusu,
 Daireleri, meydanları, hastaneleri, manastırları,
 Genelevleri, hapishaneleri ve tiyatroları.
 Dük'ün keskin bir hayal gücü vardı; adam
 Serüvenlere meraklıydı ve istiyordu anlaşılan
 Halife Harun El Reşit'e öykünmeyi.
 Genç rahibenin tüm öyküsünü dinleyince,
 O anda karar verdi duygulu bir ruh haliyle
 Gaddarlığı ve tahkiri cezalandıracağı gibi,
 Bazı şeyleri kökünden çözmeye... Yavaştan
 İçeri girdi, kızı köşeye çekti tutup kolundan.
 "Her şeyi duydum," dedi, "takdire değer birisin,
 Görevini kutsallıkla yerine getirdin, ama bundan
 Böyle kızım, benim öğütlerime kulak vereceksin.
 Rahat ol, her şey yoluna girecek; beni dinle ve inan."
 Böyle dedikten sonra ona tasarılarını açıkladı.
 Ve kızı esenlikler dileyerek oradan ayrıldı.

II

Dostlar! İnanabilir misiniz asık bir suratın, –
 Karanlık, kötücül bir kalbin kederli aynasının,
 Kadınlık arzularını sonsuzca bağlayacağına,
 Tatlı bir güzelin de bundan hoşlanacağına?
 Garip değil mi? Ama gerçek. Şu gaddar adam,

Şu günahkâr, şu kibirli Ancelo – sevilmişti
 Şefkatli, mazlum, kederli bir kadın tarafından,
 Onu toplumun dışına itmişti zalim işkencecisi.
 Ancelo bir zamanlar evliydi. Maymun iştahlı,
 Dedikoduların kurbanı olmuştu genç karısı,
 Alaylı bir dille paylayıp hiç kanıt göstermeden
 Ona küstahça şöyle dedi kapı dışarı ederken:
 “Söylentiler isterse haksız bir suçlama olsun,
 Zıyanı yok. Ama bir kralın karısı kuşkunun
 Dışında kalmalı.” O zamandan beri bir başına
 Kentin dışında yaşıyor derin acılar içinde.
 İşte Dük bu kadından söz etmişti, İzabela da
 Onun evine gitmişti keşişin talimatı üzerine.

III

Pencerenin önünde iplik eğiriyordu Mariana
 Ve için için ağlıyordu. İzabela tam karşısında,
 Kapının önünde, bir melek gibi belirdi birden.
 Genç rahibe onunla tanıştıyordu daha önceden
 Ve sık sık teselli etmeye gelirdi zavallıyı.
 Hemen açıkladı kadına keşişin planını.
 Mariana, Ancelo’nun konağında, etrafı
 Gece karanlığı sardığı zaman olacaktı,
 Bahçede taş duvarın önünde buluşup onunla
 Ödüllendirecekti onu belirlenmiş armağanla,
 Duyulur duyulmaz bir sesle sadece şunu dedi:
“Bugün sakın aklından çıkarma kardeşimi!”
 Zavallı Mariana gülümsüyordu gözyaşları arasından,
 Titriyordu – ve İzabela vedalaşarak ayrıldı yanından.

IV

Dük hapishanede sonuçları bekledi gece boyu
 Klavdio’yla oturarak, teselli etmişti mağduru.
 İzabela gün henüz doğmadan Düke geldi yine.

Her şey gerektiği gibi olmuştu: Yanında şimdi de Yüzü sapsarı Mariana vardı, kocasını kandırarak Planı başarıyla tamamlamıştı. Sökmüştü şafak – Birden bir ulak çıkageldi ve hapishane müdürüne, Mühürlü bir emir verdi. Okudular: Neymiş diye, Vali mahkûmun derhal idam edilmesini Ve başının konağa getirilmesini emretti.

V

Yeni bir plan kuran Dük, hapishane müdürüne Gösterip kendi yüzüğünü ve mührünü, İnfazı hemen durdurdu, bu sırada aynı gece Hapishanede sıtmadan bir korsan ölmüştü. Başının koca gövdesinden çıkarılmasını, Kazınıp Ancelo'ya gönderilmesini emretti. Kendi de böylesine iğrenç bir günahı Karanlıkta işleyen şu zalim vekilin ipliğini Pazara çıkarmak üzere yola çıktı.

VI

Klavdio'nun infazına dair yalan mı, doğru mu Anlaşılmayan, bir söylenti yayılıverdi ansızın, Bir haber ulaştı: Dük kente dönüyordu. Halk bunu öğrenir öğrenmez akın akın Onu karşılamaya çıktı. Endişelenen Ancelo ise, Vicdan rahatsızlığı ve içini kemiren bir önseziyle, Hemen oraya seğirtti. Bu sırada iyi kalpli Dük Sıkıştıran kalabalığı selamlıyor gülümseyerek, Ve dostça elini uzatıyor Ancelo'ya, Ve birden bir çığlık duyuldu – Dükün ayaklarına Kapanıyor rahibe: “Merhamet edin, efendim! Siz masumiyetin kalkanı, siz mihrabı iyiliğin, Merhamet edin!” Ancelo sararıyor ve titriyor Ve vahşi bakışlarını İzabela'ya dikeyor...

Ama kendine hâkim oldu. Toparlandıktan sonra:
 “Bu kadın çıldırmış,” dedi. “Kardeşinin öğrenince
 İdam edildiğini... Bu kaybıyla
 Akli dengesini yitirmiş işte...”

Ama Dük içinde

Uzun süredir saklı kalan öfkesini birden kusar:
 “Her şeyi biliyorum, her şeyi! Yeryüzünde
 Kötülük er ya da geç hak ettiği cezayı bulur.
 Rahibe, Ancelo! Derhal saraya gelin benimle!”

VII

Sarayda tahtın yanında benzi uçmuş Klavdio ile
 Mariana durmaktaydı. Zalim görünce ikisini
 Titremeye başladı, başını öne eğip kesti sesini;
 Her şey açığa çıkmıştı. Sisin içinden Gerçek de...
 Dük o zaman dedi ki: “De, Ancelo, ne diyeceksen,
 Neyi hak ettin şimdi?” Gözyaşı dökmeden,
 Öfkeli bir kararlılıkla yanıt verdi ürkmekten:
 “Ölmeyi. Yalvarıyorum size: İdam edilmem
 İçin verin emrinizi çabucak.”

“Defol!” dedi kentin hâkimi,

“Yargıcın işi bu – seni sinsi, kadın avcısı seni!”
 Ama Dükün ayaklarına kapanıp zavallı karısı:
 “Acıyın,” diye yalvardı, “Bana bağışlarken kocamı
 Yeniden koparmayın; eğlenmeyin benimle,”
 “Seninle eğlenen ben değil, Ancelo’ydu,” diye
 Karşılık verdi Dük, “Geleceğinle ilgileneceğim
 Kızım. Kocanın tüm mal varlığı sadece senin
 Olacak. Daha iyi biriyle evlenirsin yavrum.”
 “Daha iyisini istemiyorum ben, yalvarıyorum,
 “Acıyın yüce efendim! Acımasız olmayın,
 Eliniz onunla birleştirdi beni!
 Bunun için mi uzun süre dul hayatı yaşadım?
 Kocam Ancelo borcunu ödedi insanlığa.
 Kardeşim! Kurtar beni! Sevgili arkadaşım,

İzabela! Yalvar ona, ya diz çök karşısında,
Sessizce elini kaldır ya da!

İzabela

Bir melek gibi kanatları altına aldı günahkârı
Ve önünde diz çökerek kentin hâkiminin,
“Acıyın, efendim,” dedi. “Onu mahkûm etmeyin
Benim yüzümden. (Bildiğim kadarıyla, öyle sanıyorum)
Adaletli ve dürüst bir yaşamı oldu onun,
Şimdilik bana bir zararı dokunmadı.
Onu bağışlayın !”

Ve Dük onu bağışladı.

NOTLAR

1 Kılık değiştirerek (*Lat*). (ç. n.)

2 İsveç kralı XII. Karl'ın silah arkadaşları. (ç. n.)

3 Buradaki “hava” sözcüğünün asıl karşılığı – esîr, ether. (ç. n.)

4 Buradaki “selam”ın asıl karşılığı *Şalom eleyhem* ya da *şalom*. (ç. n.)

Alexis Gritchenko

İstanbul'da İki Yıl - 1919-1921 —

Bir Ressamın Günlüğü

Haz. Kemalettin Köroğlu - Erkan Konyar

Urartu: Doğu'da Değişim

İnan Çetin

Vadi

Tony Judt

Kusurlu Geçmiş — Fransız Entelektüelleri 1944-1956

Ian McEwan

Sahilde

Kefaret

Amsterdam'da Düello

James Wood

İyi Bir Hayat

George Eliot

Middlemarch — Taşra Hayatı Üzerine Bir İnceleme

Ezra Pound

Kantolar

Tahir Alangu

Türkiye Folkloru El Kitabı

Eugène Ionesco

Beyaz ve Siyah

Javier Marías

Tüm Ruhlar

Berta Isla

Cem Behar

Orada bir musiki var uzakta...

XVI. Yüzyıl İstanbul'unda Osmanlı/Türk Musiki

Geleneğinin Oluşumu

Manuel Benguigui

Alman Koleksiyoncu

Edip Cansever

Umutсуzlar Parkı

Kirli Ağustos

Doğan Hızlan

Hatırlamak — Günlük Yaşamdan Dipnotlar

Mehmet Rifat

Sait Faik'i Yorumlayanlar: Eleştirinin Eleştirisi

Derya Bengi

80'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Yaprak döker bir yanımız"

70'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Görecek günler var daha"

50'li Yıllarda Türkiye: Sazlı Cazlı Sözlük —

"Şimdiki zaman beledir"

Haz. BAHANUR GARAN GÖKŞEN - Murat Yalçın

Bir Yalnız — 100. Doğum Yılında İlhan Berk

İlhan Berk

Bir Limandan Üç Resim

Galileo Denizi

Şiirin Çizdiği

Max Frisch

Mavi Sakal

Montauk

Sándor Márai

İşin Aşlı, Judit ve Sonrası

Ahmet Ümit

Bir Ses Böler Geceyi

Kukla

Çıplak Ayaklıydı Gece

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

Şeytan Ayrıntıda Gizlidir

Ninatta'nın Bileziği

Kar Kokusu

Aşkımız Eski Bir Roman

Orhan Pamuk

Babalar, Analar ve Oğullar — Cevdet Bey ve Oğulları -

Sessiz Ev - Kırmızı Saçlı Kadın

Şeylerin Masumiyeti

Balkon / Fotoğraflar ve Yazılar

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

Haz. Erkan İrmak

Benim Adım Kırmızı Üzerine Yazılar

A.N. Wilson

Tolstoy

Behçet Necatigil

Konuş ki Göreyim Seni

Vaktin Zulmüne Karşı — Düzyazılar 3

Dost Meclislerinde Kasideler

Camille Laurens

On Dört Yaşındaki Küçük Dansçı

Yıldıray Erdener

Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık

Karşılaşmaları — Âşıklık Geleneğinin Şamanizm ve
Sufizmle Olan Tarihîsel Bağları

Franz Kafka

Şato

Ceza Sömürgesi

Dönüşüm

Amin Maalouf

Uygarıkların Batışı

Hal Herzog

Sevdiklerimiz, Tiksindiklerimiz, Yediklerimiz —

Hayvanlar Hakkında Tutarlı Düşünmek
Neden Bu Kadar Zordur?

Nâzım Hikmet

Benerci Kendini Niçin Öldürdü?

Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar

Doğan Tekeli

Çebiş Evi'nden Hisar-tepe'ye

Doğan Yarıcı

Hodan

Abdülhalik Renda

Günlükler 1920-1950

Hatırat

Metin And

Dionisos ve Anadolu Köylüsü

Kısa Türk Tiyatrosu Tarihi

Osmanlı Tasvir Sanatları: 2 — Çarşı Ressamları

Elif Sofya

Hayhuy

William Faulkner

Emily'ye Bir Gül — Seçme Öyküler

Elmore Leonard

Bücürü Ayarla

Rom Kokteyli

Emily Ruskovich

Idaho

Uğur Kökten

Unutmayı Bir Öğrenebilsem

Ömer F. Oyal

Gemide Yer Yok

Önceki Çağın Akşamüstü

Paul Signac

Eugène Delacroix'dan Yeni-İzlenimciliğe

Philippe Soupault

Görünmeyen Yönleriyle

Derviş Zaim

Ares Harikalar Diyarında

Rüyet

Ahmet Emin Yalman

Naziliğin İçyüzü

Marianna Yerasimos

Evlüyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Yemek Kültürü

İstanbul'da Rum Bir Ailenin Mutfak Serüveni

Ali Teoman

Yazı, Yazgı, Yazmak

Yüksel Pazarkaya

St Louis Günleri

Waller R. Newell

Tiranlar — Gücün, Adaletsizliğin ve Terörün Tarihi

Nursel Duruel

Geyikler, Annem ve Almanya

Yazılı Kaya

Oliver Sacks

Biliş Nehri

YAPI KREDİ YAYINLARI / YENİLERDEN SEÇMELER

Oktay Rifat

Elleri Var Özgürlüğün

Perçemli Sokak

Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler

Latin Ozanlarından Çeviriler

Yunan Antologyası

Ali Özuyar

Hariciye Koridorlarında Sinema

İpek Çalışlar

Latife Hanım

Jean-Louis Fournier

Otopsim

Betül Tarıman

Maksatlı Makastar

Cemal Süreya

Göçebe

Beni Öp Sonra Doğur Beni

Arthur Schopenhauer

Aşkın Metafizigi

Haz. Sula Bozıs, Seza Sinanlar Uslu

İvi Stangali — Ressamı Hatırlamak

Bella Habip

Kültür ve Psikanaliz — Sinema, Edebiyat ve

Güncelin Psikanalizi

Benny Andersen

İşte Söyledim — Seçme Şiirler

Publius Ovidius Naso

Dönüşümler I-XV

Rachel Cusk

Övgü

Sue Gerhardt

Sevgi Neden Önemlidir? — Şefkat Bir Bebeğin

Beynini Nasıl Biçimlendirir?

James David Lewis-Williams

Mağaradaki Zihin

Hasan Gören

Alın Yaprak Üstü Bulut

Donald W. Winnicott

Piggle — Küçük Bir Kız Çocuğunun

Psikanalizle Tedavisinin Öyküsü

Marianna Warner

Bir Zamanlar Bir Ülkede... — Masalların Kısa Tarihi

David Wootton

Bilimin İcadı — Bilim Devrimi'nin Yeni Bir Tarihi

Furuğ Ferruhzad

Rüzgâr Bizi Götürecek — Toplu Şiirler

Fahri Güllüoğlu

Kriko

Döküntü — Bir Şiirin Can'ı İçin Kantat

Orhan Duru

Bırakılmış Biri

Ralf Rothmann

Baharda Ölmek

Enis Akın

Müjgan

Joseph Kessel

İblisin Oyunu

Lâle Müldür

Tehlikeliydi, Biliyordum

Marc Augé

Biri Sizi Bulmaya Çalışıyor

Evsiz Bir Adamın Güncesi

Unutma Biçimleri

Erlend Loe

Kadının Fendi

Evangelia Balta

Karamanlı Yazınsal Mirasının Ocaklarında Madencilik

Tarık Dursun K.

Alo, Harika Hanım Nasılsınız?

William Carlos Williams

Seçme Şiirler

Nasser Saffarian

Ah Ayetleri — "Furuğ Ferruhzad Hakkında

Söylenmemiş Sözler"

Faruk Duman

Köpekler İçin Gece Müziği

Kaptan Kanca'nın Bir Macerası

Halit Ziya Uşaklıgil

Saray ve Ötesi

Megan Hunter

Sondan Sonra

Ferdi Çetin

Evimizi Böyle Yaktım

Sergen Çirkin

Güney Sibirya Arkeolojisi ve Şamanizm

Onat Kutlar

Gündemdeki Konu

Yaşanmış Ağır Bir Ezgi

Forrest Gander

İz

Şairin Vedası

Gotthold Ephraim Lessing

Minna Von Barnhelm

Hélène L'Heuillet

Komşuluk — İnsanların Birlikte Varoluşu Üzerine

Düşünceler

Hüseyin Kıran

Dağ Yolunda Karanlık Birikiyor

Resul

Tuğba Doğan

Musa'nın Uykusu

Nefaset Lokantası

Nuran Tezcan

Seyyahın Kitabı — Evliyâ Çelebi Üzerine Makaleler

İ. S. Turgeniev

Klara Miliç

Hakan Savlı

Kırgın Karnaval

Necmi Sönmez

Paris Tecrübeleri — École de Paris - Çağdaş Türk

Sanatı: 1945-1965

Cevat Çapan

Bir Başka Coğrafyadan

Gülten Akın

Bütün Eserleri I

Roy Jacobsen

Beyaz Deniz

Nezihe Meriç

Menekşeli Bilinç

Sean McMeekin

Osmanlı'da Son Fasıl — Savaş, Devrim ve

Ortadoğu'nun Şekillenışı 1908-1923

Gulam Hüseyin Sâedi

Dendil

Hüseyin Ferhad

Nihayet Bir Cümledir İnsan

Mine Söğüt

Gergedan

Selçuk Demirel

Kıyıda Tek Başına

PSİ — Bilinçaltından Gerçeküstüne

Stella Rimington

Kıl Payı

Turgut Uyar

Divan

Romain Rolland

Jean-Christophe I-II

Carlo Cassola

Bube'nin Sevgilisi

Hannah Kent

İrmağın Cinleri

Orlando Figes

Nataşa'nın Dansı — Rusya'nın Kültürel Tarihi

Halit Ziya Uşaklıgil

Mai ve Siyah

H. Bülent Gözkân

Kant'ın Şemsiyesi

